

Nr 3 1990 • årg 13 • 25 kr

politisk och kulturell tidskrift

sydasien

Islam 500 mil från Mekka

Innehåll

Indisk islam	3
Fundamentalistisk ideolog	6
Tortyr i Pakistan	9
Kvinnor i Pakistan	12
Qawali-musik	13
Kashmirkrisen	14
Ajit Roys krönika	18
Muslimska trädgårdar	20
Mogulernas natursyn	22
Urdu-poesi	23
Muslimer i Kerala	24
Muslimskt stamfolk	27
Rushdie-affären	30
Grass om Calcutta	35
Fullt krig i Sri Lanka	36
Nyhetsnotiser	38

Omslagsfoto: Abbas/Magnum

Freudiansk felsägning

Vi läser i vårt husorgan *India Today* att Indiens järnvägsminister gjorde sig skyldig till en freudiansk felsägning härförleden. Han skulle inviga en eller annan 'Government Corporation' och meddela när det nya statsföretaget skulle börja fungera: "The Corruption begins to function the first of September," sa ministern.

SYDASIEN BOX 1142 221 05 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 B, Lund
Telefon: 046-13 35 68
Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Teknisk redaktör: Lars Eklund
Tryck: Grafiska Huset, Luleå 1990
Sättning: Norrdistribution, Älvsbyn
Montering: Tidskriftsverkstaden i Lund
Register: Progek, Göteborg
ISSN: 0282-0463
Prenumeration: För privatpersoner kostar fyra nummer (ett år) 100 kr, för institutioner och utland 120 kr. Vi är tacksamma för stödprenumerationer å

sydasien

politisk och kulturell tidskrift

3/90

Temanummer om islam

Omslagsbilden visar studenter vid den islamiska högskolan Dar El Ulum i Deoband, Uttar Pradesh, Indien. Dar El Ulum betyder på arabiska "Vetenskapernas Hus", ett ironiskt om än ofrivilligt pretentiöst namn, när man vet att studenterna läser en *tafsir* (kommentar) till grekisk filosofi skriven av Al Mhidi, en lärd från Bokhara, år 1402. Det kan få en att undra om tiden stannat för de muslimska akademikerna.

Men bilden har också en mänsklig dimension, en atmosfär av andakt och koncentration. Öppna den gröna dörren och följ med SYDASIEN in i en islamisk värld som ligger långt från Mekka — och då menar vi inte bara i geografisk bemärkelse.

Vi försöker spegla såväl nuet som det förflutna. Vår spegel är visserligen bara en handfull skärvor, men vi hoppas ändå att helheterna, de stora sammanhangen, kan anas. Vi är så vana att

associera Indien med hinduism och inser inte att mycket "indiskt" har islamiska rötter. Men samtidigt har Indien assimilerat islam på samma aktivt omskapande sätt som det har gjort med alla andra främmande kulturer som trängt in på subkontinenten. Därför har Indien blivit en del av Islams livsnerv; ett faktum som ännu inte tycks ha fått den uppmärksamhet det förtjänar inom den vetenskapliga forskningen om islam.

Med detta nummer stillar också SYDASIENs redaktion ett permanent dåligt samvete. Vi presenterar fler artiklar än vanligt om Pakistan. Vår bevakning av detta land har inte varit tillfredsställande. Det har varit ont om material; betydligt färre som reser till Pakistan än till Indien. Vi ska göra vårt bästa för att i fortsättningen upprätthålla vår Pakistan-bevakning.

Red.

150 kr. Lösnummerpris 25 kr.
Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN
Redaktion för detta nummer: Göran Frankel (red. sekr.), Peter B. Andersen, Lars Andreasson, Thomas Arvidsson, Göran Djurfeldt, Eva Johansson, Alain Lefebvre, Staffan Lindberg, Sören Sommelius, Ann-Marie Svensson, Stig Toft Madsen (Skåne och Köpenhamn).
Nästa nummer görs i Göteborg och utkommer i december. Artiklar och debattinlägg välkomnas.

Manusstopp: 10 november 1990.
Kontaktpersoner för Sydasienkommittéerna:
Stockholm: Tobias Hellström, Råsun-davägen 70, 171 52 Solna, 08-68 43 71

Göteborg: Thomas Bibin, V Bodarne-vägen 3102, 441 60 Alingsås, 0322-511 77

Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3, 232 51 Åkarp, 046-46 08 95

Köpenhamn: Birgitte R Sörensen, Gullfoss-gade 9, 2 t.h., 2300 København, 31-12 17 16 (arb)

Sydasienskommittéernas plattform:
Sydasienkommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasien och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommitteerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien och i Sverige.

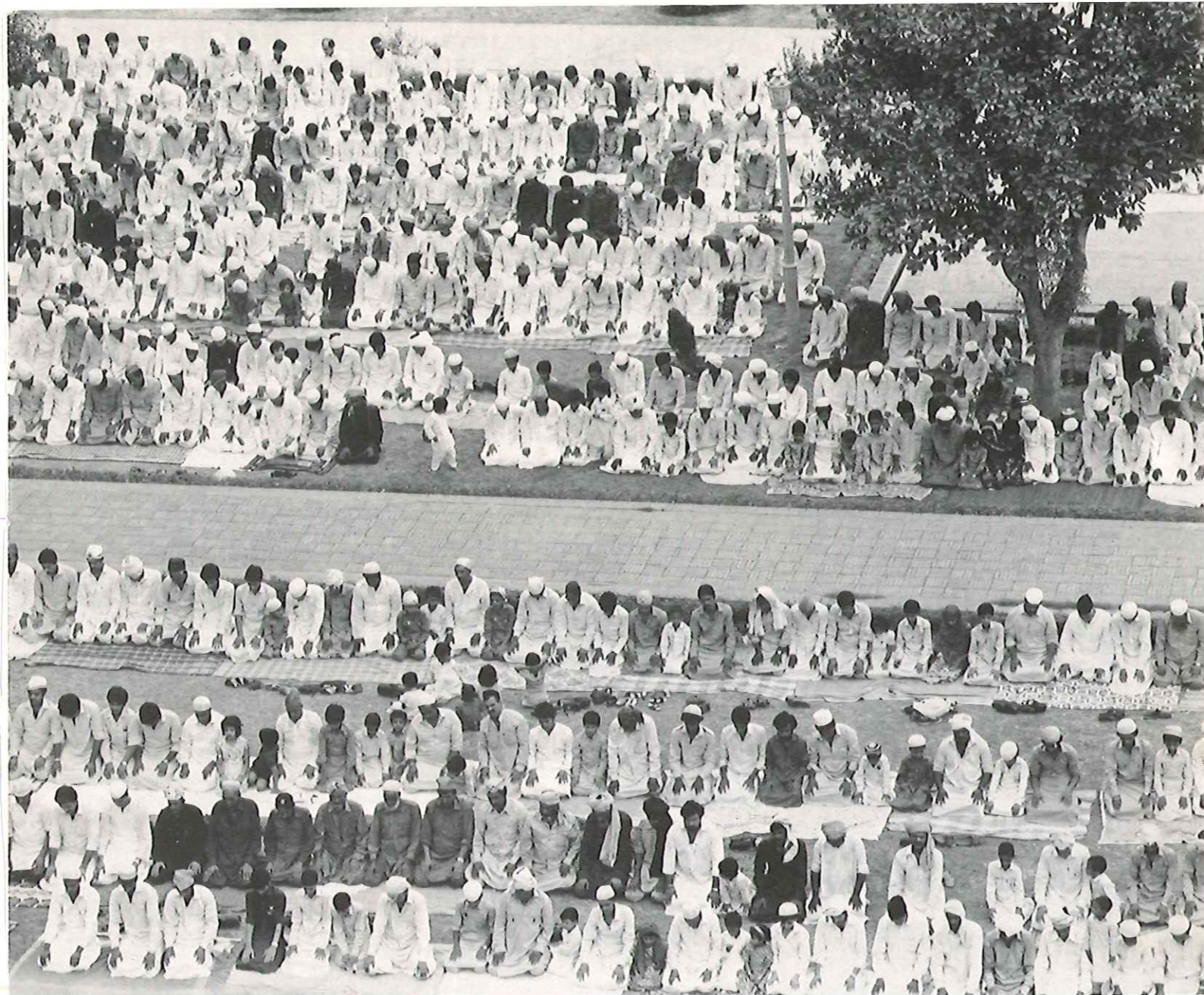

FOTO: TOM HANLEY/CAMERA PRESS

Lagen och hjärtat

två poler i indisk islam

Den muslimska världen vore inte vad den är utan den indiska halvön, skriver *Jan Hjärpe*. SYDASIEN har varit obarmhärtigt snål med utrymmet och tvingat den kände islamologen till ett sprinterlopp genom seklerna. Ändå lyckas Hjärpe fånga egenarten i islam i Sydasien.

Lika lite som man kan tänka sig Europa och europeisk kultur utan Frankrike, kan man tänka sig den muslimska världen, dess tankevärld och kulturtradition, utan den Indiska halvön. Inte heller vore Indien sig likt utan islam - de hinduiska "fundamentalisterna" må protestera aldrig så mycket och hävda Bharats hinduiska egenart. Med det antyder vi också det kontroversiella: Religion tenderar att fungera som nationalitet, etnicitet.

När det brittiska Indien försvann blev det inte en självständig stat, utan flera. Och uppdelningen motiverades med olikheter, inte i språk och i ekonomiska intressen, utan olikheter i religionstillhörighet. Resultatet blev dessvärre konflikt, krig, upplöpp, blodsutgjutelse. Men där finns också försök till försoning och samexistens.

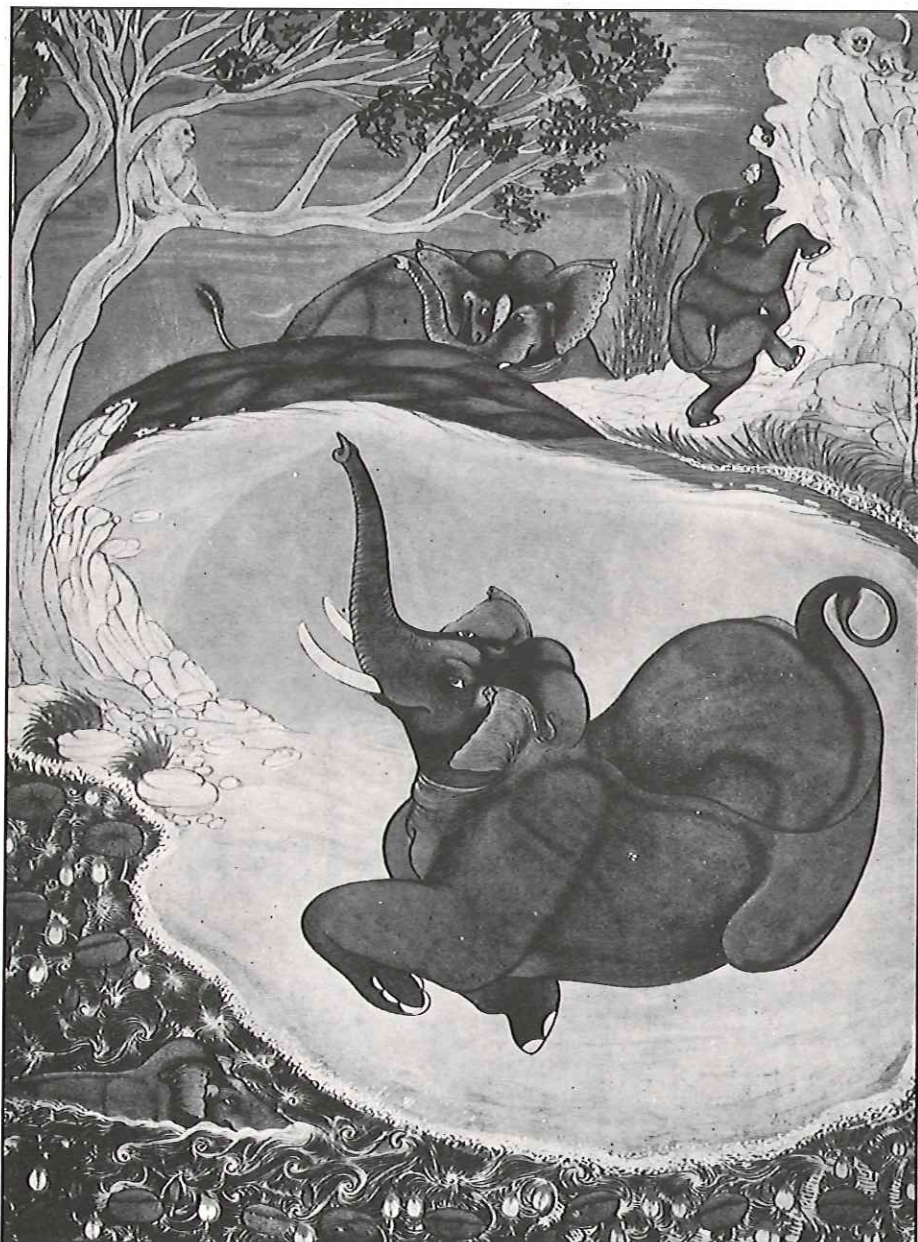
Här finns konflikter mellan olika folk-

grupper, men också motsattsförhållande mellan anhängare av fred och gemenskap, oberoende av religionstillhörighet, och dem som vill ha "rena linjer", åtskillnad.

Religionstillhörigheten kopplas till sociala och ekonomiska strukturer. En kristen i Pakistan är "a sweeper". När blir religionens språk uttryck för reaktionen på strukturellt eller aktuellt våld? Subkontinentens islam är ingalunda någon enhetlig företeelse. Jämte olikheter i etniskt, socialt och politiskt avseende, finner vi olikheter också i fromhetstradition, i litterärt och kulturellt arv.

Islam till Indiska halvön

Den tidiga och stora muslimska expansionen skedde samtidigt i väst och öst.

Elefanterna symboliserar "sommarhettan som stormar fram likt en drucken elefant." Den muslimska bildkonsten möter det omätliga Indien - långt från Lagen, men nära Hjärtat. (Målning från 1700-talet, Bundi-skolan.)

Årtalet då den muslimska hären gick över Gibraltarsund och in i Spanien kan vi: 711. Det var samma år som Muhammad ibn al-Qasim, svärson till Iraks beryktade guvernör al-Hajjaj, erövrade Sind och fortsatte in i Panjab, och den islamska närvaron inleddes på Indiska halvön. Handelsstationerna vid kusten betydde en annan sådan närvaro.

Mahmud av Ghazna står i början av 1000-talet som ledare för den andra erövringsvågen. Till sitt väldiga rike i Centralasien och det som nu är Afghanistan och Iran lade han provinserna Panjab, Multan och delar av Sind. Under den ghaznavidiska dynastin, och senare under ghuriderna etableras systemet med en muslimsk överherre och tributpliktiga hinduiska vasaller. Expansionen fortsätter, ghuridernas rike avlöses av Delhisultanatet, det brömda rike som kom att dominera större delen av Indiska halvön; dynastiväxlingar, strider, ökad och minskad makt, men också kulturella blomstringsperioder, inte minst på arkitektursområdet. 1300-talet ser också Kashmirs islamisering, åtminstone i politiskt avseende. Från Farghana i Centralasien kom så den erövrare som grundade Mughalimperiet, Babur. Men hans huvudkvarter var Kabul. Erövringen av indisk mark var snarast ett sidospår i hans ambitioner. 1526 drog han in i Delhi, och 1530 övertogs hans ännu osäkra och instabila rike av sonen Humayun, som aldrig lyckades etablera en fast makt. Det gjorde däremot hans son Akbar (1556-1605). Han kan betraktas som Mughalimperiets egentliga grundare. Fullständig fred och stabilitet uppnåddes aldrig.

Den folkliga islamiseringen

Detta är en sida av bilden: den muslimska politiska makten och administrationen och dess befästande under strider och växlande lycka. Men det finns en annan sida: Den folkliga islamiseringen. Där spelar de sufiska ordnarna och den sufiska mystikens folkliga fromhet den centrala rollen. Dervisherna, främst de i Chishti-, Qadiri-, Suhrawardi- och Naqshibandiordnarna, är en väl så betydelsefull faktor för indisk islam som någonsin sultanernas och emireernas kamp om politisk makt.

Vi kan se deras inflytande från 1200-talet och framåt. Det visar hän mot en polarisering som är i hög grad aktuell på subkontinenten, den mellan "islam" som samhällsordning, lärd tradition, juridiskt system, legitimering av politisk makt (senare - och oegentligt - kallat "wahhabism"), och den "islam" som är den folkliga fromheten, den religiösa upplevelsen, den svärmiska gudskärlekens och de andliga övningarnas islam. Ofta nog ser vi motsättningar mellan de två, "lagislam"

och "upplevelseislam". Den politiska makten kan närma sig den ena eller den andra av de två polerna.

Kejsar Akbars egen religiositet representerar den ena extremen, med starka mystiska upplevelser, en likgiltighet för islams yttre bud och lag, påfallande intresse och tolerans för annan religiositet än den islamska. Han tillskrivs till och med grundandet av en sorts interkonfessionell "överreligion", Din-i ilahi, som dock inte överlevde honom. Hans sonsonson, Dara Sikoh, sufi av Qadiriyyaorden, förenade hinduisk panteism och muslimsk mystik i sin skrift *Majma' al-Bahrayn*, "De två havens sammanflöde". Men han dömdes för heresi och avrättades 1658. Hans bror, Aurangzeb (kejsare 1658-1707) representerar den andra extremen. Ortodox islamsk rätt skulle genomföras som imperiets ordning. Detta mötte starkt motstånd, och ingalunda bara från ickemuslimerna.

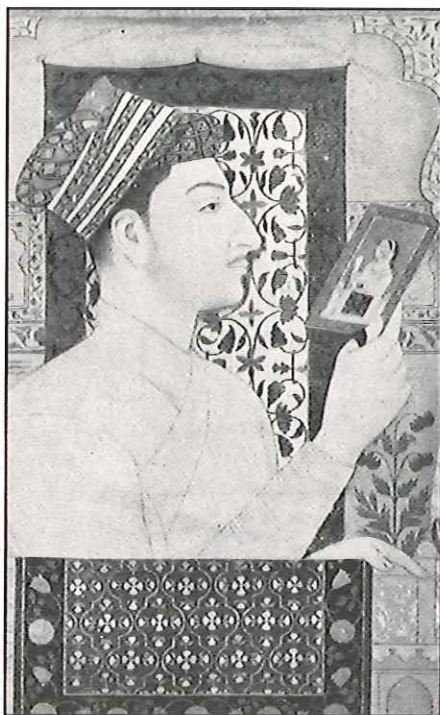
Vem tolkar Sharia?

Vi kan se en liknande polarisering i de politiska konflikterna i dagens Pakistan. Ska det vara en islamisk stat, med Sharia som lag, eller en muslimsk stat med demokratiskt styre och lagstiftning? Vem tolkar islams Sharia, Ulama ("de lärde") eller folket genom det valda parlamentets lagstiftande?

Sufism och engagemang för islams Sharia (Lag) kan också förenas, som hos den inflytelserike teologen-juristen Shah Wali Allah från Dehli (1703-1762). Hans skrifter återopas gärna i dagens debatt. Men även den sufiska fromheten kan ledas i olika banor. De traditionalistiskt ortodoxa *deobandis* kritiserar *barehwis*. Man är oense om det riktiga i helgonkult och besökande av gravar och relikier, och man ställer sig olika till den folkliga fromhetens tendens att inte vara så noga med gränserna religionerna emellan. Där finns sekter och efterföljare till olika Mahdi-pretendenter, där finns olika shiitiska riktningar. Motsättningarna leder ibland till våldsamheter, så som skett i Karachi nyligen.

Men den sufiska fromhetens islam har också påverkat de andra religionernas utveckling på Indiska halvön. Hinduismens bhakti-fromhet är inte opåverkad, och nya religioner har uppkommit som resultat av religionsmötet, t ex sikhismen.

Islam på subkontinenten: Frågan är om inte ändå den viktigaste faktorn i dess historia är britternas ankomst och välde. Effekten blev så djupgående; reaktion, nytt tänkande, nödvändig reform. Men också ett språk och en kultursyntes, som innebär att halvöns muslimska intellektuella fått en central roll i dagens muslimska värld, och även utanför den. Det är inte bara Rushdie-affären som är ett exempel på det.

En mogulsk gentleman: porträtt av Dara Sikoh, Shah Jahans äldste son, målat av Hunhar ca 1690.

Islams viktigaste språk idag, näst den obligatoriska arabiskan, Koranens språk, är engelskan.

Väst och öst möts

Det successiva brittiska maktövertagandet kulminerade i Mughalväldets slutliga fall ("Sepoyupproret" 1857-59). Drottning Victoria blev Qaisar-i Hind. Engelska språket, administrationssystemet, europeisk vetenskaplighet, utbildningen, rättssystemet; väst och öst möttes, och möttes i allra högsta grad. Det fanns motstånd och avståndstagande, särskilt från traditionella Ulama's sida, och religiöst motiverade upprorsrörelser. Men 1800-talet känner framför allt en lång rad personligheter som på olika sätt ville att den muslimska befolkningen skulle tillgodogöra sig det nya, och förena det med islam. Mest känd bland dem är Sayyid Ahmad Khan (1817-98), grundaren av "the Mohammedan Anglo-Oriental College" i Aligarh - sedermera universitet.

Hotet från en annan kultur, kritiken mot traditionell islam, förekomsten av andra alternativ (både sekulära och religiösa) ledde till rörelser för reform och till apologetik, försvar av islam. De två förenades gärna och kan sägas nå sin kulmen i filosofen, poeten och reformatorn Muhammad Iqbal (d. 1938).

Men där finns också Mirza Ghulam Ahmad (d. 1908), grundaren av Ahmadiyyarörelsen. Den är föremål för kon-

flikt: Ska ahmadis räknas som muslimer eller inte? Är det en reformrörelse inom islam, eller ska Ahmads läror ses som en ny religion och hans anspråk på att ha fått uppenbarelser som ett brott mot doktrinen om Muhammed som den Siste Profeten? Under Zia ul-Haq infördes i Pakistan starkt diskriminerande lagar mot medlemmar av sekten.

Indiska halvön delas

The Moslem League, under ledning av Muhammad Iqbal och framför allt Muhammad Ali Jinnah, drev sedan 1930-talet den kontroversiella tesen att muslimer och hinduer utgjorde skilda nationer på Indiska halvön och att de därför skulle uppdelas på olika stater. Det skedde också. När britterna tvingades lämna sitt välde, bildades den Indiska republiken som en i princip och formellt sekulär stat med lika rättigheter för alla, oberoende av religionstillhörighet, och ett muslimskt Pakistan. Detta löste knappast frågan om religionens samhällsroll. Indiens delning ledde till oroligheter och krig, och plötslig migration med nya konflikter som följd. Från Pakistan rapporteras ständigt om oroligheter mellan muhajirer (migranterna och deras ättlingar) och grupper som har lokal härstamning. Den muslimska nationaliteten var heller inte nog som gemenskap: Bangladesh skiljde sig 1971 från (Väst-) Pakistan. Den ömtåliga frågan om hur man definierar en "Islamisk Stat" har hindrat politisk stabilitet. Zia ul-Haq (1977-1988) försökte, sedan statskuppen som förde honom till makten, att genomföra en "islamisering" av statsapparat och rättsväsende, inspirerad av de idéer som Abul-A'la Maududi (d. 1979) och hans kaderparti Jamaat-i islami driver, men under starkt motstånd och ganska ringa folkligt stöd. 1988 vann Benazir Bhutto och hennes PPP parlamentsvalen, för att i sin tur 1990 avsättas som premiärminister av presidenten i statskuppvisande former. Kampen gäller till stor del tolkningen av islam och islams roll i staten.

Samtidigt, i det "sekulära" Indien, rapporteras nästan dagligen om blodiga sammanstötningar mellan hinduiska fundamentalister och muslimska grupper. Och konflikten om Jammu-Kashmir förblir olöst. Problemen och konflikterna får rubriker. De har nyhetsvärde. Vi får bara inte glömma att islam på Subkontinenten också har varit, och är, ramen för kulturell blomstring; arkitektur, litteratur, måleri och musik. Och den har inte enbart kännetecknats av militans. Där finns likaväl fredlig och tolerant religiositet.

Jan Hjärpe

Av religiösa skäl ville Maududi inte avbildas. En lärjunge gjorde denna teckning - förmodligen den enda bild som existerar.

Islamisk fundamentalism

Över hela den muslimska världen är fundamentalismen på uppgång. Att återuppliva den ursprungliga islam är fundamentalismens mål. Man vill tillbaka till islam som den såg ut under Mohammeds och hans omedelbara efterföljare.

Muslimska fundamentalister är emot allt västerländskt inflytande. De är speciellt negativa till socialism och marxism. Samtidigt är de kritiska mot traditionell islam, med dess helgondyrkan och ritualism. Idén är att gå tillbaka till den ursprungliga religionen och rensa ut alla nymodigheter som strider mot dess anda.

Under den första hälften av 1900-talet var det muslimska brödrskapet den mest kända fundamentalistiska rörelsen. Den var baserad i Egypten, men hade förgreningar över hela arabvärlden. Det muslimska brödrskapet betonade universalismen i islam. De var emot arabisk nationalism, och kritiska till de västerniserade eliterna och deras liberalism.

Khomeini är kanske den mest spektakulära av de fundamentalistiska teoretikerna. Han hareggat många muslimers fantasi. Men Khomeini är shia-muslim, och hör till en minoritet på cirka 15 procent av alla världens muslimer. Hans inflytande bland den stora majoriteten av sunni-muslimer är mycket begränsat.

Större än Khomeini

Född i Indien, verksam i Pakistan redan på 40-talet, är Abul A'la Maududi den viktigaste fundamentalistiske ideologen i Sydasien. Hans inflytande mäter sig med Khomeinis, skriver Ishtiaq Ahmed.

Maududi är den mest inflytelserike av alla fundamentalistiska ideologer i Sydasien under detta sekel. Han skrev om islam och den islamiska staten i mer än ett halvt sekel. Maududi föddes i södra Indien år 1903 och dog 1980 i Pakistan. Han föddes i en utbildad men traditionalistisk muslimsk medelklassfamilj. Sönnen utbildades i hemmet i både västerländska och orientaliska vetenskaper. Han talade och skrev arabiska, persiska och urdu samt lärde sig själv engelska.

Journalist vid 17

Maududi startade sin karriär som journalist vid 17 års ålder. Han gjorde sig snart känd för sina essäer om islam. Den unge ideologen kom tidigt i oppositionen till de muslimer som stödde Gandhi och det hindu-dominerade Kongress-partiet i dess kamp för självständighet från brittisk kolonialism. Senare, när Muslim League, ledd av Jinnah, började kämpa för en separat muslimsk stat, var Maududi också emot detta.

Maududi ansåg Muslim League vara pro-brittisk. Dess idé om Pakistan var baserad på sekularism och västerländsk demokrati. Dessa idéer gick inte att förena med begreppet om en islamisk

stat. Som ett alternativ propagerade Maududi för en islamisk stat baserad på islams gudomliga lag, sharia. 1941 flyttade Maududi till Punjab i norra Indien. Där bildade han ett politiskt parti, Jamaat-e-Islami. När Indien sedan delades 1947, flyttade Maududi till Lahore i Pakistan. Med denna bas kämpade han därefter för att göra Pakistan till en islamisk stat.

Skapa den islamiska staten

Pakistan skapades på basis av religiös nationalism, som en separat stat för indiska muslimer. Detta gav en unik möjlighet för de muslimska fundamentalisterna att förverkliga sin ideologi. Maududi var redan från början aktiv med att popularisera sin idé om den islamiska staten.

Muslim League ledde och vann kampen för att skapa Pakistan. Intressant nog var dess ledare modernister. De ville skapa ett demokratiskt och rättvist samhälle, förenligt med de bästa traditionerna i islam. Landsfadern Jinnah dog 1948, drygt ett år efter självständigheten. Därmed var den mest inflytelserike av dessa ledare borta. Konflikter och intriger bröt ut bland politikerna, och detta banade vägen för diktaturen.

Maududi och andra fundamentalister gjorde ett första försök att nå makten under anti-Ahmadiyya upploppen i Punjab 1953.

Är det Khomeini eller Maududi som är chefsideologen?

FOTO: ABBAS/MAGNUM

Ahmadi är en nyare religiös sekt vars idéer strider mot både Shia- och Sunni-ortodoxierna. Agitationen mot sekten leddes av *ulama*, dvs de muslimska prästerna. Rörelsen fick massanslutning, men krossades ändå beslutligt av myndigheterna. Maududi och andra ulama fängslades, och deras inflytande minskade, åtminstone temporärt. Ändå förklarades Pakistan vara en islamisk stat i den första pakistanska författningen, som antogs 1956. Alla lagar skulle nu göras förenliga med islam. Maududi och ulama kunde fira en delseger för sin sak.

Skilsmässa försvårad

År 1958 kom general Ayub Khan till makten. Under hans välde, som varade till 1969, infördes en ny familjelagstiftning. Denna försvårade skilsmässa. Mot detta opponerade sig ulama och Maududi. Enligt fundamentalisterna var alla inskränkningar vad gäller männens rätt till fyra fruar allvarliga kränkningar av islamisk lag.

Men det var först i slutet på 60-talet som Maududi återigen blev en dominerande högerinriktad ideolog. Nu gällde det kampanjen mot Ali Bhutto och den islamiska socialismen. Här stod Maududi och Jamaat-e-Islami i förgrunden.

Efter att Östpakistan frigjort sig och

blivit Bangladesh vann Ali Bhutto år 1970 de första allmänna valen som hållits i Pakistan. Hans tid vid makten var motsäggelsefull. Då infördes dels en progressiv lagstiftning om arbetarnas rättigheter.

"Pakistans landsfäder ville skapa ett demokratiskt och rättvist samhälle, förenligt med de bästa traditionerna i islam."

Under samma tid antogs en lag som förklarade Ahmadi för icke-muslim. Detta var ett opportunistiskt drag av Bhutto för att neutralisera ulama. Det fick motsatt effekt. Fundamentalisterna växte sig starkare.

Bhutto störtades 1979 av general Zia-ul-Haq, känd för sin fundamentalistiska övertygelse. Maududis parti, Jamaat-e-Islami fick stort inflytande under Zia. År 1979 införde Zia en ny lagstiftning baserad på sharia. Den skulle användas i fall av stöld, rån, otukt och äktenskapsbrott samt vid falska anklagelser om äktenskapsbrott. År 1983 antogs en lag om vittnesmål, som reducerade värdet av en kvinnas vittnesmål till hälften av en mans. De protester som nyligen ledde till den kvinnliga premiärministern Benazir Bhuttos fall, har byggts på att hennes regim skulle vara oacceptabel från islamisk synpunkt.

Fördömer våld

Maududis inflytande i Pakistan har varit enormt. Han är den ende fundamentalistiske ideologen med ett större författarskap. Hans idéer har genomgripande påverkat landets lagstiftning. Hans parti, Jamaat-e-Islami har aldrig klarat sig bra i allmänna val, men det dominerar t ex universiteten. Det har infiltrerat statsapparaten på alla nivåer. Dess styrka har drivit de härskande

på defensiven vad gäller frågan om att göra Pakistan till en islamisk stat. Flera regeringar har gjort stora eftergifter till fundamentalismen. Under Zia upphöjdes fundamentalismen till och med till statsideologi.

Jamaat-e-Islami är en väl fungerande politisk organisation. Den skyr inga medel för att sprida sin ideologi. Maududi har visserligen själv fördömt våld som medel för att sprida sin teori om den islamiska revolutionen. Ändå har Jamaat-e-Islami skapat en våldspräglad politisk kultur i Pakistan. Det började på universiteten, och har nu spritt sig i hela samhället. En Khalashnikov-kultur har kommit att präglade Pakistans politik.

Saudiarabien och andra västasiatiska stater har både politiskt och finansiellt stött Maududi och hans parti. Hans skrifter har översatts till flera språk. De sprids bland muslimer över hela världen. Som Sunnifundamentalist är hans dragningskraft mycket större än Khomeinis, vars Shia-tro strider mot de flesta muslimers övertygelse. Jamaat-e-Islami har också viktiga förgreningar i Indien. Det har stort inflytande i Kashmir. Partiet är också inflytelserikt bland pakistaner i Storbritannien. Dess arbete i Europa och USA är inriktat på att skapa stöd bland exil-pakistaner för strävandena att göra Pakistan till en islamisk stat.

Ishtiaq Ahmed
övers. GD

Litteratur:

Ahmed, Ishtiaq (1987): *The Concept of an Islamic State: An Analysis of the Ideological Controversy in Pakistan*. London: Frances Pinter

Bahadur, Kalim (1978): *The Jamaat-e-Islami of Pakistan*. Lahore: Progressive Books

Maududi, Abul Ala (1980): *The Islamic Law and Constitution*. Lahore: Islamic Publications Ltd.

Mamata Shankar

Ballett Troupe

Internationellt känd danstrupp från Calcutta turnerar i Europa under hösten. Vid gruppens förra europaturné 1987 stod Sydasienskommittén i Lund för gruppens enda uppträdande i Skandinavien - en bejublad konsert på Lunds Stadsteater.

Möt Mamata Shankar, dotter till Indiens legendariske dansare Uday Shankar, och hennes danstrupp i höst. Uppträdanden i Norden:

Oslo - Operan lördag 3 november. Biljetter gm K K Mukherjee, Rykinn.

Stockholm - Folkets Hus söndag 4 november kl 19. Biljetter gm Dipankar Sengupta, 08-746 77 45.

Lund - Kulturmejeriet torsdag 15 november. Biljetter tel 046-11 44 74.

Zia-ul-Haqs diktatur innebar en storhetstid för Maududi
FOTO: ABBAS/MAGNUM

MAUDUDIS IDÉER.

Den islamiska staten

Genom en islamisk stat kan Guds överhöghet etableras på jorden. Detta sker genom att införa islamisk lag, som den återfinns i Koranen och i Mohammeds gärningar och yttranden. Ingen mänsklig varelse kan ändra eller upphäva islamisk lag. Därigenom kan en islamisk stat aldrig bli en demokrati i västerländsk mening. Å andra sidan måste en härskare eller en regering i en islamisk stat söka mandat hos folket genom val. Despotisk diktatur är emot islam. Likaså kan parlamentet stifta lagar på områden som inte berörs av islamisk lag. Dessa måste följa andan i Sharia. Yttrandefrihet ska respekteras, och likaså rätten att kritisera regeringen. Politiska partier tillåts, men bara som ett sätt att finna lämpliga kandidater till valen. Split och käbbel mellan partierna ska bekämpas.

Ekonomi

Maududi är för privategendom, som den uppfattas enligt islam. Han är för beskattning, också av privat egendom. Skatteinkomsterna ska användas för den allmänna välfärden.

Kvinnorna

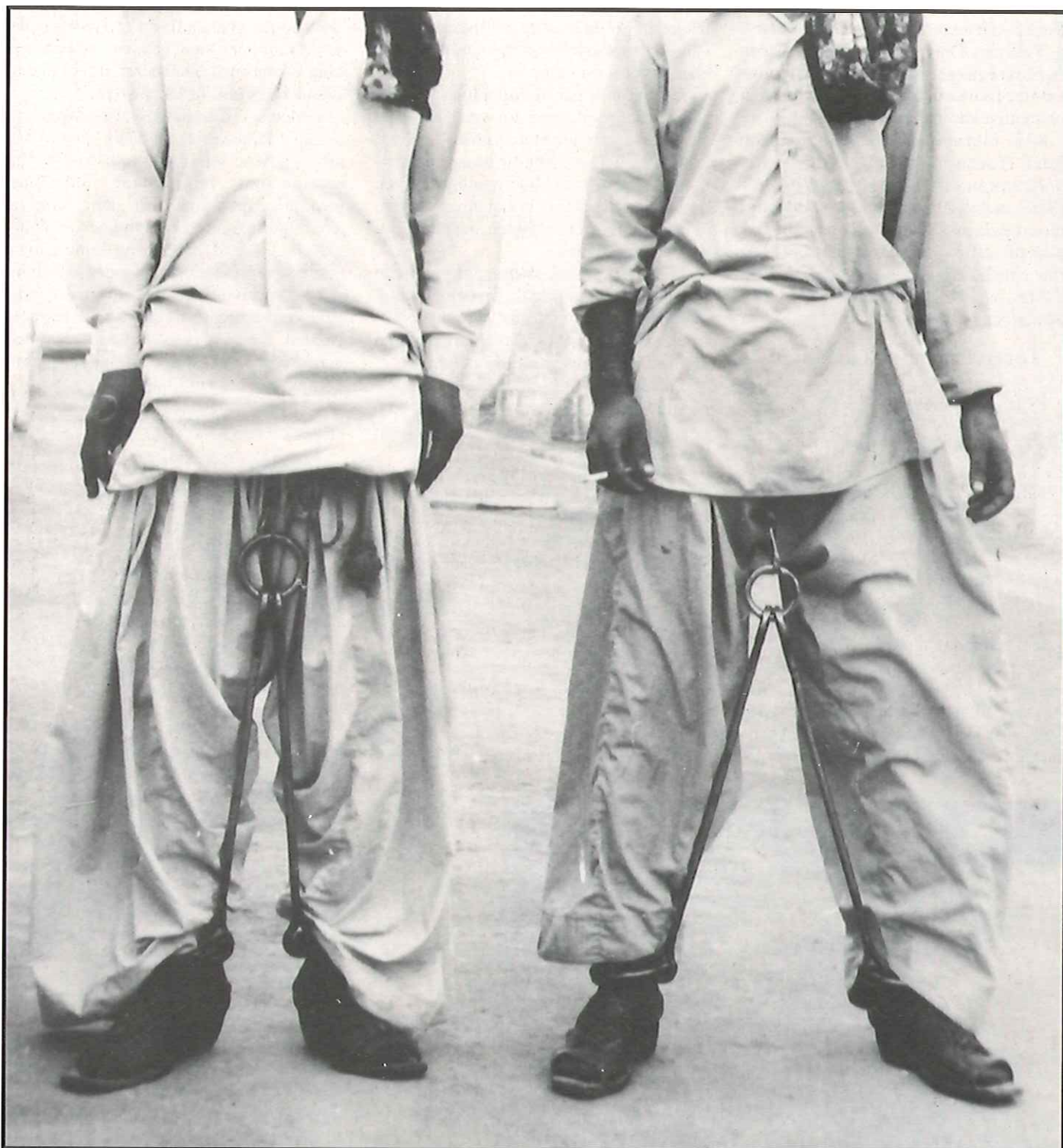
Maududi är emot kvinnors deltagande i det offentliga livet. Det islamiska samhället baseras på könssegregering. Kvinnor kan dock få utbildning. De ska kunna väljas till en speciell 'kvinnokammare' i parlamentet, och konsulteras i frågor som speciellt rör kvinnorna.

Icke-muslimer

I en islamisk stat ska icke-muslimer beskyddas mot övergrepp. De kan utöva sig tro, och de kan arbeta för staten på icke-strategiska områden. Men de kan aldrig få fulla politiska rättigheter.

Internationella relationer

Maududi accepterar möjligheten att upprätta fredsfördrag med icke-muslimska stater. Sådana fördrag får inte hota muslimers intressen och troheten mot islam. Men kampen för att sprida islam över hela världen är alltid rättfärdig. Endast när islam blivit global kan fred och solidaritet bli verklighet.

Två pakistanska fångar slagna i bojar

FOTO: Bild utlånad av Amnesty International DK

Röster mot tortyr

Nyligen störtades Benazir Bhutto, Pakistans premiärminister. Betyder det svårare villkor för den kamp mot tortyr, som *Alain Lefebvre* beskriver i denna artikel? Artikeln är skriven innan Benazir avlägsnades.

I dag kan man tala öppet om tortyr i Pakistan. Det är bl.a. VATs förtjänst. Förkortningen står för Voice Against Torture. Denna organisation har ihärdigt och modigt kämpat mot tortyren.

VAT bildades av läkaren Mahboob Mehdi. Han inspirerades av det danska *Rehabiliteringscentret for Torturofre*. VAT vill bl a mobilisera allmänheten mot tortyr och erbjuda medicinsk och psykologisk hjälp till offren och deras familjer. Där arbetar nu läkare, sjukgymnaster, sjuksköterskor, psykologer, jurister, sociologer, socialarbetare och konstnärer.

Tortyrems många ansikten

Tortyr sker dagligen i Pakistan, enligt Mahboob Mehdi. I varje del av det pakistanska samhället griper man till hänsynslösa metoder för att hålla den sociala ordningen vid makt. I hemmen, i skolan, i basaren, på gatan, arbetsplatsen, mental-sjukhusen, polisstationer, förhørscentraler och i fängelserna torteras människor i olika form och grad. Lagarna mot tortyr har aldrig tillämpats. Situationen förvärrades under det 11 år långa militärstyret. Då systematiserades tortyren. Den rättfärdigades moraliskt genom hänvisning till islam. VAT vänder sig mot detta. Man hänvisar till Kuwait-deklarationen från 1981. Där definieras en islamisk medicinsk etik. Denna förbjuder praktiserande

läkare att i militärt eller politiskt syfte använda sitt vetande för att framkalla fysiska eller psykiska smärtor.

Demokratin har återupprättats i Pakistan. Ändå fortsätter tortyren. Polisen använder systematiskt tortyr för att få fram informationer, och för att avskräcka förmodade brottslingar från nya brott. Även om inrikesministeriet börjat utreda grymheterna i arrester och häkten, har ännu ingen ansvarig dömts.

Mahboob Mehdi avvisar tortyren som metod för att upprätthålla lag och ordning. Tortyr kan under inga omständigheter rättfärdigas. Tvärtom bör tortyr betraktas som en form av legaliserad förbrytelse.

Förra året organiserade VAT ett seminarium om polistortyr - det första som någonsin arrangerats i Pakistan. VAT antog 11 förslag som sina, bl a

- * förbud mot hemliga fångläger;
- * begränsningar av anhållandetiden till fem dagar mot nuvarande femton;
- * möjlighet för en anhållen under förhör att biträdas av advokat och att träffa en egenhändigt vald läkare;
- * erkännande av FN:s och andra internationella organisationers konventioner om sociala och politiska rättigheter.

Rehabilitering av offren

Förra året öppnades också ett center för rehabilitering av tortyroffer i Islamabad.

Där kan man behandla 25 tortyroffer och deras familjer. Men behovet är enormt. Man räknar med 6000 offer enbart under Zia-ul-Haq's elva år långa styre.

Ett tecken på att demokratiseringen går framåt i Pakistan är att VAT kunnat arrangera flera seminarier om tortyr. Ett seminarium behandlade läkarnas inblandning i tortyren. Det danska rehabiliteringscentrets grundare var bland gästerna. Bland deltagarna kunde man också se representanter från det pakistanska läkarförbundet, som t ex den kände neurologi-professorn i Karachi, S. Haroon Ahmed. Deras närvaro och stöd betyder mycket för VAT, som fortfarande fruktar för sina framtida möjligheter att arbeta.

Läkaretik

I Pakistan finns det inga etiska principer, som förbjuder medicinsk personal att medverka i polisens tortyr. Tvärtom kräver den nuvarande lagen att en läkare ska närvara vid förhör. Hans uppgift är att hålla fångarna vid medvetande och vid liv. Han ska avgöra om fången är fysiskt i stånd att klara tortyren. Läkaren undersöker till exempel om fångens hjärta är starkt nog att klara elchocker. Läkaren förväntas också skriva under dödsattesten, om bödlarna är för ivriga vid förhören.

Uppmärksamheten har framför allt riktats mot polisen. Detta beror delvis på att poliskåren är skyldig att redogöra för sin verksamhet, och skriva rapporter om alla ingripanden. Militären opererar däremot i full diskretion. Under Zia-ul-Haq upprättades ett militärt rättsväsen som var helt parallellt med det civila. Militären var inte ansvarig inför civila myndigheter. Militären torterar lika mycket som polisen, men de förstör alla dokument som kan belägga tortyren. Idag finns det 16 militära tortyrcentraler spridda över hela Pakistan. Personalen tillhör den militära underrättelsetjänsten. Verksamheten anges som nödvändig för landets säkerhet. Det är svårt för dem som kämpar för mänskliga rättigheter att få någon som helst information om tillståndet i dessa militära läger. Detta gäller också den observationsgrupp som upprättats av tolv EG-ambassader i Karachi.

VAT vill gärna ha stöd, både finansiellt och i andra former. Ytterligare information kan fås genom:

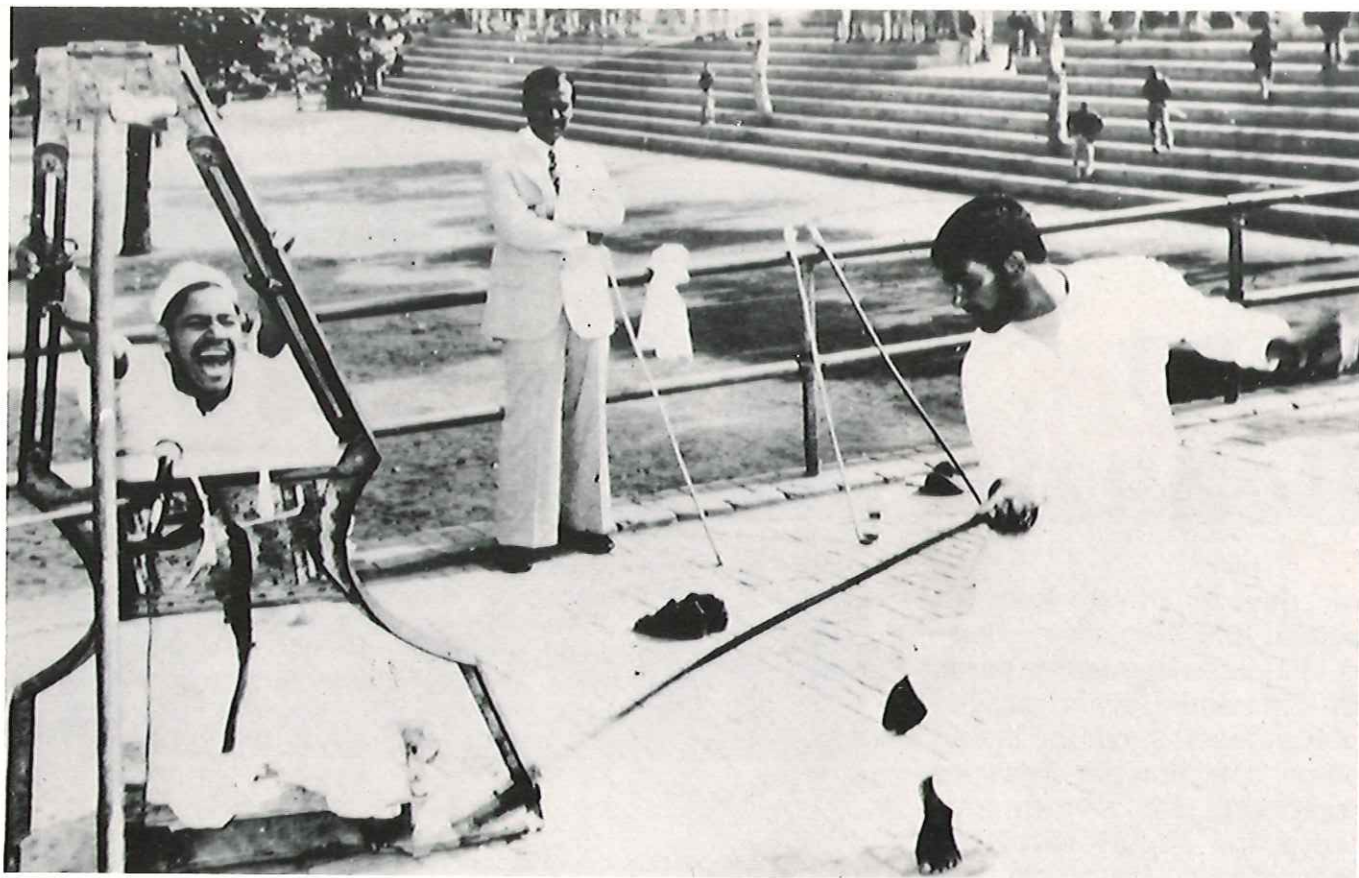
* Tredie Verdens Stemme, Kingogade 15, DK-1818 Fredriksberg C

* Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre (RCT), Juliane Maries vej 34, DK-2100 Köpenhamn Ö. Märk kuvertet 'Pakistan'. Man kan också ringa RCT: 00945 31 394694.

Wazir Leghari, vars ben amputerats efter misshandel i fängelse
FOTO
UTLÅNAT AV
AMNESTY INTERNATIONAL, DK

Alain Lefebvre
övers. GD

Offentlig piskning

FOTO UTLÅNAT AV AMNESTY INTERNATIONAL DK

Amnesty-rapport om Pakistan

Flagg-skändning: Tre års fängelse plus böter

"Den som med ord, talade eller skrivna, eller med tecken, eller genom synlig representation, eller på annat sätt, åstadkommer eller avser åstadkomma hat eller förakt, eller uppväcker eller avser att uppegga missnöjdhet mot central eller provinsregeringen lagligen insatt, skall dömas till livstids fängelse, eventuellt även till böter, eller med fängelse upp till tre år eventuellt även till böter, eller enbart till böter."

Ovanstående citat är hämtat från Pakistans terroristlag: "Trials under the suppression of terrorist activities act, 1975, Section 124-A PPC". Lagtexten citeras i Amnesty Internationals Pakistanrapport maj 1990. Rapporten är en redovisning av ett besök i landet under sommaren 1989. Amnesty konstaterar i rapporten att respekten för mänskliga rättigheter har ökat sedan regeringsskiftet i december 1988.

Tusentals fångar har fått amnesti, dödsdomar har omvandlats till fängelsestraff etc. Trots detta respekteras ej de mänskliga rättigheterna. Terroristlagen från 1975 finns kvar och dess tillämpning har ökat. Sedan 1984 fängslas medlemmar av den religiösa sekten Ahmadiyya enbart på den grund att de aktivt utövar sin tro. Till detta fogas också oro över att rättegångsproceduren och rättsäkerhet för arresterade personer ej fungerar i enlighet med internationella miniminormer.

Beträffande terroristlagen säger Amnesty att den särskilt kan ifrågasättas eftersom den kriminaliserar politisk verksamhet av icke-våldsnatur. Tillämpningen sägs ha ökat, särskilt i Sind-provinsen där enligt uppgift 419 fall inrapporterats.

Rapporten avslutas med ett antal rekommendationer till den sittande regeringen som avser att förbättra respekten för de mänskliga rättigheterna. Amnesty meddelar vidare att vid samtal med ett flertal regeringsministrar lovade dessa att ratifiera de internationella avtalen om mänskliga rättigheter. Den senaste tidens politiska utveckling (aug 1990) med avsättningen av Bhuttoregeringen inger dock farhågor om hur dessa löften (om än vaga) kommer att infrias.

Alain Lefebvre

Fotnot: Rapporten i sin helhet kan beställas från International Secretariat, 1 Easton Street, London WC1X 8 DJ, United Kingdom. Dokumentet på 32 sidor har titeln: Pakistan-Human Rights Safeguards: Memorandum Submitted to the Government of Pakistan following a visit in Juli-August 1989, AI Index: ASA 33/03/90.

Säpo-chef utbytt

De nya härskarna i Islamabad har avskedat S.H. Kallu, chef för landets säkerhetstjänst, Inter-Services Intelligence. Kallu utsågs av den avsatta premiärministern Benazir Bhutto. Avsikten var att få bättre politisk kontroll över den mäktiga organisationen. Kallu har ersatts av A. Durani, en general som stod den dödade diktatorn Zia-ul Haq nära.

Nyval i oktober?

Pakistans interimregering har när detta skrivs ännu inte backat från sitt löfte om nyval den 24 oktober. Man försöker hålla Benazir Bhutto och Pakistan People's Party stängna genom att avstånga dem från valen. Specialdomstolar har satts upp för att undersöka anklagelserna om korruption mot Benazir Bhutto och PPP. Dessa kräver i sin tur att ställas inför vanliga domstolar.

(Far Eastern Economic Review 30 augusti)

Inte bara Benazir

När Benazir Bhutto kom till makten 1988 började kvinnorna i Pakistan hoppas att deras situation skulle förbättras. Hur väl lyckades Benazir infria sina löften? Vad innebär Benazirs avsättning för kvinnornas kamp för social rättvisa? **Rubya Mehdi** kriminolog vid Köpenhamns Universitet tecknar en bild av de senaste årens utveckling

Pakistan blev självständigt 1947. Idag finns det närmare 50 miljoner kvinnor i landet varav 80% är fullständiga analfabeter. Trots att kvinnorna till stor del bidrar till den ekonomiska utvecklingen är deras arbete osynligt i den officiella statistiken. Fram till 1977 var lagstiftningen relativt liberal vad det gäller kvinnans rättigheter. T.ex. tillät den muslimska familjelagen kvinnans rätt till skilsmässa, begränsningar i mäns rätt till polygami m.m. Under denna tid bestod kvinnorörelsen mest av överklassdamer vars primära intresse var välståndfrågor. Någon organisering på gräsrotsnivå fanns ej.

Två kvinnor = en man

Efter general Zias' kupp 1977 introducerades efterhand islamiseringsprogrammet. Det innebar bl a ändringar i kriminallagstiftningen och rättegångsbalken. Vid ex.vis våldtäkt så gällde två kvinnors vittnesmål lika som en mans. Detta innebar att om en kvinna ej kunde bevisa att hon blivit våldtagen så togs hennes graviditet som ett bevis - på att hon begått otukt! Hon straffades därmed med piskning även om det ej alltid var möjligt att verkställa straffet offentligt pga opinionen mot att göra det. Denna lagstiftning medförde att kvinnor för första gången i Pakistans historia organiserade sig i en rörelse mot de fundamentalistiska lagarna. Kvinnor gick även i bräshen för en modern tolkning av islam som ett alternativ till den fundamentalistiska islamtolkningen.

Framväxten av gräsrotsrörelser i städerna möttes av general Zias' batonger och tårgas. När så Zia dog i en flygkrasch 1988

Flickor i utbildningskön

FOTO: ABBAS/MAGNUM

och ersattes av den lagligen valda Benazir Bhutto växte hoppet om en förändring. Benazir hade i valrörelsen lovat att avskaffa alla diskriminerande lagar mot kvinnor.

Kampanjen mot Benazir

Emellertid hade mullorna redan när Benazir insattes i sitt ämbete startat en kampanj mot henne. En kvinna kunde ej vara premiärminister i en islamisk stat. Fundamentalisternas tryck gjorde att Benazir ej kunde uppfylla sitt löfte till kvinnorna trots att en av hennes första åtgärder

"... om en kvinna ej kunde bevisa att hon blivit våldtagen så togs hennes graviditet som ett bevis - på att hon begått otukt! Hon straffades därmed med piskning även om det ej alltid var möjligt att verkställa straffet offentligt pga opinionen mot att göra det."

som nyvald premiärminister var att frige alla kvinnliga fångar undantaget de som dömts för mord. Problemet var dock att de flesta kvinnor i fängelse ännu ej var dömda utan häktade i väntan på rättegång. Amnestin som endast gällde dömda innebar att det i Karachi bara frisläpptes tre kvinnor.

Kvinnors aktivitet ökade emellertid efter Benazirs tillträde. Detta märktes desto mer tack vare den relativa pressfrihet som nu rådde. Center för rättshjälp upprättades. Dessa fäste uppmärksamheten på det förhållande att kvinnor ofta våldtogs av polisen och av fängvårdspersonal. Detta tema togs upp av nyhetsmedia och t.o.m. av den statligt kontrollerade televisionen. Av

lagändringar såg man dock inget vilket dels kan förklaras av att majoritet saknades i parlamentet samt av politisk pragmatism. Frågorna hade emellertid kommit under debatt.

Kvinnoorganisationerna befann sig nu i ett dilemma. De tvekade att stödja Benazirs parti pga de ständiga kompromisserna samtidigt som de ej kunde stödja oppositionen då detta innebar ett stöd för högerfundamentalismen.

Benazirs kompromisser

Trots allt har kvinnoorganisationerna tagit ett viktigt steg framåt i Pakistan. En rad seriösa studier av kvinnans situation har utförts, stödgrupper för kvinnor utsatta för brott har bildats och information till kvinnor om deras lagliga rättigheter har spritts.

Benazirs kompromisser som missgynnat kvinnans rättsliga ställning har hårt kritiserats och lett till att förtroendet för henne minskat bland många företrädare för kvinnorörelsen.

Nu när Benazirs regering upplöstes av presidenten pga påstådd korruption och maktmissbruk har situationen dock blivit sådan att hon trots allt utgör det enda realistiska hoppet för Pakistans kvinnor. Något annat alternativ framstår inte som realistiskt. Trots Benazirs kompromisser lyckades fundamentalisterna manipulera situationen så att man undanröjde det enda politiska alternativet som stod till buds för de miljoner förtryckta kvinnorna.

Rubya Mehdi
Övers: T.A.

Qawali och kafi ger själen näring

Pakistansk musik är enlinjig; man betonar melodin. Framförandet koncentreras på en solist. Orkestern följer exakt den ledande artisten. I motsats till den västerländska orkestreringsmetoden baseras pakistansk musik på harmoni, även om filmmusik innehåller orkestrering som en följd av västerländskt inflytande. Ett annat framträdande kännetecken är att i pakistansk musik brukas halvtoner, kvartstoner och to m mikrotoner, vilket gör den mycket svår att exekvera. För att behärska skalorna krävs mycken övning.

Någon grundläggande skillnad mellan pakistansk och indisk musik finns inte. Musikologerna drar en skiljelinje mellan nord- och sydindisk musik, så att nordindisk och pakistansk musik faller inom samma kategori.

Det finns naturligtvis vissa musikformer som är mer populära än andra i vissa kulturregioner beroende på etnicitet och religion. Qawali och kafi är två sådana mycket populära musikformer. De underhölls och utvecklades av Indiens muslimer. Vid Pakistans bildande valde muslimska musiker Pakistan som sitt nya hemland.

Qawalins historia är nära förbunden med den indiska sufi-rörelsen. När muslimerna under

1000-talet erövrade subkontinenten, kom sufierna dit och började praktisera en form av Islam som var öppnare och mer begriplig för massorna. Sufierna använde musik som ett medel för meditation och för att förmedla islams budskap. Islam predikades genom två institutioner. Å ena sidan fanns *moskén*, som representerar den officiella och dogmatiska islam. Å den andra fanns den liberala institutionen *kankah* (huset där ett sufihelgon bodde). Den sistnämnda låg närmare folkets hjärtan.

Sufierna antog qawali som uttrycksmedel därför att det fanns en tradition att använda musik i religiösa ritualer i Indien. Qawali är en förening av klassisk musik och folkmusik. Den utvecklades av det stora sufiska helgonet Amir Khusru 1253 - 1325. Han förvandlade qawalin till en andaktsgenre. Före honom kallades den *sama* ("att lyssna") och hade en annan form. Han sammansmälte iransk, arabisk och indisk musik, och därför är qawali i motsats till de andra musikformerna öppen, mer flexibel och beredd att absorbera olikartade uttryck. Amir Khusru, som var turk, skapade många ragor (dvs skalor på vilka klassiska kompositioner och impro-

Qawali-sångaren Nusrat Fateh Ali Khan under sin senaste turné i Norden. De senaste åren har musikälskare över hela världen lärt känna qawali - en glödande, självtgivande musik genomsyrad av religiös mystik men också av den fröjd och smärta som omger Flickan och Flaskan. Pervaiz Akhtar följer qawalis rötter från den sufiske mystikern Amir Khusru (1253 - 1325) och framåt.

visationer baseras). Han uppfann stränginstrumentet *sitar* och trumman *tabla*. Han var också en poet av högsta rang.

Det var inte alla muslimska religiösa skolor som uppskattade musiken. De sufiska *chishti*- och *suhrawardy*-ordnarna gillade den. Qawali betyder "att yttra sig" och sjungs i kör. En sångare antar den ledande rollen och de övriga upprepar vad han sjunger. Sångarna sitter i en halvcirkel. Gruppen ackompanjeras av minst två handorglar och tabla eller dholak (en trum-

ma). Under sången klappar gruppen kraftfullt i händerna.

Qawali är inte lämplig för meditativt bruk. Den försätter själen i ett extatiskt tillstånd. Man faller i trance på grund av tonhöjd och snabb rytm. Man vill dansa. Populariteten har medfört att sångarna också börjat sjunga på världsliga tematan.

Karaktéristiskt för qawali är att man spontant tillägger strofer som harmonierar med huvudtemat. Det finns rejält utrymme för improvisation. En framstående *qawal* kan i sin improvisation blanda olika ragor för att demonstrera sitt mästerskap. Qawali är en dialog mellan artist och publik och är därför ett fantastiskt kommunikationsmedel.

Kafi är både en musikform och en poetisk genre. Kafi brukar skrivas av ryktbara sufihelgon. Vad poesin beträffar sjungs den i qawaliform, men det finns speciella regler för hur man sjunger den i den musikgenre som kallas kafi. Kafisångarna uppträder vid helgongravar och liknande. De ackompanjeras av handorgel, tabla och *sarangi* (ett stränginstrument som spelas med stråke). Tempot är relativt långsamt. Medan qawali framförs av män, finns det många kafi-sångerskor.

Kafi behandlar filosofiska frågor och den sufiska tolkningen av dessa. Diktaren använder ett vardagligt och mycket enkelt språk för att budskapet ska uppfattas.

De flesta sufier hade djupa kunskaper i musik och kunde föreslå en lämplig raga. Varje raga har ju en egen verkan och ett eget temperament. Kafi har också plats för improvisation men inte mer än några minuter.

Kafin har förnyats i samband med att en rebellisk generation av musikologer och musiker "sökt sina rötter". De har hjälpt pakistansk musik att hitta vägen tillbaka hem. Det råder allmän samstämmighet om att ragorna härstammar från folkmusiken. Mästarna utvecklade och organiserade ragorna, medan deras lärjungar förde dem till hovet och härskarna. De gjorde otvivelaktigt en stor insats för att bevara musiken, men tog samtidigt detta värdefulla arv från folket och berövade det "mat för själen".

Det är ett mirakel att pakistansk musik överlevt. Det finns få utbildningsinstitutioner där det undervisas i ämnet musik, och det är svårt att förtjäna sitt uppehälle som artist.

Kashmir klämt

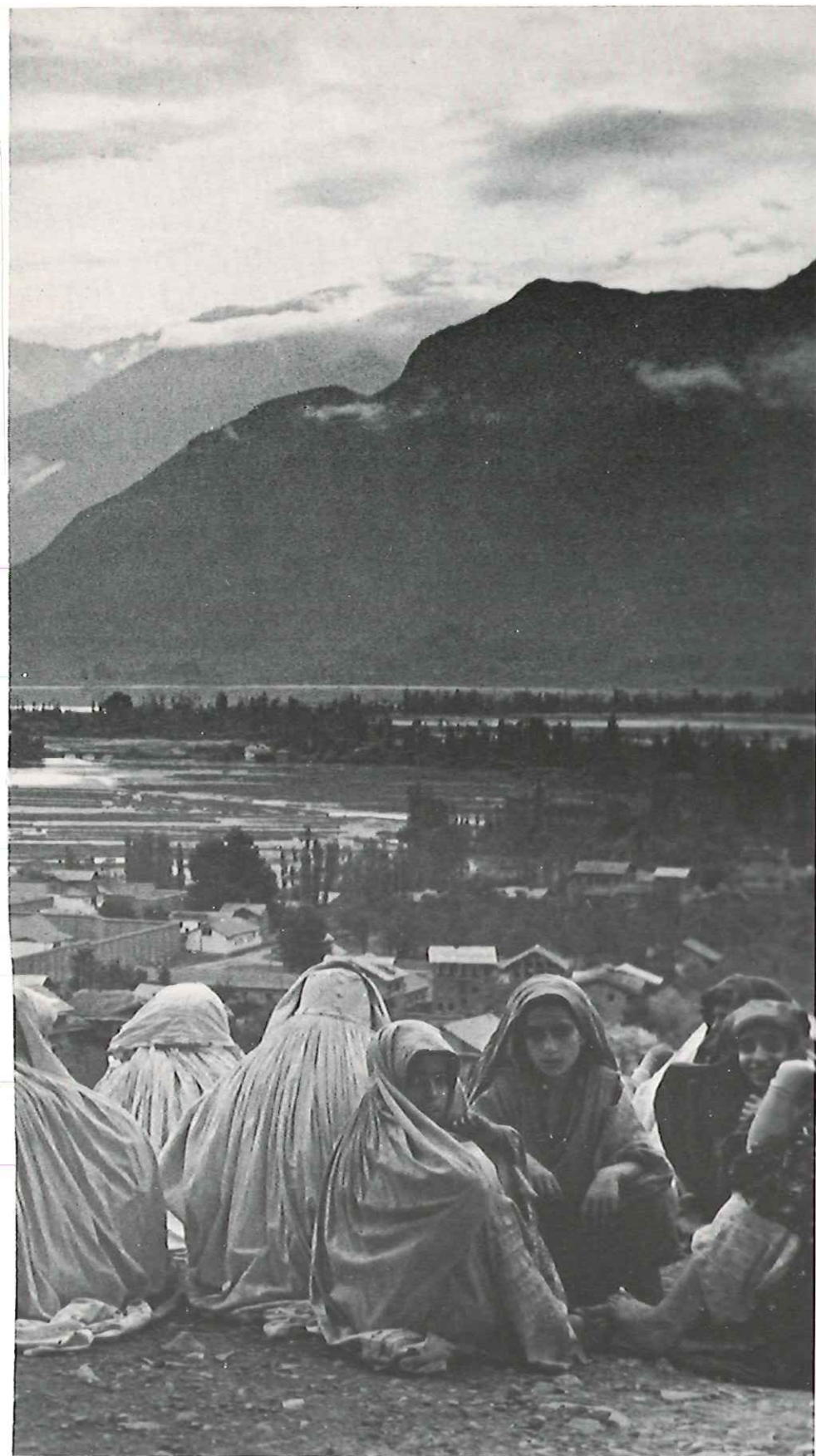

FOTO: Cartier Bresson

Kashmir var det öppnaste av såren när Indien och Pakistan blev självständiga. Ändå fanns här möjligheter till en fredlig samexistens mellan muslimer och hinduer i en sekulär demokratisk stat. Från början var den muslimska majoriteten Indienvänlig. Men i 40 år har den indiska regeringen svikit. Samtidigt har det pakistanska trycket ökat. Detta har lett till konfrontationer, som kan förvandla Kashmir till ett nytt Punjab. *Lars Andreasson* från vår redaktion ger här en bakgrund och aktuell analys.

mellan sköldar

Sommaren 1990 kom inga turister till Kashmirdalen. Husbåtarna på Dal Lake stod tomma, liksom hotellen i Gulmarg och Sonmarg. Inga försäljare krängde ullsjalar, papper maché, saffran, silkesmattor och broderier. De utländska och indiska besökarna är borta. De som kommer till Srinagar gör det motvilligt i tjänsten, ofta under eskort längs den hisnande vägen nerifrån Jammu. Eller den nybyggda flygplatsen som numera mest liknar en hårdbevakad militär anläggning.

Jammu & Kashmir härjas av den blodigaste och allvarligaste konflikten sedan britterna lämnade Indien. Den enda delstaten med muslimsk majoritet har förvandlats till en belägrad zon, där hatet och oförsonligheten har slagit rot. Den traditionellt fredliga samexistensen mellan hinduer och muslimer är på väg att slås i spillror. Kampen mot centralregeringen förvandlas till en kamp också mot indier och allt fler religiösa undertoner tyder på att kampen snart förs även mot hinduismen. Samma utveckling kan skönjas från motsatt sida, med de hinduiska extremrörelserna som drivkraft.

Den polarisering som pågår är precis vad Sheik Muhammad Abdullah ville undvika, när han efter många om och men avgjorde "sitt lands" öde och meddelade britterna, Nehru och Ali Jinnah sitt beslut.

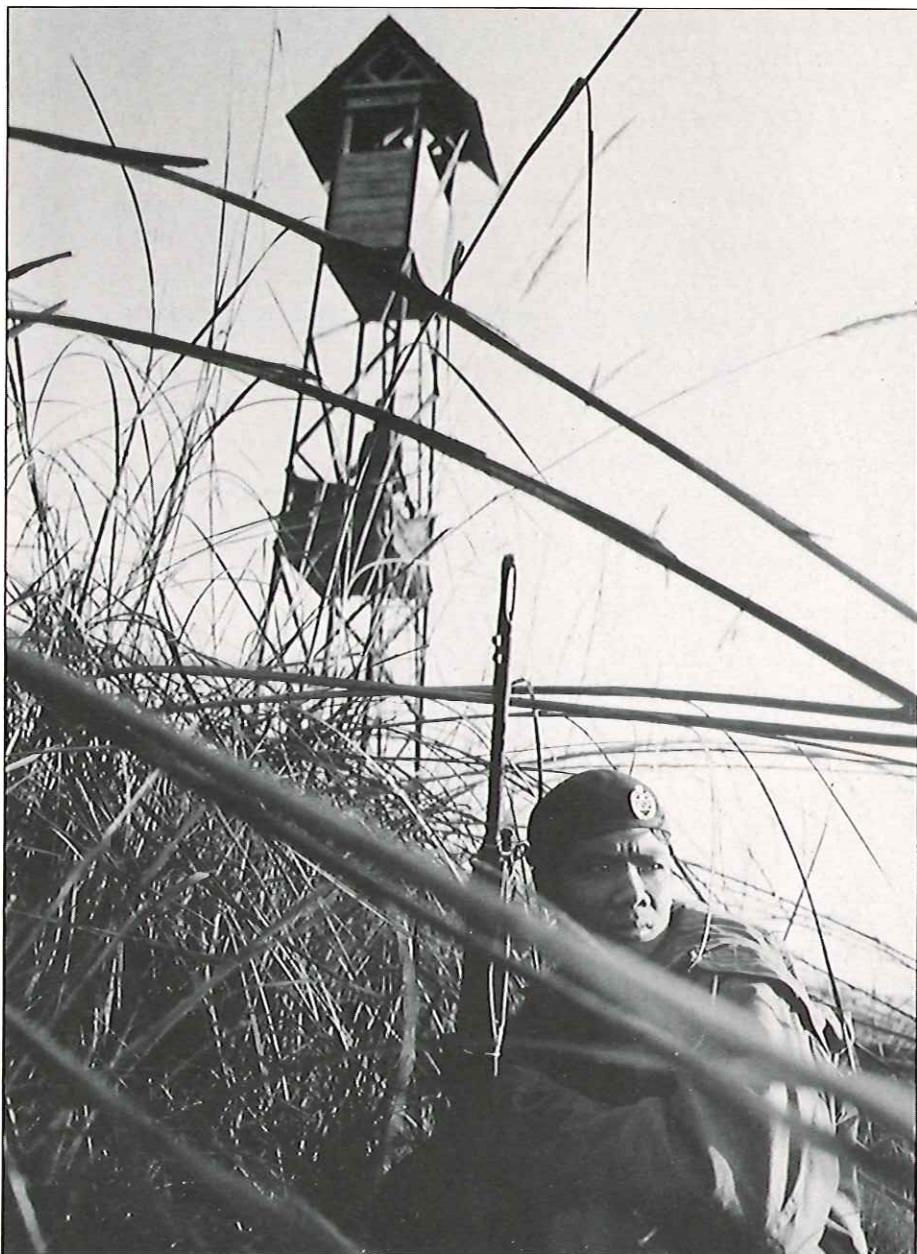
Kashmir till Indien

Det var ett stort steg Sheik Muhammad Abdullah tog när han 1947 bestämde att Kashmir inte skulle anslutas till Pakistan. Han förkastade den pakistanske ledaren Ali Jinnahs politik och föredrog att stanna kvar i ett sekulariserat och demokratiskt Indien. När Pakistan med våld försökte "korrigera" Muhammad Abdullahs beslut möttes den pakistanska armén av väpnat motstånd från den muslimska befolkningen i Kashmir. Konflikten resulterade i att FN grep in och en tredjedel av Kashmir kom att tillhöra Pakistan, en del som sedan dess i Indien kallas POK (*Pakistan Occupied Kashmir*). I Pakistan kallas samma område Azad Kashmir - det befriade Kashmir.

Muhammad Abdullah hade bildat ett eget parti med namnet *National Conference*; ett parti som stod för anslutning till Indien och mot de krafter som redan då sökte konfrontation på religiösa grunder.

Trots det betraktade New Delhi sheiken i Kashmir med största misstänksamhet. 1953 arresterades Abdullah anklagad för konspiration. Han hölls fängslad i 16 år innan anklagelserna drogs tillbaka. Behandlingen av den populära ledaren sådde i den kashmiriska befolkningen det första fröet av misstro mot centralregeringen.

1965 bröt krig ut på nytt i Kashmir mellan Indien och Pakistan. Kriget varade

Indisk soldat vid gränsen mot Pakistan.

FOTO: MAGNUM/MAGNUM PHOTOS

i sjutton dagar, men slutade efter starka påtryckningar från stormakterna och då det stod klart att ingen av de jämnstarka arméerna kunde vinna kriget snabbt.

Sheik Abdullah dog 1982 och efterträddes av sonen Farooq Abdullah som ledare för National Conference. Indira Gandhis Kongressparti som inte kunde tåla regionala, självständiga partier trappade upp kritiken mot Farooq Abdullah och National Conference. Det "pakistanska spöket" plockades fram ur propagandaarsenalen för att skapa misstro mot Farooq Abdullahs delstatsregering.

En annan stöttesten var det avtal som slöts vid självständigheten. Kashmirs befolkning skulle få möjlighet att i en folkomröstning ta ställning till anslutningen till Indien. Denna folkomröstning har ännu inte ägt rum. Kashmir garanterades dock ett visst mått av självständighet gentemot centralregeringen. Andra delstater började

resa krav på samma utvidgning av självbestämmande. I Kashmir hävdade man dock att New Delhi inskränkte rättigheterna.

Farooq Abdullah sökte samförstånd med Indira Gandhi och inbjöd till valallians för att motverka fanatiska hinduiska och muslimska krafter. Hans erbjudande tillbakavisades dock. I delstatsvalet 1983 vann National Conference och Farooq Abdullah blev chefsminister i Jammu & Kashmir. Inte en enda av de propakistanska och fundamentalistiska muslimer som ställde upp i valet, fick en plats i delstatsparlamentet.

Men just den typen av anklagelser mot Farooq Abdullah intensifierades. 1984 mördades en indisk diplomat i Birmingham och *Jammu & Kashmir Liberation Front*, JKLF, hamnade för första gången på europeiska löpsedlar när en fraktion av rörelsen tog på sig ansvaret. Mordet passade som hand i handske, både för den rela-

tivt lilla militanta rörelsen i Kashmir och för centralregeringen.

Farooq Abdullah utpekades av New Delhi som moraliskt ansvarig för mordet. Han avsattes och Jammu & Kashmir fick en ny regim bestående av avhoppare och Kongressanhängare. Temperaturen steg i Kashmirdalen. Det blev sammanstötningar.

Sedan dess har det politiska våldet trapats upp. Muslimska grupper angrep hindutempel och byggnader som ägdes av indier. Extrema hinduiska organisationer provocerade befolkningen i Kashmir vilket ledde till ytterligare oroligheter.

Valet 1987 hotade att utveckla sig till en total konfrontation. Det var inför den hotbildens som Farooq Abdullah valde att gå in i en politisk allians med Rajiv Gandhi. Kongresspartiet hade stått för mycket av provokationerna och blåst under motsättningarna i dalen. Farooq Abdullah trodde att han kunde gjuta olja på vågorna med alliansen. Det var i alla fall så han motiverade sitt drag.

Närmandet till Kongresspartiet innebar dock att Farooq Abdullahs popularitet i Kashmir rasade. Han anklagades för att sälja ut Kashmirs krav på större självbestämmande, för egen vinning.

Valet förde trots det Abdullah tillbaka till makten. Det anses stå utom allt tvivel att den vinnande koalitionen tog hjälp av omfattande valfusk. Ändå gav valet en klar indikation på vad som skulle komma. Muslimska fundamentalister och militanta självständighetspolitiker fick mer än en fjärdedel av rösterna i 15 valkretsar.

Befrielseörelserna

Det finns nu en lång rad mer eller mindre fristående grupper som har det gemensamt att de bekämpar Indien. Mest känd och sannolikt störst är JKLF, som grundades redan 1965 i Pakistan. Ledaren Amanullah Khan bor i Pakistan och finansierar sin kampanj för ett självständigt Kashmir huvudsakligen med hjälp av stödorganisationer i väst- och arabvärlden.

En annan organisation som växer sig allt starkare är Hizb-ul-Mujahedin. Med sin starka religiösa framtoning och anslutning till Pakistan på programmet, är Hizb-ul-Mujahedin en av de grupper som får starkt stöd av den pakistanska militären.

Pakistans inblandning i konflikten är både självklar och odiskutabel. Det är bara omfattningen av stödet som varierar, beroende på vem som uttalar sig.

I flera år har ungdomar från indiska Kashmir tagit sig över den svårbevakade gränsen till Pakistan. Där har de anslutit sig till likasinnade, fått utbildning och vapen för att sedan ta sig tillbaka till Kashmirdalen. Sedan sommaren 1989 har trafiken över gränsen ökat kraftigt och nu beräknas

tusentals unga män finnas stridsberedda i pakistanska träningsläger. Innan vintern stänger passen ska de ha tagit sig tillbaka in i Indien för att tillsammans med de styrkor som redan finns i Kashmir, rikta ett hårt slag mot de indiska styrkorna. Eller för att fortsätta det utnöttningskrig som har förlamat så gott som hela delstaten sedan förra året.

Janata Dal - en katastrof

När Rajiv Gandhi förlorade makten och V P Singh tog över centralregeringen trodde många att läget i Kashmir skulle kunna ljusna. När dessutom Mufti Mohammed Sayeed, hemmahörande i Kashmir, utsågs till landets första muslimske inrikesminister sågs det som ytterligare ett tecken på att V P Singh var fast besluten att få ett slut på konflikten.

Men JKLF svarade med ett dråpslag. Mufti Mohammed Sayeeds dotter kidnappades på öppen gata i Srinagar. JKLF krävde att en rad fångslade aktivister skulle frigges och fick sin vilja igenom. Det var en seger som förnedrade New Delhi och som gav separatisterna råg i ryggen och en växande popularitet. Fram till hösten 1989 hade de militanta rörelserna ett relativt svagt stöd hos befolkningen. De flesta fasade för en anslutning till Pakistan. Man vet mycket väl i den indiska delen, att livet i pakistanska Kashmir inte är något att trakta efter. Att bilda en självständig stat bemöttes också med stor skepsis så sent som för ett år sedan.

Separatisternas allt våldsammare attacker framkallade dock brutal respons från polisen och de halvmilitära trupperna. Bombattacker, kidnappningar, eldöverfall och regelrätta mord på indiska nyckelpersoner, besvarades hårt. Moskées stormades i jakten på vapen och terrorister. Varje person som föll offer för "de indiska hundarnas" kulor blev martyrer. Och varje sådan begravning förvandlades till en demonstration som ofta slutade i skottlossning och fler martyrer...

Länge rörde sig konflikten på ett plan där det handlade om en delstats kamp mot centralregeringen. Men ju våldsammare sammanstötningarna blev, desto mer påverkade det vardagslivet och de traditionellt goda personliga relationerna mellan hinduer och muslimer.

Sedan september 1989 har en stor del av den hinduiska befolkningen flytt från Kashmirdalen.

Hotet och våldet riktades dessutom mot kashmirier, framför allt från de fundamentalistiska grupperna. I vintras hade så gott som all servering av alkohol upphört i Kashmirdalen, biograferna var stängda, liksom hotellen och de indiska bankerna. Ångerköpta affärsmän annonserade i de

lokala tidningarna och bad om ursäkt för att de tidigare hade hanterat alkohol, visat dekadenta indiska filmer, eller på annat sätt betett sig skändligt.

Det råder ingen tvekan om att en del av det folkliga stödet till separatisterna är byggt på rädsla. Därför är det omöjligt att bedöma det verkliga stödet för ett fritt eller pakistanskt Kashmir. Att befolkningens antiindiska känslor har växt är dock odiskutabelt.

Efter ett år av förlamande stridigheter står Kashmir och dess invånare inte bara längre från New Delhi än någonsin tidigare. Ekonomin har slagits i spillror och den direkta nöden sprider sig. Närmare 60 procent av dalens befolkning är ekonomiskt beroende av turismen. Många av dem som var anställda på, eller ägde en liten husbåt på Dal Lake, hade inga marginaler hösten 1989, när de sista turisterna försvann.

Ett nytt krig?

Konflikten i Kashmir har ytterligare en dimension. Den har på ett dramatiskt sätt fört de gamla fienderna Indien och Pakistan närmare krig. På båda sidor har arméerna skramlat med vapen och det har förekommit skärmytslingar längs det känsliga gränsområdet.

I Pakistan har Benazir Bhutto tvingats gå en farlig balansgång. Hennes intentioner att förbättra förhållandet till Indien och V P Singhs regering gick om intet när oroligheterna i Kashmir blossade upp. Hårt ansatt av en redan aggressiv opposition och av en allt starkare religiös rörelse, har hon inte haft något annat val än att skärpa tonen mot Indien.

Hennes stöd till resningen i Kashmir har dock inte betraktats som tillräckligt. Troligen var Kashmirfrågan en av de faktorer som gjorde att oppositionen till slut under kuppattade former avskedade Benazir Bhutto, med korrruption som officiell förevändning.

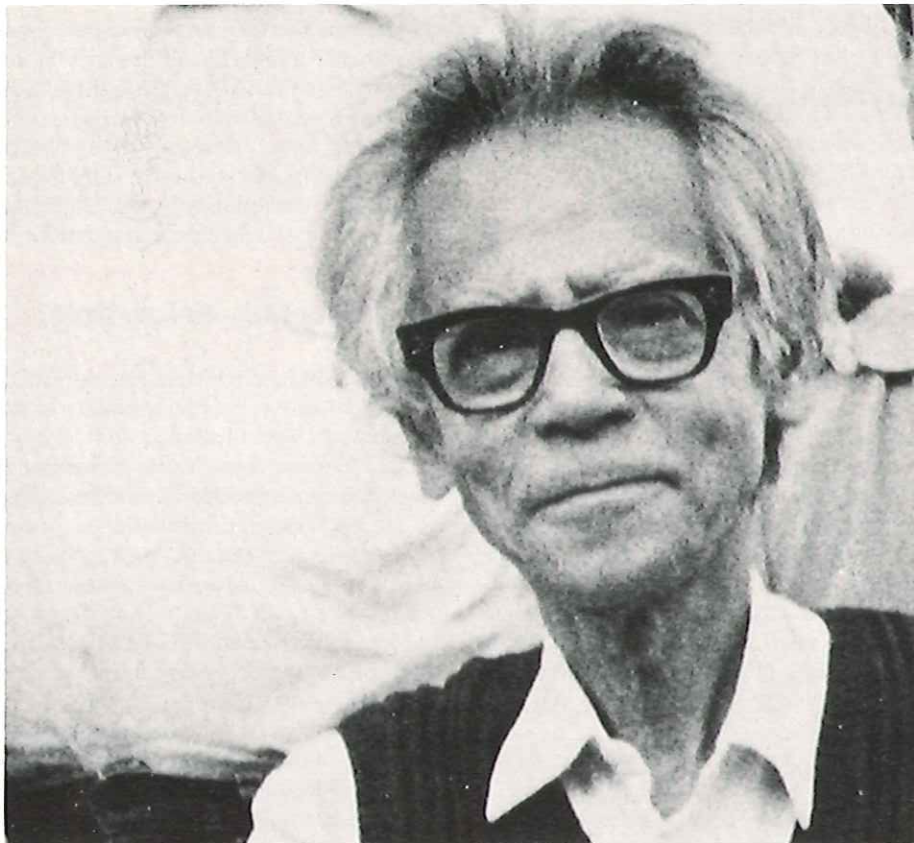
Regeringen i New Delhi har också haft uppenbara problem med balansen. V P Singhs regering förlorade initiativet i Kashmir under kidnappardramat och har aldrig lyckats återta det helt.

Två byten av guvernörer har inte heller hjälpt. Osäkerheten har ytterligare markerats av ständiga skiften mellan den mjuka och den hårda linjen gentemot separatisterna.

Till höger om regeringen står BJP som med ett framgångsrikt val i ryggen kräver hårda tag mot muslimerna i Kashmir. Till vänster finns kommunisterna som förespråkar en mjukare linje. Och regeringen är beroende av båda sidor för att kunna sitta kvar.

Lars Andreasson

Intriger i New Delhi

Ajit Roy fotograferad av Sören Sommelius

Under en föreläsningsturné i Köpenhamn, Aarhus och Roskilde i mitten av maj lyfte undertecknad krönikör fram den inbyggda instabiliteten i den av VP Singh ledda indiska regeringen; "en minoritetsregering ledd av en minoritetsledare som inom sitt eget parti utmanats av den tidigare partipresidenten Chandrasekhar och förlamas av den mäktige ledaren för storbondelobbyen, vice premiärministern Devilal". Det betonades då att "möjligheten av en come-back för Kongressen ej kan uteslutas, antingen direkt eller efter en övergång med en del av Janata Dal stöttad av Kongressen."

Tyvärr visade det sig att händelseutvecklingen i juli bekräftade de dystra prognoserna då en allvarlig kris skakade Janata Dalregeringen. Under krisen antydde 13 ministrar att de ämnade avgå och premiärministern själv skrev till partiet att han avsåg att avgå.

Ministerns eget feodallän

Krisen rörde en av regeringens ministrar: Devilal. När Devilal flyttade till Delhi för att installeras som vice premiärminister och tillika jordbruksminister lämnade han över chefsministerskapet över delstaten Haryana, som han styrde som sitt eget feodallän, till sin äldste son Chautala. Sonen som ej själv hade något politiskt mandat måste inom 6 månader vinna ett fyllnadsval. Under valkampanjen för att vinna valkretsen i Meham uppdagades det att Chautala gjort sig skyldig till valfusk och allvar-

liga våldsövergrepp. Som ett resultat av en landsomfattande protest, och allvarliga fördömanden inom Janata Dal självt, ogiltigförklarades fyllnadsvalet och ett omval fick göras. Under denna andra valkampanj förekom även då allvarliga våldsinslag som ledde till en oberoende kandidats död. Det fanns vitt spridda uppfattningar att chefsministern Chautala låg bakom mordet. Ännu en gång utbröt en stormflod av protester i parlamentet och annorstädes. Denna gång tvingades familjen Devilal till reträtt. Chautala tvingades avgå. Janata Dal ledningen tillät inte honom att återta chefsministerposten förrän den juridiska undersökningen rentvått honom.

Familjen Devilal hade dock ingalunda gett slaget förlorat. Makthungriga och utan moraliska betänkligheter arbetades det i det tysta tills man lyckades få Chautala nominerad till en av posterna som partiets generalsekreterare. Stärkta av framgången, och i tron att förbrytarstämpeln nu försvunnit, kom nästa drag; Chautala återinstallerades som chefsminister i Haryana. Åtgärden framkallade emellertid en omedelbar och skarp reaktion. Dagen därpå, 13:e juli tillkännagav tre unionsministrar anförda av handelsministern Arun Nehru sin avgång som en protest mot Chautalas come-back. Detta startade ett politiskt jordskred som efterhand medförde att 13 regeringsministrar annonserade sina intentioner att avgå samt att premiärministern själv tillskrev partipresidenten att han ämnade avgå då han enligt egen utsago förlorat förtroendet för sina kollegor.

En efter en samlades de; Janata Dal presidenten, normalt stationerad i Bangalore, partiets chefsministrar från olika delstater, ledarna för koalitionspartierna. Efter intensiva diskussioner befanns Devilal vara totalt isolerad utanför sin hemstat och därmed tvingad till reträtt. Hans favoritson Chautala tvingades åter att avgå mot att installera en familjelokal ersättare som chefsminister och att få behålla posten som partiets generalsekreterare. De 13 ministrarna drog tillbaka sina avskedsansökningar liksom även premiärministern. Den omedelbara krisen var nu avvärjd men regeringens instabilitet hade trots allt tydligt visat sig.

Även om det förekommit uppgifter om att Rajivs' folk haft kontakter med vissa av Janata Dals gruppledare, samt det faktum att Arun Nehru öppet vidkände att han åter tagit upp kontakten med sin kusin Rajiv Gandhi, så låg överlag Kongresspartiet med dess ledare Rajiv lågt under krisen. Uppenbarligen var det varken organisatoriskt eller finansiellt förberett för en nyvalskampanj. Men hotet mot Janata Dal torde ej komma utifrån utan istället inifrån. De senaste kriserna har visat att VP Singh's framtida ledarskap hänger på förändringarna och kombinationerna hos åtminstone fyra större grupper inom Janata Dal, där respektive grupp är anförd av Devilal, Chandrasekhar, Ajit Singh och Arun Nehru. Santidigt håller några av chefsministrarna på delstatsnivå att segla upp som maktcentra.

Intriger ...

Den Nya Ekonomiska Ordningen, initierad av Rajiv Gandhi 1985 och utvecklad av V P Singh som hans finansminister har förts vidare av den nya regeringen. Den Nya Ekonomiska Ordningen har öppnat portarna för multinationella bolag och liberaliserat importreglerna. Regeringens politik har givit en kontinuerlig prisstegring något som främst drabbat de redan hårt pressade fattiga medborgarna. Om denna process leder till ökat missnöje och minskat stöd för den sittande regeringen, så kan kombinationen interna stridigheter och intriger från oppositionen leda till en repris av 1979 års drama, dvs vi får bevittna hur en disparat koalitionsregering, tillika minoritetsregering stödd på disparata grupper från yttersta högern till vänstern faller.

Hur som helst, politiskt sansade observatörer är överens om att det finns åtminstone en positiv aspekt på det senaste New Delhi dramat; till skillnad från den fd Kongressregeringen då alla typer av skandaler tilläts passera utan att någon reagerade inom partiet så har Janata Dal regeringen visat prov på något annat; skandaler tystras ej ner utan de anklade utmanas istället i en öppen fight med politiska drag och motdrag. Detta är sannerligen ett stort steg framåt.

Ajit Roy

Calcutta 28 juli 1990

Ps.

Janata Dal regeringen har hamnat i en ny och allvarigare kris sedan premiärministern V P Singh avskedat sin vice premiärminister och tillika jordbruksminister Devi Lal.

Devi Lal, som tidigare anklagat sin ministerkollega Arun Nehru för korruption och inblandning i Boforsaffären och som kände det bränna under fötterna sedan Arun Nehru pressat premiärministern att inskrida mot anklagelser som enligt honom saknade all grund, gjorde ett misstag i det att han presenterade en (visade det sig senare) förfälskad kopia av ett brev där V P Singh riktar liknande anklagelser mot Arun Nehru. Därtill använde Devi Lal några mindre väl valda epiteter om sin chef i en tidningsintervju.

Då Devi Lal vägrade att be om ursäkt återstod inget annat än att ge honom spårken.

Ajit Roy

3 aug 1990

Övers TA

Indiskt brudpar tecknat av Amala Frankel

Bröllopstankar vid TV:n

Jag slår på tv:n på s k bästa sändningstid: lördag kl 20. Barnen ska se på Kjell Lönnå.

Men det blir ingen Lönnå.

Det blir brudbränning.

Ett skrämmande västtyskt tv-reportage från Indien. Det är säkert mycket angeläget, men det är något som saknas. Tv:n slocknar och lämnar efter sig ett stort hål av tystnad. En svag ton växer, sväller, för med sig minnen som lägger sig som ekon över varandra: många indiska minnen och ett svenskt. Så här:

Man spelar *shahnai* i flickans by. Hon blir bortgift i dag. Shahnains mjuka melodi fyller rymden med melankoli. Folket i byn känner vemod. De välsignar bruden och önskar henne lycka. Mamma, pappa, släkt och vänner är så upptagna och döljer sina tårar.

Men det är också en glädjens dag. Förberedelserna har pågått i flera månader; flickan skall överlämnas till sin man inför eld och vatten, i alla gudars närvaro.

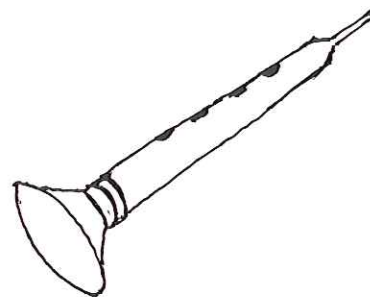
Glädjens, glittrets och flärdens stund.

Man spelar shahnai.

Jag avslutar mitt föredrag om nordindiska bröllop med en känsla av att det var torftigt. En liten dam som jag, känner mig ännu mindre, när jag ska hålla föredrag om det stora Indien. Jag börjar plocka ihop mina saker. Då märker jag plötsligt att studiecirkelns medlemmar snyter sig och putsar glasögonen. Vad nu!? Vad ser jag, det är inte sant...? Först står jag lamslagen

av häpnad. Sedan upplöses chocken och följs av ett slags lyckorus.

Dessa stora, starka och behärskade svenskar gråter. De gråter precis som folket i flickans by. Vilken makt har inte shahnain, tänker jag, shahnain som når ända till Sverige. Hjärtat fylls av glädje. Överväldigad sjunker jag ned på stolen. Jag avstår från kommentarer, låter stämningen dröja sig kvar.

Folk börjar gå. Men en dam kommer fram till mig och bryter tystnaden med ett skämt.

- De gråter därför att de tror att de inte skulle bli gifta om de bodde i Indien, säger hon.

Vad menade hon egentligen? Det vet jag inte. Och det gör det samma. Det viktiga är att vi alla gråter på samma bröllop.

Det kanske vore ett ämne för Dokument utifrån - förutsatt att man döper om programserien till Dokument inifrån.

Amala Frankel

I paradiset trädgårdar flödar vattnet

De stora mogulkejsarna, ättlingarna till Timur Lenk och Djingis Khan, förde från Centralasien till Indien med sig en djup kärlek till trädgårdar. Vatten betraktades som livets ursprung och utgjorde därför ett väsentligt element i trädgårdsplaneringen. Det kanalisades i rät linje och gavs rörelse genom att det fick rinna nedför rännor och katarakter, som ofta var försedda med trappsteg. Ibland kunde tända ljus nattetid placeras bakom vattnet. Även fontäner skapade rörelse genom att falla över stilla dammar. Dessa vattenträdgårdar var terrasserade, så att trycket ovanifrån kunde användas för att driva fontänerna.

Cyprissträd planterades vid kanalerna och bildar fyra zoner eller *chaha bagh*. Omgiven av vatten låg en central plattform eller öppen paviljong smekt av lätta vindfläktar — en sval plats att lägga sig på, att läsa poesi eller njuta av musik.

För de flesta är mogulträdgårdar liktydigt med dem som ligger i Kashmir. Men

Utsikt över Dal-sjön i Kashmir från Nishat Bagh, Glädjens trädgård.
FOTO: DAVID SAYERS

det fanns många andra.

År 1525 trängde Babur, den förste av de stora kejsarna, in i Indien. Han var intresserad av vilda blommor och fauna och förde med sig en förening av persisk och rajputisk tradition med fin kalligrafi och miniatyrmålning och en kärlek till hantverket att göra blomsterinläggningar — liljor, violer, rosor, tulpaner, nejlikor och många andra. Han planterade också träd som skulle ge skugga längs vägarna. Tyvärr återstår bara konturerna av hans magnifika trädgård Ram Bagh i Agra.

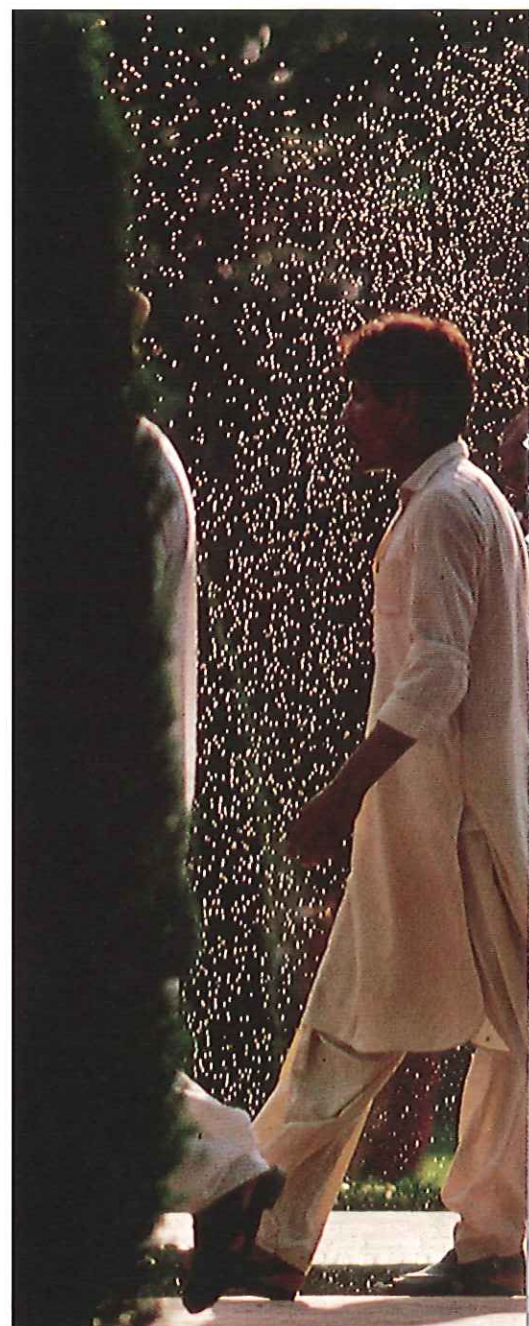
Akbar, den tredje kejsaren, kunde till slut konsolidera bytet efter årtals erövringar och börja odla konsterna i medvetande om att hans verk inte skulle förstöras varje gång han kallades ut för att ta hand om någon lokal resning. Han vidareutvecklade sin farfars trädgårdsstil, varvid hinduiska influenser gjorde sig gällande.

Månskenetns verkan på strukturer och vita blommor var ett förtrollande tillskott. Den väldiga, nyligen anlagda rosenträdgården i Corbusiers Chandigarh har faktiskt en avdelning med rosor avsedda att avnjutas i månskenet, en underbar trädgårdsteknik som vad jag vet inte har prövats i Europa.

Fläktarnas Trädgård

Akbar vann ett avgörande slag om Kashmir 1586 och gjorde tre år senare de första av flera besök i Srinagar. Han byggde en fästning på berget Hari Parbat, varifrån man blickade ut över den berömda Dal-sjön, och på sjöns västra strand byggde han Nasim Bagh, Fläktarnas Trädgård. Den nuvarande fästningen är från 1700-talet, och föga återstår av trädgården. Den skulle följas av en rad trädgårdar som tjänade som sommarhus. I detta avseende skiljer sig de kashmiriska trädgårdarna från dem på de nordindiska slätterna, vilka var stora anläggningar för grandiosa byggnader. Liksom i fallet Babur har man sökt ihärdigt efter kvarlämningar av Akbars trädgårdar.

Trädgårdarna i Kashmir har vi Jahangir och hans hustru Nur Jahan att tacka för. Tillsammans med prins Shah Jahan bygg-

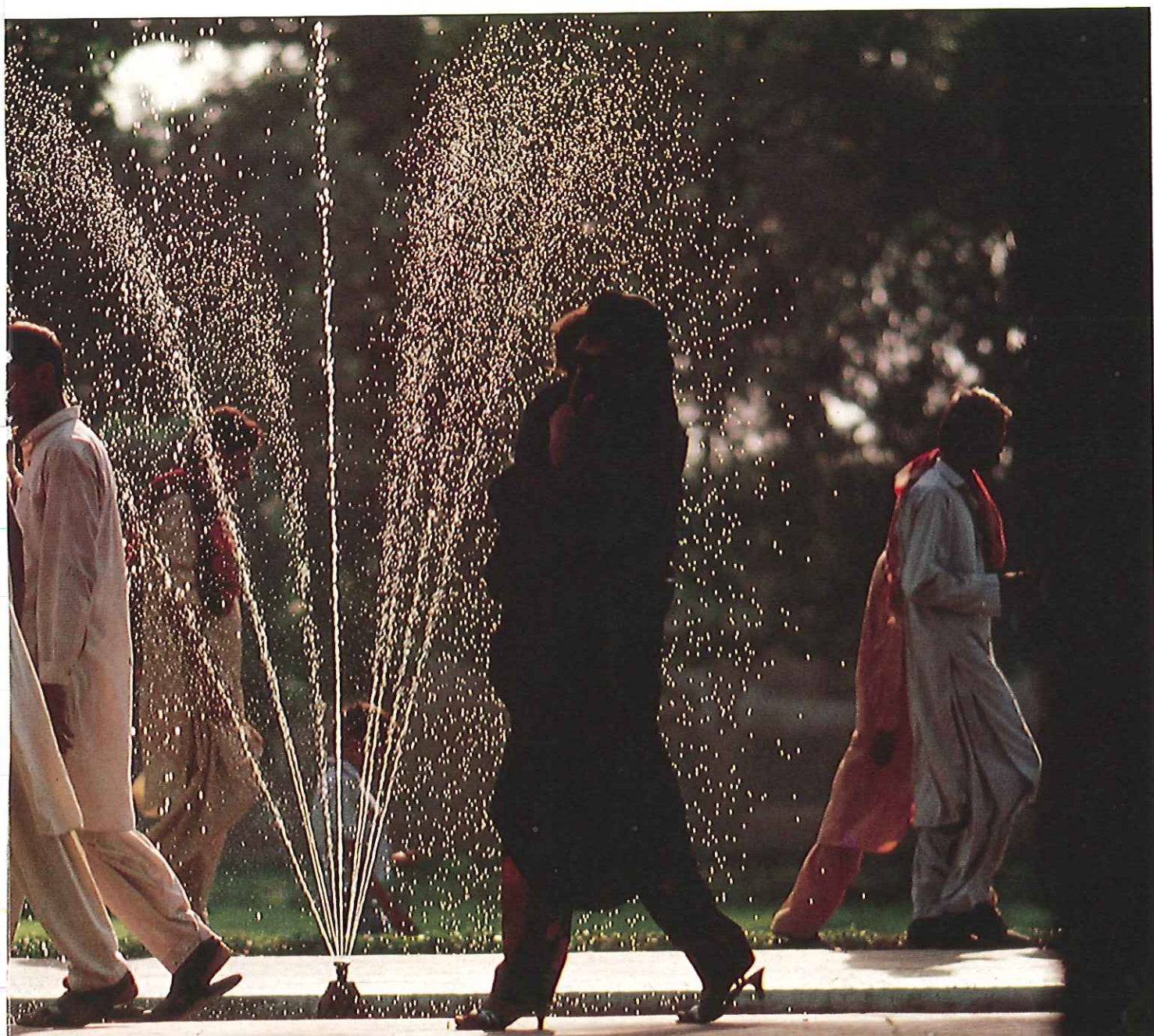
Vad vore paradiset utan vatten?

de man Shalamar, om vilken det ofta sagts att det är en av världens mest förtjusande trädgårdar.

Dess plan är enkel med en bred, grund kanal som mynnar ut i en rektangulär bassäng. Här finns en paviljong av svart marmor som omges av fontäner och dammar. Nivåskillnader får vattnet att göra kaskader ner i den lägsta dammen. Den moderna civilisationen i form av en väg längs sjöns strand inkräktar nu på denna tidigare så fridfulla plats.

Medan Achbal främst var Nur Jahans skapelse tycks hon och Jahangir mest ha älskat Vernag. Mycket av detta palats har försvunnit, men det återstår en oktagon och en lång kanal lagd mot en bakgrund av höjder täckta med deodarträd.

Nishat Bagh, Glädjens Trädgård, är den största och mest spektakulära. Vem som

Shalimar, trädgård i Lahore anlagd av Shah Jahan.

FOTO: ABBAS/MAGNUM

byggde trädgården är osäkert. Kanske var det Nur Jahans bror. Planerad för att ses från Dal-sjöns vatten klättrar den i en fortskridande serie terasser till sitt dramatiska bergskrön. Sedd från en *shikara* (liten båt) ute på sjön i oktober är den i sanning imponerande med chenarträd brinnande i gyllene höstfärger och bergen bakom pudrade av vinterns första snöfall.

Även här har den eländiga strandvägen skurit bort de lägre terrasserna av vad som en gång var tolv nivåförändringar. Från den högsta terrassen, *zenana*, kan hela den strålande scenen avnjutas, när man ser ut över sjön, den genomskurna strandvallen med dess lilla valvbro, genom vilken man har tillträde till trädgården, samt Hari Parbat och avlägsna berg.

Men det kungliga hovets behag, dess musik och poesi har nu ersatts av både

utländska och indiska turister, som roar sig i denna trädgård med att ha picknick, sparka fotboll, leka i vattnet och ta familjefoton, medan taxibilars och bussars larm stiger från vägen nedanför.

I sin fantasi kan man återskapa den fridfulla skönheten även i andra trädgårdar anlagda av Jahangir antingen för nöjes skull eller som miljö för minnesmonument i Rawalpindi, Allahabad, Lahore och sjöpalatset i Udaipur.

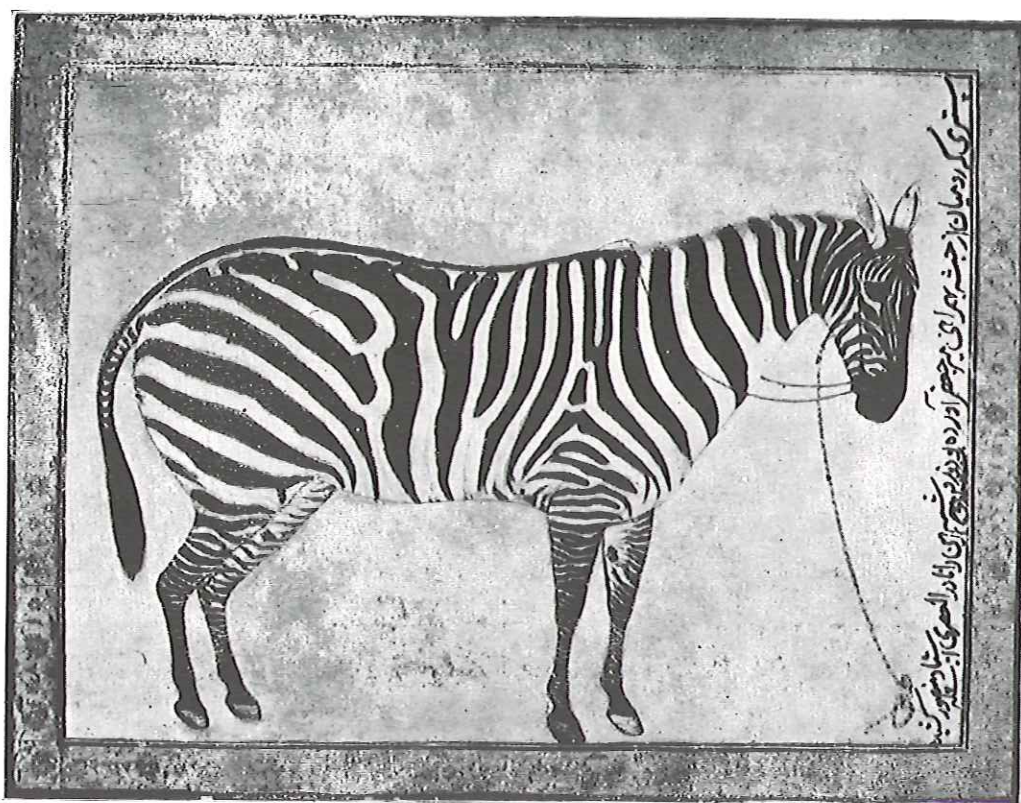
Paradisets undergång

Många redogörelser av samtida resenärer har berikat våra föreställningar om de trädgårdar som skapades av Shah Jahan, den femte kejsaren. Ingenting återstår av hans trädgård vid Röda Fortet i Delhi, men

det oöverträffbara Taj Mahal i Agra är allt och mer än någon nutida reseförfattare kan förmedla. När det ses i gryningen insvept i dimma från floden Jumna och långsamt färgas skärt vid soluppgången dominerar arkitekturen över trädgårdsmästarnas känslor. Dess gröna gräsmattor delas av vattenkaskader och cypresser i traditionella fyrkanter. Förslag har lagts fram att återplantera blomsterrabatterna som de kunde ha sett ut på Shah Jahans tid.

Det tragiska slutet på Shah Jahans liv var också slutet för mogulisk trädgårdskonst, ty under sonen Aurangzebs regim dog Paradisets trädgårdar långsamt.

David Sayers

Mogulerne var, delvist af praktiske grunde, interesseret i naturen. Maleri af Mansur, tidligt 1700-tal.

Mogulerne - de tidligt moderne

Islam i Sydasiens er mange ting - moguler ikke mindst! Mogulernes styre var på mange måder brutalt, men eftertiden hæfter sig ved de gode sider. Deres epoke er velbeskrevet og mindesmærkerne fra deres tid mange. De træder frem af historien som virkelige personer, nutidens forløbere.

Den første mogul

Den første Stormogul var Zahir-ud-din Muhammad Babur, kendt som Babur. Han blev født i 1483 nær Samarqand i det nuværende Sovjetunionen. Han nedstammede fra Chengiz Khan på den ene og Timur Lane på den anden side. Selv så han det som sit livsværk at etablere en ny Timuride stat. I sin ungdom forsøgte han gentagne gange at generobre Samarqand, men det lykkedes ham aldrig. I stedet indtog han i 1504 Kabul, som forblev hans base i tyve år. Mod vest havde Uzbekere erobret Herat. Babur vendte blikket mod Hindustan, som det efter flere forsøg lykkedes ham at erobre i 1526. Mogulerne holdt sig ved magten frem til 1707. Derefter var det småt med Stormogulerne. Babur selv døde i 1530, kun 47 år gammel.

Babur førte en seminomadisk kriger-tilværelse. Til 1527 havde han ikke fejret fastens afslutning, Ramzan, to år i træk samme sted. Det meste af tiden tilbragte han i krigslejre, *ordu*. Sproget der udviklede sig i disse krigslejre blev kendt som urdu. Omgangsformerne i disse intermistske lejre var relativt uformel. Finkulturen og de fine manerer forbundet med de etablerede hoffer var nok kendt af Babur og dele af hans følge, men den lod sig ikke altid praktisere. Hofkulturen havde dengang persisk som lingua franca. Poesien i særdeleshed var typisk affattet på persisk.

Poeten Babur

Babur selv skrev digte på persisk. Hans *diwan* skrevet i Hindustan havde som motiv blandt andet hjemlængsel. Som fremmed i et fremmed land længtes han nostalgisk efter sin fødeegn, Samarqand. Druerne, melonerne, den klare luft, haverne var hvad han savnede i det fugtigvarme og socialt indskrænkede Hindustan.

Babur skrev også prosa baseret på sine dagbøger. Sproget her var ikke persisk, men tyrkisk. En stor del af hans værk, Babar-nama, er gået tabt. Den bevarede

del er oversat af Annette Susanne Beveridge. I Babar-nama viser Babur sig selv som et menneske plaget af svagheder og manier og med en vis humor. I sin ungdom var Babur romantisk og ret så konfus. Denne tilstand er ofte beskrevet igennem poesens "filter". I stedet valgte Babur prosaens mere direkte medie. Hans skrev om sine homoseksuelle tilbøjeligheder rettet mod bazar-drengen Baburi og om sin manglende interesse for sin kone. Og naturligtvis skrev han om sine drukture og opiums-scener. Ind imellem kommer han med realistiske iagttagelser af dagligdags begivenheder. Også den slags som den florumvundne hofkultur negligerer. For eksempel fortæller han ligeud om een af sine nærmeste at grunden til at denne ikke deltog i bønner var at han var for stiv i knæene.

Humanistisk pioner

Havde Babur været europæer ville hans selvbiografi have fundet en plads blandt den tids bedste. Hans realisme og ærlighed gør ham til en humanistisk pioner i Asien.

Alle Stormogulerne var mere eller mindre interesserede i Hindustans flora og

+ *Mogulerne ...*

fauna. Baburs memoirer indeholdt således et afsnit om Hindustans fauna. Deres interesse var utvivlsomt delvis praktisk begrundet. Heste og elefanter var centrale for krigsførelsen, ligesom brevduerne var det for kommunikationen.

At arrangere gigantiske jagter var et status symbol for Stormogulerne. På den tid kunne man jage næsehorn helt oppe ved Peshawar. Jagten fordrede kendskab til både byttet og til de mange tamme elefanter, falke og geparder, der blev brugt i jagten.

Baburs oldebarn, Jahangir, er specielt kendt for sin naturhistoriske interesse. Hans selvbiografi, *Tuzuk-i-Jahangiri*, indeholder mange gode beskrivelser af flora og fauna. I modsætning til Babur sørgede Jahangir for at dyr og fugle som blev bragt til ham fra nær og fjern blev illustreret af miniaturemalerne ved hans hof. Den kendteste maler ved Jahangirs hof var Ustad Mansur, som avancerede fra margindekoratør til Jahangirs favorit-maler.

Mogulsk ornitolog

Indiske muslimer og indere i almindelighed har bevaret mange træk fra Mogulernes tid. Salim Ali (1896-1987), den mest kendte indiske ornitolog, var sig som naturvidenskabsmand og vel også som Muslim arven fra Mogulerne bevidst. Hans artikel "The Mughal Emperors of India as Naturalists and Sportsmen" fra 1927 er ikke overraskende genoptrykt i 1983 som det første indlæg i Bombay Natural History Society's bog om foreningens 100-års jubilæum.

For denne forening som for mange andre organisationer og grupper er det er både historisk korrekt og ideologisk tiltrækkende at knytte an til den Mogulske æra.

Stig Toft Madsen

Fodnote

Materialet om Babur er lånt fra Stephan Frederic Dale, "Steppe Humanism: The Autobiographical Writing of Zahir ud-din Muhammad Babur, 1483-1530", International Journal of Middle East Studies, 22, 1, 1990.

Iøvrigt kan anbefales: Finn W. Pape, *Hos stormogulen Akbar. Antonio Monserrates beretning Mongolicae Legationis Commentarius om sin rejse i Indien 1579-1582*, Forlaget Hjulet, Viborg, 1986.

Alvi, M.A. og A. Rahman, *Jahangir - the Naturalist*, 1989, 140p, Rs. 75, INSA, New Delhi; en nyoptrykt bog om Jahangir.

Livsnerven

urdu-poesi derude og herhjemme

I reglen er det der, foregår i templer og moskeer ligeså kedeligt og mekanisk som det der foregår i kirken herhjemme. Det er ved poesirecitationer, ved de muslimske helgengrave og i koncertsalene livsnerven er blotlagt, skriver *Stig Toft Madsen*.

Den aften jeg i 1974 kom til Meerut for at studere mødte jeg på gaden to smarte unge fyre, Shekhar og "Tauseef", som insisterede på at spise middag med mig og at gelejde mig til universitetet næste dag. Den ene, Shekhar, kom næste morgen og tog mig på stangen af sin cykel ud mod universitetet. Men uden nogen som helst forklaring førte han mig ind i den gamle bydel og tog mig op på et snusket etablissement, hvor et par musikanter - harmonium og tabla - og en blakket sangerinde gav et nummer, som Shekhar fik mig til at betale for i rigt mål. For de ti eller tyve rupees kunne vi have fået både frokost og rickshaw. Hvad skulle han vise mig det for?

Poetiske 'clerks'

På universitetet oplevede jeg senere at diverse "clerks", som det var nærmest umuligt at få til at løfte pennen hvis det gjaldt arbejdet med min sag, insisterede på at jeg skulle lytte til deres digte, som de altid var parate til at skrive ned og oversætte.

Om aftenen i byens restauranter, hvor mænd i alle aldre og størrelser og i varierende grader af beruselse samledes ud på aftenen for at spise de kødretter, som deres koner ikke ville lave for dem, var det ikke usædvanligt at der udviklede sig ophidsede dueller om hvem der kunne fremsige de bedste og mest passende digte. Klimaks var den store "mushaira" under Nauchandi markedsfesten, hvor den halve by forsøgte at presse sig ind i et lokale der kun kunne rumme nogle få tusinde folk. Politimesteren, Mishra, var den centrale person når det gjaldt om at få en plads. På scenen sad en mand og en kvinde samt deres musikanter og sang og reciterede digte i en øredøvende råben og piften.

Uagtet at jeg ikke forstod digtene, forstod jeg at vi var havnet i kulturens centrum. En happening med digtere, sangere og musikere i fokus. Templerne specielt i Sydindien kan have en fortættet atmosfære, men i reglen er det der foregår i templer og moskeer ligeså kedeligt og mekanisk som det der foregår i kirken herhjemme. Det er ved "mushaira'en", ved de muslimske helgengrave og i koncertsalene livsnerven er blotlagt.

Den poetiske tradition fra Sydasien lever også herhjemme. Nogle pakistanere og indere i Norden har haft poesien og litteraturen med i bagagen. Nasar Malik er ansat på indvandrer-redaktionen i Danmarks Radio. Han begyndte som journalist på en avis startet af Zulfiqar Ali Bhutto i Pakistan, men har boet i Danmark i 17 år. Han har oversat den danske forfatterinde Tove Ditlevsen til urdu. I sine egne digte kritiserer han både den pakistanske stat og det pakistanske samfund.

Maliks digte er udgivet på urdu, nok det vigtigste sprog for digtningen i Sydasien. På trods af at digte som Maliks ikke er utraditionelle hvad angår komposition og stil er indholdet så provokerende at nogle af dem blev forbudt i Pakistan.

Digtet *Constitution Boulevard* er formet som en dialog mellem digteren og *Constitution Boulevard* i Islamabad. Digteren stiller det tilsyneladende uskyldige spørgsmål: "Hvilken forfatning er det denne gade egentlig opkaldt efter?" Pakistan har haft flere, og de har ofte været sat ud af kraft.

Faderen = samfundet

I digtet *Baba*, henvendt til en faderskikkelse, kritiseres ikke alene faderen, men det samfund han repræsenterer for at være både patriarkalsk og samtidig magtesløst, kastreret. I denne sammenhæng er ordet kastration (urdu: a'khtah) decideret æreskrænkende og provokerende. Dette på trods af at pakistanere og nordindere til daglig især for mændenes vedkommende betjener sig af et ofte ret bramfrit og sjofelt sprog, og ikke går af vejen for at kritisere hvemsomhelst, og specielt magthavere, bureaukrater og kapitalister.

Det provokerende kommer af at digterne i fuld offentlighed for åben scene og via et religiøst og finkulturelt medie, nemlig poesien, tillader sig at sætte spørgsmålstegn og åbent sige hvad alle véd. Hvis de ikke gjorde det var de ikke digtere, når de gør det nærmer de sig grænsen for det tilladelige.

Stig Toft Madsen

Keralas muslimer: Politisk kampvilja och matriarkat

MAPPILAMUSLIMERNA i den sydindiska delstaten Kerala har matriarkala inslag i sin kultur och en lång tradition av politisk kamp, mot slaveri och förtryck på 1800-talet, mot britterna i den nationella befrielsekampen och för ett rättvisare samhälle i det moderna Indien.

Stora moskén i Calicut.

Kan matriarkatlika sociala omständigheter fungera inom den islamiska kultur som vi västerlänningar gärna klassificerar som generellt kvinnofientlig? Kan muslimer — som så ofta stämplas som konservativt bakåtsträvande — utgöra spjutspetsen i sociala omvälvningar och formera en viktig del i ett kämpande kommunistparti?

I sydindiska Kerala på den tropiskt heta, grönskande frodiga och kryddodlande Malabarkusten utgör muslimer (som i Kerala ofta kallas mappilas) ungefär en femtedel av befolkningen, vilket är mer än i någon annan delstat, Kashmir undantaget.

Kerala består historiskt av tre regioner, de båda f d maharadjadömena Travancore och Cochin i söder och det under kolonialtiden av britterna direktstyrda Malabar med huvudstaden Calicut i norr. Det är i Malabarprovinsen som merparten av Keralas muslimer lever. I några distrikt här utgör de över halva befolkningen.

Mappilamuslimernas historia skiljer sig i många avseenden från muslimernas i andra delar av Indien — framförallt därför att islam kommit sjövägen till Kerala via uråldrig handel och inte, som i norr, landvägen i spåren efter makthungriga mogulhärskare. Mappilamuslimernas kultur, sociala och politiska praxis kan för en västerlänning te sig paradoxala. Det gäller inte minst de bland stora grupper ännu kvarlevande matriarkala sedvänjorna.

J. Puthenkalam beskriver mappilamuslimernas sociala liv i "Marriage and Family in Kerala. With special Reference to Matrilineal Castes" och uppehåller sig särskilt vid traditionen att ett muslimskt ny-

gift par efter bröllopet bor kvar i brudens föräldrars hus — något som ger kvinnan en helt annan ställning än i de flesta andra muslimska familjer. Han påpekar att denna matrilokala bosättning från början var en praktisk konsekvens av att männen arbetade borta under långa perioder. Eftersom detta i än högre grad gäller i dag (med stor manlig emigration, se nedan) har seden i stor utsträckning kunnat leva kvar. Jag har själv på 80-talet varit med om ett matrilokalt muslimskt bröllop i Sultans Battery i Western Ghat-bergen.

Handeln mellan arabvärlden och Malabarkusten har flertusenåriga traditioner. Från Sydindien har kostbara kryddor skeppats alltsedan romarikets tid. Om malabarkusten fick den islamska läran genom handeln så fraktades sannolikt matematiken från Sydindien i säck med pepparn för att via araberna så småningom nå Europa. Det gäller t ex decimalsystemet och nollan.

Matriarkala storfamiljer

Keralas kultur har mindre formats av krig och plundring och mera genom handel och kulturell växelverkan mellan ideologier.

Därför är det föga anmärkningsvärt att det fanns muslimska minoriteter i Kerala redan på sjuhundratalet (sannolikt tidigast i hela Indien). De första keraliter som omvändes till islam var fiskare och kustbor som kom i kontakt med de arabiska köpmännen. Fiskarna (*mukkuvans*) tillämpade *marumakkathayamsystemet* (matrilinär

arvsföljd), som bibehölls efter konverteringen. Mödrarna hade rätten till barnen och lämnade inte sina hem efter bröllopet.

Det fanns bland araberna ett slags tidsbegränsade giftermål, *muta*, som upphörde när den arabiske köpmannen återvände till sitt land. Kanske föddes matrilokala regler ur dessa *muta*-äktenskap.

Liksom nairerna och flera stamfolk levde länge mappilamuslimerna i norra Malabar i *tarawads*, storfamiljer för ättlingarna till en kvinna, administrerade av tarawadens äldste manlige medlem. Här räknades ett barn vid födelsen till moderns familj, släktskap följde kvinnoled. I dag har de flesta matriarkala reglerna ersatts av konventionellt patriarkala — även om många sedvänjor och tänkesätt lever kvar.

En orsak till mappilamuslimernas originella matriarkala kultur kan vara att många av dem var konverterande hinduer från just nairkastan, den av Keralas kaster som har haft mest långtgående matriarkala förhållande.

Trots att islam är en så starkt patriarkalisk religion är de matriarkala traditionerna levande bland delar av mappilamuslimerna. Fortfarande är matrilokal bosättning regel bland mappilas i norra delen av Malabar, där de nygifta efter bröllopet bor i brudens föräldrars hus till dess att de får råd att bygga eller köpa eget. Och det dröjer ofta eftersom muslimerna också i Kerala gifter bort sina barn i tonåren.

I modern tid har samhällslivet i Kerala präglats av att befolkningen är mycket välutbildad (nästan alla kan läsa och skriva, också kvinnorna) samtidigt som arbetslösheten varit hög, vilket medfört att utbild-

de människor blivit "Keralas största exportprodukt". Arbetslösheten har skapat en unik folkvandring från Kerala till oljeländerna vid Persiska Viken. Och många av emigranterna har varit mappilamuslimmer, vilket fått till följd att en rad muslimskt dominerade byar i Kerala långa perioder nästan helt saknat män i arbetsför ålder.

Många kommunister

Kerala är också speciellt genom vänsterens starka ställning, alltsedan delstaten bildades och kommunistpartiet kom till makten i de första valen 1957. Även om de flesta kommunistledare varit hinduer har många mappilamuslimmer varit kommunister.

Till detta kommer att Muslim League i delstaten splittrades i två grenar 1974, varav den ena arbetat i den kongressledda högerfronten medan den andra stött kommunisternas vänsterfront och ingått i vänsterfrontens koalitionsregeringar.

*

I Malabar, den norra tredjedelen av Kerala med störst antal muslimer, var i början av 1800-talet en sjundedel av befolkningen slavar, som framförallt arbetade på risfälten. De kunde säljas, sättas i pant och hyras ut.

Kampen mot omänskliga förhållanden riktades i Malabar mot både hinduiska godsägare och brittiska soldater och kolonialtjänstemän. Mellan 1836 och 1898 revolterade muslimska bönder och arrendatorer ett 25-tal gånger. Samtidigt konverterade många lågkastiga f d hinduiska slavar till islam.

10.000 dog i mappilaupproren

Delar av Malabar förvandlades 1921 ånyo till slagfält. Landsbyggsbefolkningen, arvtagarna till mappilarebellerna gjorde uppror. Maktens representanter angreps med hemmagjorda skjutvapen, knivar och spjut. Revoltörerna lyckades under några månader ta makten i 220 byar. I *Mappilaupproret* dödades fem, sexhundra på briterernas sida, godsägare, poliser och andra skriver Kathleen Gough i *"Peasant Struggles in India"*, där hon uppskattar antalet dödade till sammanlagt över 10.000.

Mahatma Gandhi ställde sig till en början bakom böndernas krav i området och uppmanade befolkningen till ickevåld. När aktionerna övergick i väpnad kamp drog han tillbaka sitt stöd.

Den utlösande faktorn blev en episod då brittiska soldater genomsökte moskén i

Tirurangadi, på jakt efter oppositionella. Det hjälpte inte att soldaterna tog av sig skorna innan de stormade in. Tretusen uppretade människor samlades utanför. Skott avlossades och upprorsvägen hade börjat rulla.

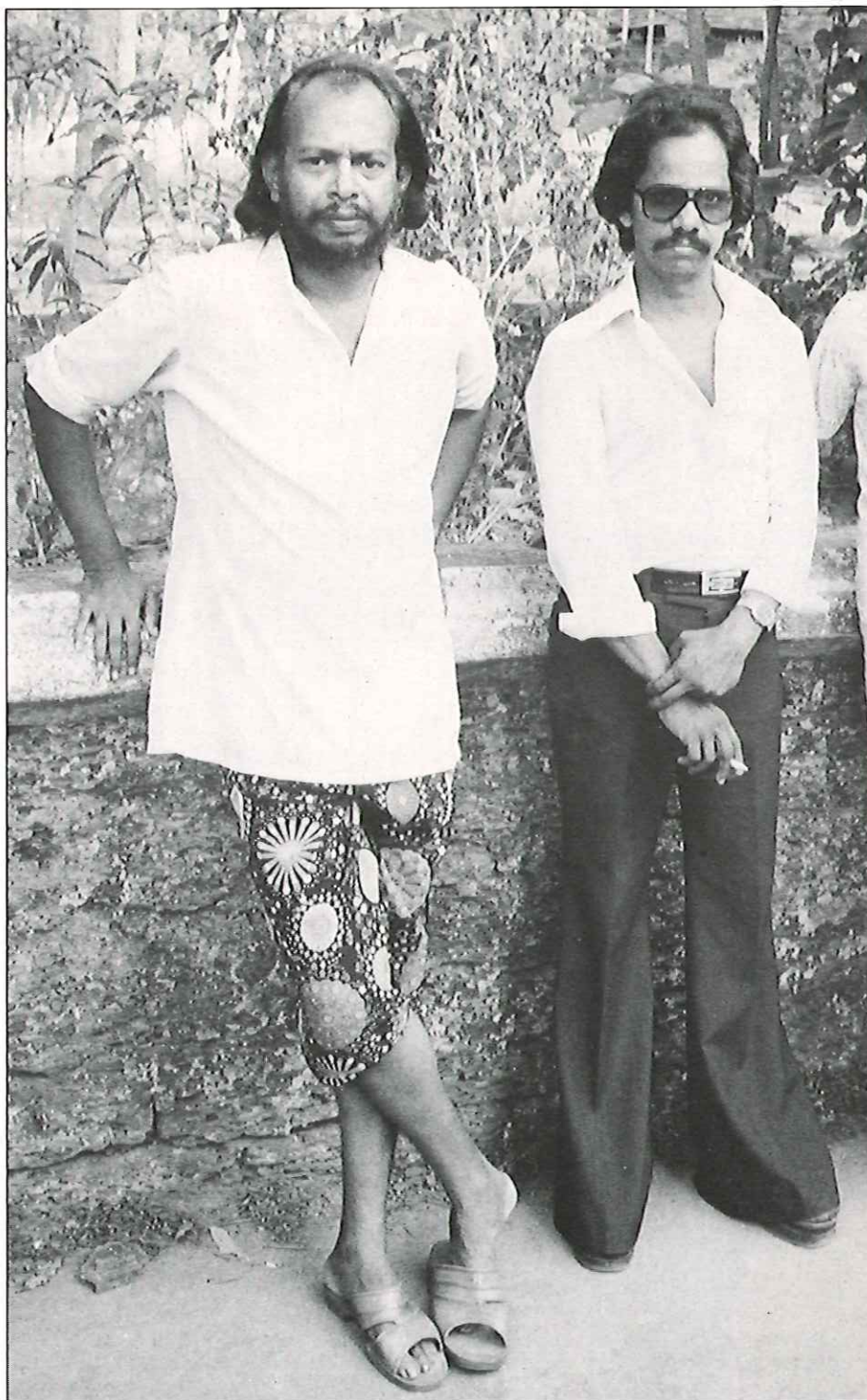
"Fanatiska djungelmappilas"...

Engelsmännen slog brutalt ned upplöpen. Vid ett tillfälle transporterades 122 mappilafångar packade i en godsvagn. Deras gradvis allt svagare skrik på hjälp

ignorerades av vakterna. Vid framkomsten till Coimbatore, efter femton mils tågresa, visade det sig att sextiofyra av dem hade kvävts, medan återstoden av dem nätt och jämt var vid liv.

Engelsmännen uppfattade de revolterande frihetskämparna som fanatiska "djungelmappilas" — till skillnad från de distingerade och välbärgade muslimska köpmännen i Malabars huvudstad Calicut.

Britterna hade fö haft bekymmer med uppstudsiga muslimer långt tidigare i det här området, där den muslimske ledaren

Mammootty, muslim och kommunist (CPI) i Tellicherry med sin vän Hamza, emigrantarbetare i Gulfen på tillfälligt besök i hemstaden.

Tipu Sultan under ett kvarts sekel i slutet på 1700-talet framgångsrikt bekämpade de brittiska inkräktarna. Tipu hade en besynnerligt utmanande leksak, en trätiger i naturlig storlek. Numera hålls den i glasbur på Albert and Victoria Museum i London. En brittisk officer blir uppäten av tigern, i vars mage finns en liten orgel. Den som drar i en vev får höra både tigers grymma rytande och engelsmannens ynkliga kvidande...

*

I dagens Kerala lever den muslimska befolkningen i fredlig samexistens med både den kristna minoriteten (ungefär en femtedel av befolkningen liksom den muslimska) och den hinduiska majoriteten. Under en period i slutet av sjuttioalet var Muslim Leagues C. H. Mohammed Koya chefsminister i delstaten. Här finns en mångfald av muslimska tidningar och författare. Den muslimska kulturen är en naturlig del av Keralas dynamiskt levande sociala, politiska, och kulturella liv.

Den mest kände muslimske författaren Vaikom Mohammad Basheer är framför allt en sago- och historieberättare. Sina motiv hämtar han från muslimernas vardag. Han är en av förgrundsgestalterna i den väg av socialt förankrad realism, som föddes i Kerala på 1930-talet. Men han är också humorns och den sociala satirens mästare.

I sitt liv förkroppsligar han ideologiernas för Kerala unika växelverkan. Under tre år levde han som muslimsk *sanyasi* i Himalaya. Han ägde inget, vandrade naken, sov på marken och levde på allmosor.

Bara en muslim från Kerala — uppväxt i en värld penetrerad av värderingar och legender från både islam, hinduismen och kristendomen — skulle kunna komma på tanken att leva egendomslös som hinduisk eremit.

Sören Sommelius
Text & Bild

Källor:

Kathleen Gough: *Peasant Struggles in India*.

S.Gopalakrishnan: *Political movements in South India 1914 - 1929*. Madras 1981.

Roland E Miller: *Mappila Muslims of Kerala — a study in islamic trends*. Madras 1976.

T J Nossiter: *Communism in Kerala. A study in political adaption*. London 1982.

J. Puthenkalam: *Marriage and family in Kerala. With special reference to matrilineal castes*. Calgary, Kanada 1977.

Sören Sommelius: *Indiens kämpande Kerala*. Carlssons 1982.

Vaikom Mohammad Basheer, muslimsk författare, med dotter och hustru.

Gujarflicka

FOTO: PERNILLE GOOCH

De rättrogna i djungeln

I norra Indien lever ett boskapsskötande, muslimskt stamfolk, gujarerna. Dessa har i generationer levt i en form av symbios med det omgivande samhället. De har använt marginella jordar, skogs- eller bergsmarker som inte har varit ägnade åt jordbruk. På senare tid har skogen blivit en viktig nationell resurs samtidigt som antalet djur och människor ökat kraftigt i bergsregionen. Gujarerna ses därför som ett problem snarare än en tillgång i de trakter som de lever. Om detta rapporterar antropologen *Pernille Gooch*, som håller på med ett forskningsprojekt om gujarernas situation.

Bussen från Herbertspur till Saharanpur kör först genom små byar med moskén som den mest dominerande byggnaden i skarp kontrast till de låga halmklädda husen runt om. Männerna som stiger på bussen är skäggiga och bär turban och många av kvinnorna är dolda bakom sina otympliga *burqa*. Vi befinner oss i det nordvästra hörnet av Uttar Pradesh i ett område där islam har ett starkt fäste. När åkerlandskapet övergår i skog tar också bebyggelsen slut. Runt om oss finns bara *sal*, skogens trädklädda höjder. Dessa är en del av Shiwalik, en kedja av kullar som sträcker sig längs Himalayas fot. Här, undangömda i Shiwaliks skogar har de nomadiska gujarerna sina vinterkvarter.

När bussen stannar finns inget annat än träd runt omkring, inga hus och inget ljud av människor. Bortsett från fåglarna och aporna är allt tyst. Vi följer en uttorkad flodbädd, eller *rau* som den kallas lokalt,

och efter några hundra meter ser vi de första tecknen på liv. På rauens botten står en flock bufflar och äter löv. Bakom på sluttningen finns lägret. Den består av en hydda och ett stall, bägge gjorda av material från skogen, sammanflätade grenar, jord och gräs.

Detta läger eller *dehra*, som gujarerna säger, är vinterbostad för Sahanbibi, hennes man Ali Hasan och deras barn. Familjen har redan sett oss. Läget på sluttningen med den öppna rauen nedanför ger god utsikt och möjlighet att på långt håll se vilka som närmar sig. Den isolerade boplatsen gör att det är viktigt att veta om besökaren är vän eller fiende. Senare berättar gujarerna om överfall från bybor, som under gevärshot tagit deras ägodelar, och om övergrepp från myndigheternas sida. De har tvingats betala höga böter för vad de upplever som fingerade förseelser. Deras traditionella gästfrihet har därför

delvis övergått i misstro gentemot främmande. Sahanbibi och hennes familj hör till de nomadiska och boskapsskötande gujarer, också kallade för *dudh* (mjölk) gujarer, då de nästan enbart livnär sig på att producera och sälja mjölk från sina bufflar. Utspridda i skogen runt om har många andra boskapsskötande gujarer sina *dehra*. Dessa gujarer är ett av de få muslimska stamfolken i Indien (enligt Census of India 1961 var endast 0,21 % av stamfolken muslimer). De är en undergrupp till en större etnisk folkgrupp som också kallar sig gujarer med åtskilliga miljoner medlemmar och som är utbredda över hela norra Indien. Från början var alla gujarer hinduer, men någon gång under mogulväldet, antagligen på 1700-talet, blev en stor del av stammen omvänd till Islam.

Idag är alla hinduiska gujarer och de flesta muslimska gujarer bofasta i byar. Endast en liten del av de senare är fortfa-

"Bufflarna är mina vänner". Taleb som med sina 13 år är redan är en duktig boskapsskötare klappar sina favoritbufflar.

rande nomader. De har alla kommit från Jammu-Kashmir och flyttar med sina bufflar mellan vinterkvarteren i Shiwalik och sommarkvarteren högre upp i bergen.

Gujarerna äger inte jorden som de använder. De har sina vinter- och sommarkvarter i statens skogar. För att få använda marken måste de ha tillstånd från skogsmyndigheten i distriktet. Ett betestillstånd ges för ett visst avgränsat område till enskilda gujarer, som betraktar ett sådant område som 'sin mark', som de varje år återvänder till. För skogsmyndigheterna är gujarernas vistelse i skogen ett stort problem då de anses stå i vägen för ett effektivt skogsbruk. Som många andra stamfolk i skogen ses gujarerna också som den största 'miljöboven'. De får en oproportionerligt stor del av skulden för den ekologiska krisen. Inte bara för skador som orsakats av bufflarna, men också för skador som bybornas betesdjur har vållat och för skogsskövling och erosion i stort. Det finns därför en plan på att flytta alla nomadiska

gujarerna i Uttar Pradesh till nybyggda kolonier utanför skogen. Allt detta gör att gujarerna känner sig osäkra inför framtiden, och deras misstro gentemot myndigheterna växer. Yusuf, Ali Hasans äldre bror, säger:

- Ingen bryr sig om gujarerna för vi är fattiga och obildade och kan varken skriva eller läsa. Vi bara flackar omkring och får aldrig någonstans, där vi kan slå oss ned och få bo kvar. Sådant är vårt öde och det kommer aldrig att bli annorlunda.

Hans högsta önskan, liksom hos alla andra gujarer jag har pratat med, är att få äganderätten till 'sitt' betesland i Shiwalikskogen. För gujarerna är skogen livet och världen utanför känns främmande och hotfull. I motsats till många andra ungdomar på landet ser inte de unga gujarerna livet i staden som en frestelse. De stannar kvar i skogen och arbetar med boskapen. Gulam, omkring 18 år gammal och son till Yusuf, säger att det är spännande att besöka staden, med det räcker att stanna där en

dag, sen vill han hem igen och han har inte minsta tanke på att frivilligt överge livet som boskapsskötare.

Islam

Gujarerna har ett förflutet som hinduer, men numera är islam en ofrånkomlig del av deras identitet. De är Sunni muslimer, och det är viktigt för en gujar att vara en bra muslim och att leva i överensstämmelse med Islams bud. De rättrogna gujarerna kommer därför i konflikt med det omgivande samhället när det gäller t ex att betala ränta på lånade pengar. Som goda muslimer kan de inte betala ränta och är därför uteslutande hänvisade till att låna pengar från mellanhänder, *banias*, och ställa framtida mjölkleveranser som säkerhet. Bland gujarerna är både fattiga och mer välbärgade familjer helt i händerna på dessa banias tills lånet är betalt. De säljer sin mjölk till underpriser, och har ingen möjlighet att sälja till andra mjölkuppkö-

pare för ett bättre pris.

Som för muslimer överallt är religionen en naturlig del av vardagen. Under dagens arbete finns hela tiden tanken på Allah och Hans namn nämns ofta. Sahanbibi säger:

- Vi tror på en Gud, inget annat.

Bönen har för de flesta gujarer stor betydelse. Alla håller ej på de fem bönetillfällena utan nöjer sig med att be morgon och kväll. Bönen, eller *Namaz* som den heter på Urdu, läses alltid på arabiska och binder därmed ihop muslimer över hela världen. Gujarerna, som nästan alla är analfabeter, lär sig de arabiska texterna av föräldrarna eller av kringresande präster. Några av pojkar, bl a Sahanbibis son Taleb, har lärt sig det arabiska alfabetet av en besökande präst. Taleb har hela alfabetet uppskrivet på väggen i hyddan och läser det stolt.

För alla muslimer är en pilgrimsresa till Mekka, *hadj*, livets högsta mål. För de flesta gujarer är dock målet ouppnåeligt. Boskapsskötseln ger dem aldrig mer än till det mest nödvändiga. Alla har dock någon släkting eller bekant som klarat av att spara ihop tillräckligt med pengar till en resa.

Livet i skogen är slitsamt och ofta farligt, men det som enligt gujarerna skapar

en människas liv är *kismet*, ödet, eller Guds vilja. Det är *kismet* som har gjort att Sahanbibi lever i fattigdom i skogen med sina sex bufflar, medan hennes äldre syster är gift med en rik gujar, bor i ett stenhus, äger jord och mjölkkor och kan skicka sina barn till skolan. Det är också på grund av *kismet* som de nomadiska gujarerna får flacka runt i skogen osäkra på framtiden. De bakomliggande orsakerna till sjukdom, ofruktbarhet hos djuren eller liknande vardagshändelser uppfattas dock ofta som trolldom. Hjälp mot trolldomen kan bara ges av *maulvin*, som prästen kallas, och den ges i form av en amulett med en vers ur Koranen. Sådan amulett bärs av de flesta gujarer både barn och vuxna.

Konflikt med hinduerna

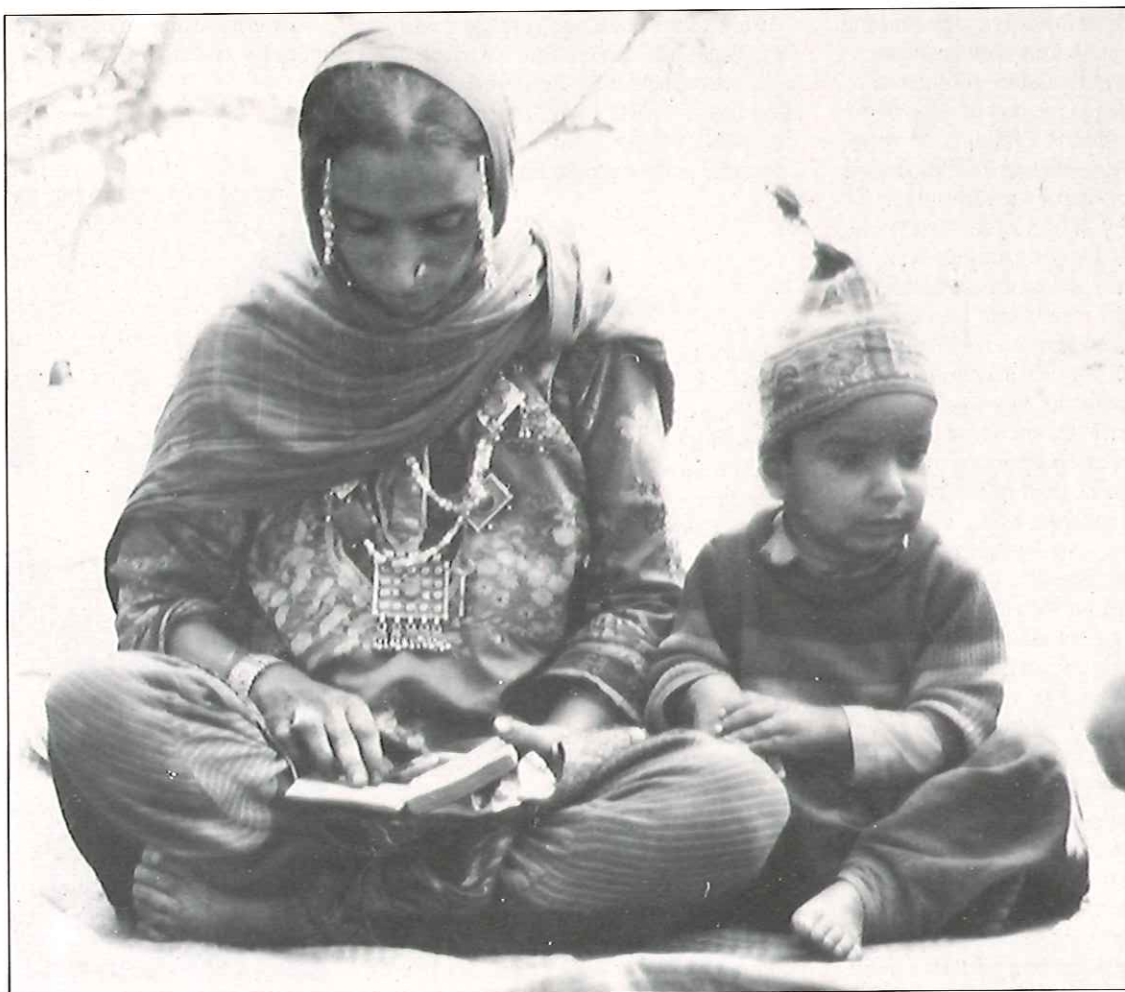
Motsättningen mellan hinduer och muslimer, som normalt är mest framträdande i städerna, har numera också drabbat gujarerna i djungeln. Gujarerna känner att många av deras problem har skapats av hinduer. Samtidigt bor dessa gujarer i en trakt med stark muslimsk prägel och de har mycket kontakt med andra muslimer. Detta ger gujarerna en förstärkt känsla av att vara

en del av en större indisk muslimsk gemenskap som står i motsättning till det hinduiska samhället. Ibland på kvällarna får de besök i sina ensamt liggande *dehra* av druckna hinduiska bybor som generar dem. Något som känns extra besvärligt för gujarer som i enlighet med sin tro inte dricker alkohol. Myndighetspersonerna som de är mycket rädda för är också som regel hinduer och det stärker känslan av att hinduerna är emot dem.

Gujarerna har gett upp hoppet om att få hjälp av myndigheterna eller politikerna. Roshan Din, en man i femtiårsåldern och bror till Sahanbibi, säger:

- Vi har skrivit till Delhi många gånger och berättat om våra problem, men vi har aldrig fått något svar. Premiärminister Nehru var intresserad av våra problem, men efter honom har det inte varit några politiker som har velat lyssna på oss. Jag vet inte vad som kommer att hända med oss. Jag hoppas bara att de inte kommer att flytta bort oss från skogen för ett liv utan skogen är inget riktigt liv.

Pernille Gooch
Text & Bild

Noorbibi, Sahanbibis svägerska, läser ur Koranen. Hon är analfabet och har aldrig gått i skola, men hon har lärt sig de arabiska texterna av sina föräldrar.

Dikten påverkar verkligheten

Rushdieaffären och dess exploatering är ett bra exempel på det lämpliga att försöka skilja mellan vad som driver fram ett skeende och de uttrycksätt, det symbolspråk, som kommer till användning.

Bokens titel, *Satansverserna*, alluderar på en notis hos ett par tidiga arabiska historiskrivare (Ibn Sa'd och Tabari) att Muhammed en gång "hörde miste" och i stället för ängeln Gabriels röst uppfattade vad Satan viskade som en gudomlig uppenbarelse, vilket medförde att han kunde kompromissa med sina landsmäns dyrkan av de Tre Gudinnorna. Notisen — vars vederhäftighet livligt bestrids av muslimska teologer i gemen — antyder den problematik som romanen handlar om: frågan om den religiösa upplevelsens autencitet och frågan om kompromissens etik, dvs absoluthetsanspråkens rimlighet eller orimlighet. Givetvis är detta kontroversiella frågor. Men det är inte romanen i sig, och än mindre dess seriösa budskap som är förklaringen till de intensiva reaktionerna. Grunden var i stället ett kortare utdrag ur romanen; några sidor som publicerades i den engelskspråkiga muslimska tidskriften *Impact International*. Utdraget ur romanen gjordes för att påvisa Rushdies hädiska bruk av den islamiska traditionen, tolkat som hans avfall från islam. Det är citat (eller referat) från detta utdrag som har anförts som bevis på att romanen är hädisk.

Oroligheterna i Bradford, London, och annorstädes måste förstås i sociala termer. Det var inte överklassen bland muslimerna i England som gav sig ut på gatorna. Det var enkelt folk. I det socialt segregerade England finns det en avsevärd muslimsk befolkning som hör till de sämst ställda med hög arbetslöshet, dålig utbildning, osäker ekonomi; vilka upplever samhällets missaktning. Ett sådant utanförskap är svårt att verbalisera. Men när dessa människor fick reda på, av sina ledare som läst *Impact International*, att nu har "dom" till och med "smädat vår religion och vår Profet" blev detta en symbol som kom att uttrycka den sociala frustrationen.

Så följer den politiska exploateringen. Det börjar i Pakistan; därifrån får vi i början av februari 1989 rapporter om stora demonstrationer, där känslorna svallar högt, utanför ett amerikanskt (sic!) kulturcenter, mot Rushdies bok och dess publicering i England. Det lär inte gå att förneka att bakom demonstrationerna ligger grupper som har intresse av att Benazir Bhutto

misskrediteras. Tillfället är väl valt: Pakistan är beroende av USAs hjälp, och ansvariga politiker kan inte riskera den. Man sätter in polis mot demonstranterna, dödsoffer blir följden. "Se, regimen dödar dem som försvarar islam!" och så är Benazir komprometterad. Eftersom hon förbjudit boken, är hon dessutom misskrediterad i amerikansk och europeisk opinion. Ågerandet fungerar alltså bra.

Från England anländer en delegation till Iran. Det är personer med sympati för den iranska revolutionen, sådana som betraktar Khomeini som sin andliga ledare. De förelägger honom utdragen ur romanen och begär hans utlåtande (*fatwa*). Det kom den 14 februari och blir det som kallas Khomeinis dödsdom mot Rushdie, en viktig del av maktspillet i den muslimska världen. Det är själva domen, utlåtandet, som är det viktiga. Dess betydelse understryks genom det propagandiskt effektfulla löftet om en stor penningbelöning till verkställaren av dödsdomen.

Men hade det viktiga verkligen varit att få död på Salman Rushdie, då hade detta givetvis ordnats med lönnmördares hjälp, utan någon *fatwa*, eller åtminstone innan det publicerades. (Naturligtvis innebär "domen" ändå ett reellt hot mot Rushdies liv.)

Islams försvarare

Den islamiska revolutionen och nyordningen i Iran hade förlorat mycket av sin attraktionskraft. Man hade upplevt misslyckanden i det långa kriget och i detta att man till sist måste finna sig i ett eldupphör i den kamp som man så intensivt hävdade vara ett Guds krig som bara kunde avslutas med seger. Oppositionella islamiska grupper i den muslimska världen såg inte längre Iran utan vidare som en inspirationskälla. De övriga regimerna behövde alltså inte uppfatta Iran som ett lika stort hot som tidigare.

Då visade sig Rushdieaffären vara användbar för att återta initiativet. Här kunde man, genom dödsdomen mot Rushdie, visa de muslimska massorna vem det var som ställde upp till islams försvar mot de arroganta supermakterna. De övriga regimerna, främst den saudiska, skulle hamna i en omöjlig valsituation; instämde man i Khomeinis *fatwa*, innebar det att han (och Teheran) skulle uppfattas som islams och den muslimska världens ledare. Tog man avstånd från den — ja, då demonstrerade

man att man brydde sig mer om USA-relationen än om islam. Man kunde inte heller kompromettera sig genom att ta Rushdie i försvar.

De andra islamiska regimerna valde i det läget att uttala sig så otydligt som möjligt. Rushdie var en avfälling, men man stödde inte Khomeinis dödsdom. Och i den muslimska världens statsstyrda massmedier sökte man tona ner hela affären så mycket som möjligt. Ett noll till Teheran.

Vi bör observera att Rushdieaffären i första hand är en inomislamisk konflikt. Propagandan vill göra den till en konflikt mellan islam och Västerlandet, men det stämmer inte med realiteterna. Det är inom den islamiska världen som sammanstötningarna har ägt rum och där det blivit dödsoffer och skadade. Dödsoffer i Europa? Bara sådana som bekräftar ovanstående tes: imamen och viceimamen vid Centre Islamique i Bryssel mördades. De hade tagit avstånd från dödsdomen.

Nu har affären exploaterats så långt det är möjligt. Man kan gissa att den nu tonas ner eller avförs från den politiska arenan.

Jan Hjärpe

Förbryllad britt iakttar ilska demonstrationer som inte vill "kompromissa med Rushdie"

Verkligheten påverkar dikten

Det sägs att verkligheten är underbarare än dikten. Påståendet förutsätter att man kan dra en klar och otvetydig demarkationslinje mellan dikt och verklighet. Den som vidhåller att verkligheten är underbarare än dikten måste medge att verkligheten även är fasansfullare än dikten.

En av de dramatiska höjdpunkterna i Salman Rushdies Satansverserna är den marsch som byborna i Titlipur genomför under ledning av Aisha, profetissan som blev vithårig efter en natt med ängeln Gibril och som ständigt uppvaktas av ett moln av fjärlilar. Ängeln har befallt Aisha att föra byborna till Mekka. Men endast de pilgrimmer som är starka i tron kommer att nå målet. Efter en trettio mils fotvandring måste de gå ut i havet som skall dela sig så att de torrskodda kan fortsätta på havets botten. Den oböjliga, kompromisslösa Aisha tvekar inte när hon når stranden. Hon försvinner i djupet och tar skaran av trogna med sig.

Episoden för tankarna till Jonestown, djungelstaden i Guyana, där hundratals amerikaner tillhörande en kristen sekt massmördade och begick självmord på sin leda-

res befallning. Men Rushdie har inte behövt söka stoff från Sydamerika till sin indiska episod.

Verkligheten är lika fasansfull som dikten; det finns ett pakistanskt Jonestown som in i minsta detalj stämmer med Titlipur-episoden.

Verklighetens Aisha hette Naseem Fatima, var shiamuslim och bodde i en by nära Chakwal Tehsil i Jhelum-distriktet i Pakistan. Den tolfte imamen Mahdi uppenbarade sig för henne och påbjöd att hon skulle vällfärda till Kerbala, den plats i Irak där Profetens dotterson Hussein led martyrdöden. Havet skulle dela sig för de troende.

Inspikade i packlårar

I slutet av februari 1983 tågade Naseem tillsammans med 37 shiiter ner på stranden vid Hawkes Bay utanför Karachi. Hälften av gruppen bestod av kvinnor och barn. De placerades i packlårar som spikades igen. I en av dessa lårar satt Naseem omgiven av flickor som fortfarande var oskulder.

Naseems far Sayyed Wilayat Hussein Shah gick i spetsen bärande en religiös fana. Marschen ut i vattnet företogs efter mörkrets inbrott. 18 människor drunknade. De omkomna befann sig i de ingespikade lådorna. På morgonen fann polisen de överlevande, som hade spolats upp på stranden. De lär varken ha varit chockade eller deprimerade utan ha befunnit sig i ett tillstånd av extas.

Händelsen väckte naturligtvis stor uppmärksamhet i Pakistan. Givetvis tolkades den olika av shiiter och sunniter. Sunniterna, den islamiska majoriteten, såg i händelsen ett utslag av sinnesförvirring och extremism, medan shiiter menade att endast deras egna trosfränder var mäktiga en sådan religiös hängivelse. Offer och martyrskap är nyckelbegrepp för shiiterna och

t o m intellektuella som tog avstånd från fallet Hawkes Bay kunde inte underlåta att uttrycka en viss beundran för bybornas trosnit.

Salman Rushdies skildring ansluter sig mycket nära till Hawkes Bay-tragedin. Naseem förde sina trogna genom ett Karachi som var lamslaget av kommunalistiska upplopp mot shiiter och sunniter. Att gruppen inte antastades betraktades av de överlevande som ett mirakel. Även Titlipurborna tågar rakt in i ett religiöst upplopp men räddas av plötsligt skyfall. En annan detalj som Rushdie övertagit från Hawkes Bay är polisens agerande. Karachipolisen arresterade de överlevande som misstänkta för brott mot 1974 års passlag. De hade ju försökt lämna landet utan giltiga färdokument och på illegal väg (havsbotten) försökt ta sig till Irak.

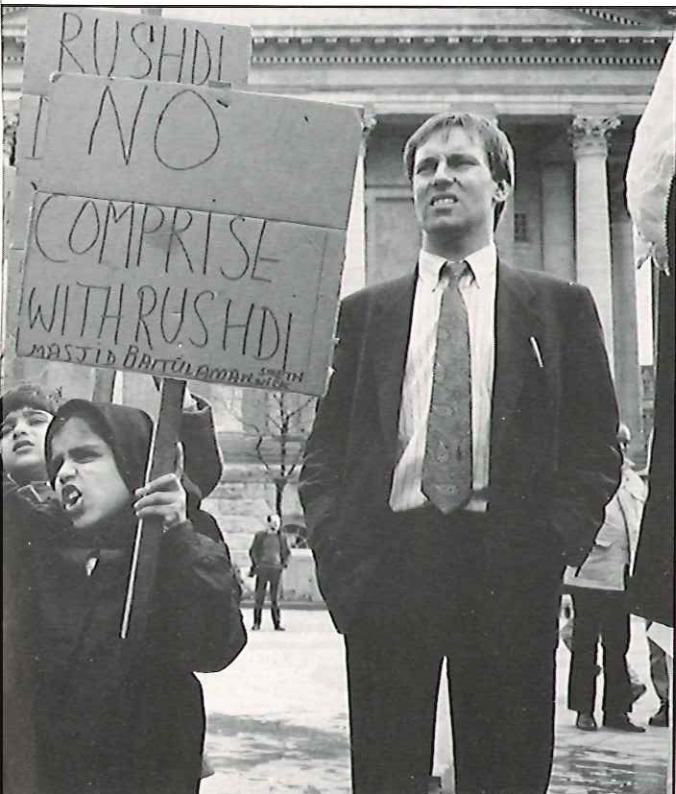
Ännu ett exempel på att dikten i grymhet inte kan överträffa verkligheten.

Satan kör Mercedes

Vad som inte fanns vid Hawkes Bay var den avancerade tvivlaren. I Satansverserna följs pilgrimsprocessionen av en luftkonditionerad Mercedeskombi. Där färdas zamindaren Mirza Said Akthar, olycklig make till en av pilgrimmerna. Han frestar med erbjudande om flygresor direkt till Mekka, om man låter bli att marschera ut i havet. (Rörda shiamuslimer bjöd faktiskt de överlevande från Hawkes Bay på flygresa till Kerbala.)

Rushdie vill belysa den religiösa trons och tvivlets natur. Men ur Hawkes Bay-tragedin finns det också lärdomar att dra om det pakistanska samhället. Den pakistanske antropologen Akbar S Ahmed har analyserat tragedins sociala rötter. Shiiterna är ju en minoritet i landet. Naseems far Wilayat Shah hade varit gästarbetare i Dubai och just återvänt hem, när dottern började få sina uppenbarelser. De kom mycket lägligt för dem båda. Wilayat Shah var besviken över att hans sociala status inte automatiskt ökade genom Dubai-visiten. Och Naseem var en sjuk flicka, en epileptiker. Hennes sjukdom framstod i en annan dager, när folk började tro att hon var en utvald.

Göran Frankel

(FOTO: ABBAS/MAGNUM).

Upptäcka och förstå islam

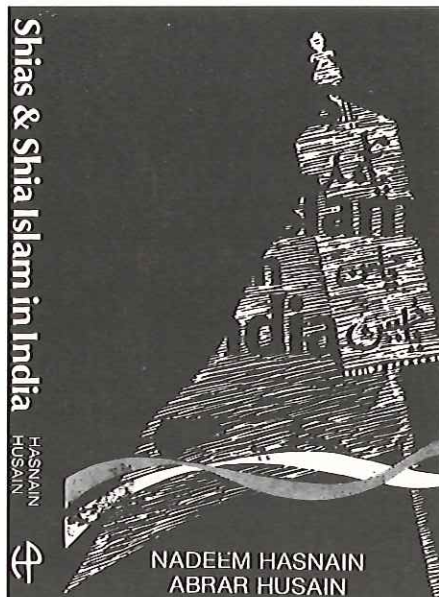
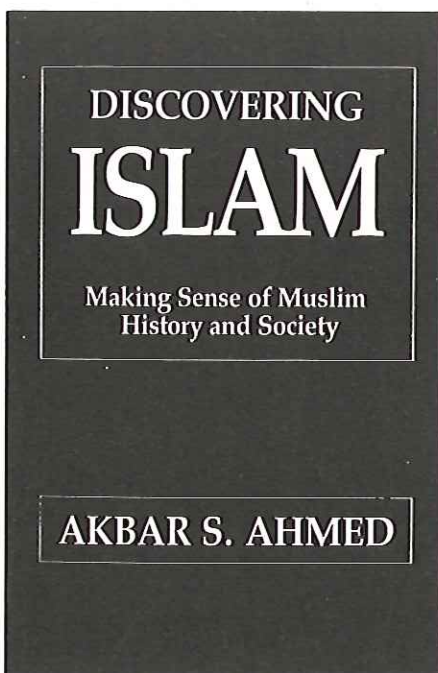
Akbar S. AHMED: *Discovering Islam. Making Sense of Muslim History and Society*. New Delhi: Vistaar Publications 1989. 251 s., Rs. 95. (London och New York: Routledge & Kegan Paul Ltd.)

A. S. Ahmed är en engagerad muslimsk humanist, som skriver om Islams historia och nuvarande roll i världsordningen. Ahmed menar att det är nödvändigt för det globala muslimska samfundet (*ummah*) att reflektera över sin historia för att klargöra riktlinjerna inför de utmaningar som mänskligheten står inför. Tiden är mogen för en återupptäckt av Islams budskap.

I den första delen av boken försöker Ahmed visa på kontinuiteten mellan de islamiska idealen, som de en gång definierades av profeten Mohammed, och de olika muslimska samhällena idag. Han finner t ex ett släktskap mellan mogultiden och dagens Pakistan: konflikten mellan muslimska ledare alltifrån Shah Jahans två söner, Aurangzeb och Dara Sikoh på 1600-talet fram till den mellan Zia och Ali Bhutto är av samma slag.

Den andra delen är mest spännande. Den är späckad med Ahmeds impressionistiska skildringar av ett brett spektrum av muslimska miljöer (alltifrån hans arbete som politisk agent bland stamfolken i norra Pakistan till hans förhållande till pakistanska vetenskapsmän i internationella akademiska kretsar). Utifrån sitt engagerade perspektiv kan Ahmed frilägga den aktuella kulturella identitetskrisen i det muslimska världssamhället.

Alain Lefebvre

Pionjärer om indiska shias

Nadeem Hasnain & Sheikh Abrar Husain: *Shias and Shia Islam in India, A Study in Society and Culture* (Harnam Publications, New Delhi 1988).

Om Islam i Indien är ett relativt outforskat forskningsområde är de 10 - 15 procent av Indiens muslimer som är shias nästan bortglömda. Trots att det rör sig om en stor befolkningsminoritet på ca 10 miljoner människor med starka fästen i Uttar Pradesh, Bihar, Andhra Pradesh och Kashmir fanns det fram till revolutionen i Iran 1979 så gott som ingenting skrivet om indiska shiamuslimer.

Mitt eget intresse därför väcktes när jag upptäckte att flera av de mäktigaste moskéerna i Calcutta är shiahelgedomar, som uppförts av kungliga indiska familjer på 1800-talet. Sedan britterna knäckt de sista motsträviga furstarna kom ättlingarna till några av dessa furstefamiljer att leva på brittiskt understöd i Calcutta. Och eftersom de var shias resulterade det i att Calcutta trots endast en obetydlig ursprunglig shiabefolkning fick flera shia-moskéer, varav Tipu Sultans moské mitt i centrum är den mest framträdande i dag.

Sociologerna Nadeem Hasnain och Sheikh Abrar Husain har med sin bok gjort den första kompletta forskningsstudien av de indiska shiamuslimernas bakgrund, levnadsvillkor och tro. Genom intervjuer med 1 000 shiamuslimer över hela Indien har man kartlagt allt från giftermålstraditioner till ekonomisk och social status.

Historiskt har shias kommit till Indien utifrån, medan Indiens sunnimuslimer till övervägande delen består av omvända f d hinduer och buddhister. I över 1 000 år har Indien utgjort en fristad för fritänkare från

de islamiska rikena västeröver. I vågor har förföljda shiamuslimer flytt till Indien och där fortsatt missionera för sin tro.

Att en stor del av Indiens shiamuslimer har utländskt påbrå märks på den opropor-tionerligt stora andelen "högstastiga" shurafas (ashraf i singularis) - de indiska muslimernas motsvarighet till hinduernas brahmaner, där i shurafas fall adelsmärket består i familjehärstamning från profeten Muhammed, imamerna eller blott någon ur de erövrade folken västerifrån. Titlar som Syed, Sheikh, Mughal och Pathan är därför vanliga. Bland omvända indier är det framför allt vävare, skraddare och musiker i städerna som anammat Shia.

Hundratals år av samlevnad med en hinduisk folkmajoritet har på många sätt lett till att shias ritualer hinduiserats även på andra sätt än att ett eget kastsystem byggts upp. Anmärkningsvärt är att flertalet shiamuslimska politiska ledare motsatte sig Jinnahs planer på Pakistan. Man fruktade för att förhållandena skulle bli värre för shias som minoritet i ett sunnidominerat Pakistan än i ett sekulärt odelat Indien. Spåren efter ett flertal upplopp mellan sunnis och shias i Lucknow allt sedan början av 1900-talet fick shias att i stället satsa på Kongresspartiet.

Ca 90 procent av de indiska shiamuslimerna tillhör *Isna Ashari*. Hasnain och Husain tar också upp de som tillhör den andra stora grenen inom Shia: Ismailisekterna. I Indien är det två ekonomiskt mäktiga och auktoritärt styrda sekter att räkna med, dels Aga Khans anhängare, som i Indien går under namnet *Khojas*, och dels *Dawoodi Bohras*. Dessa senare utgör en grupp på en miljon människor styrda med järnhand av sitt religiösa överhuvud (*dai*) Syedna Burhanuddin som bor i ett palats i Bombay. Bohras flyttade sitt religiösa hög-säte från Jemen till Indien så sent som 1839. En reformrörelse existerar bland bohras men har svårt att fungera då alla som motsätter sig Burhanuddins påbud försätts i social bannlysning och bojkott.

Lars Eklund

Asien Specialisten

Boka din resa hos oss till Bangladesh, Indien, Nepal, Pakistan, Sri Lanka, Thailand, Singapore, Malaysia, Indonesien.

Metropol Resor

Luntmakarg 42
111 37 Stockholm
Tel 08-10 45 58, 24 10 51

Andra böcker om Islam i Sydasiens:

* Wilfred Cantwell SMITH: *Modern Islam in India. A Social Analysis*. New Delhi: USHA Publications, 1985 (1979). 396 s. Omtryck av en klassiker som kom ut 1946 av en av de främsta kännarna av Islam i Sydasiens.

* Imtiaz AHMED (red.): *Caste and Social Stratification among Muslims in India*. New Delhi: Manohar 1978. 314 s., Rs. 150. Boken visar hur muslimerna, trots sina ideal, i Indien måst anpassa sig till kast-systemen och den hierarkiska stratifieringen i samhället.

* Afzal IQBAL: *Islamisation of Pakistan*. Lahore: Vanguard 1986. 198 s., Rs. 150. Boken visar historien bakom utvecklingen mot ett allt starkare inflytande för islam i den pakistanska politiken.

* Olivier CARRÉ (red.): *Islam and the State in the World Today*. New Delhi: Manohar 1989 (1987). 280 s., Rs. 175. (Original: Presses Universitaires de France 1982). Fransk antologi om förhållandet mellan islam och politiken i olika muslimska länder i världen. Fokus är på fundamentalismens framväxt från Kina i öster till Senegal i väster.

SL

SINGLE WINDOW BOOK SERVICE

For all your requirements of Indian Publications in

Sociology, Anthropology
History

Politics, Economics

Administration

Performing Arts

Religion, Philosophy

Literature

Govt. Publications, etc.

Please visit/write to

Manohar Book Service

2/6 Ansari Road
Daryaganj
New Delhi - 110 002
(INDIA)

Telephone:
00991-113262796
00991-113275162

FOTO: HARRY MILLER

Öst är Öst!

Varför slänger sig svenska barn vrålande på golvet i ett varuhus medan indiska barn mjuka och milda följer sin mor till utgången?

Gudrun Ekstrand jämför i sin avhandling *Kulturens barn* (Almqvist & Wiksell International 1990) indiska och svenska uppfostringsideal. Hon bygger på intervjuer av ca 50 familjer i Sverige och Indien, videoinspelningar och barns uppsatser.

Det är ett spännande ämne. Ekstrand har samlat ett tånkvärt material. Men resultatet? Ekstrand menar att svenska föräldrar vill ha självständiga barn. Deras metoder för att nå detta mål är emellertid dåliga. De är som föräldrar osäkra, inkonsekventa och helt beroende av experter. Barnen blir också egotrippade, respektlösa och aggressiva. De indiska barnen däremot är harmoniska och glada, de tänker inte bara på egen lycka utan vill offra sig för andra och tjäna sitt land. Deras uppfostran tycks alltså bereda dem för ansvar och självständigt agerande. Föräldrarna ger dem enkla raka budskap med inriktning på plikt och lydnad.

Skilnaderna förefaller alltså oerhörda. Kan emellertid resultaten betraktas som valida? Trots att avhandlingen är tungfotad och att mer än hälften handlar om metod, kämpar man som läsare förgäves i en ocean av oklarheter. Mängder av begrepp definieras men inte alla har omedelbar relevans för tolkningen av resultaten. Centrala begrepp här, som självständighet, diskuteras inte på ett meningsfullt sätt. Vad är egentligen självständighet? Hur förhåller sig självständighet till plikt, lydnad och auktoritet? Ekstrand undersöker

begreppen var för sig och inte utanför intervjuernas begränsande ram. Hon fastnar lätt på utsagornas yta. Men under ytan lever ord och begrepp sina egna liv. Även familjen har sin dolda läroplan.

Också andra begrepp är otillfredsställande behandlade. Vad är "svenska" ideal - eller "indiska"? Finns den majoritetskultur Ekstrand tar för given? Inom vilka skikt är den i så fall utbredd? Finns den bara i retoriken eller även under de snabbt skiftande språkdräkterna? Detta får vi inte veta. Ekstrand vidgar bara perspektiven och resonerar i än större sammanhang. Med största självklarhet talar hon om vad "vi i västerlandet" har för synpunkter och hur våra barn fungerar. De femtio indiska föräldrarna med olika kast, yrken, religion och inkomst får finna sig i att deras synpunkter bakas ihop till en enda indisk synpunkt. Dessutom förstärks deras idéer av spridda citat ur hinduiska (!) religiösa skrifter - utan att denna textmassa på något sätt presenteras. Det är inte tillförlitligt.

Gudrun Ekstrand avslutar med synpunkter på barnens plats i samhället. I Sverige anser vi (!) att barnen inte behövs medan de i Indien (!) är väsentliga för att samhällshelheten ska förbli i harmoni.

Är detta sammantaget något annat än orientalismens nya kläder? Det är en beskrivning av ett orubbligt, oföränderligt orientalistiskt liv och denna typ av liv, dess värderingar och uppfostringsideal, tycks stämma så väl överens med Ekstrands världsbild, att allt indiskt framställs som positivt - allt svenskt (eller västerländskt) som negativt.

Margareta Petersson

Stöd till barfotaläkare

Hjälp Calcutta är namnet på en nybildad förening med uppgift att stödja den irländske "barfotadoktorn" Jack Preger i Calcutta. Det är alltså en svensk motsvarighet till Calcutta Rescue, som finns i bl a England, Frankrike och Schweiz.

Jack Preger och hans medhjälpare bygger varje dag upp sin gatuklinik på trottoaren utanför St Thomas Presbyterian Church på Middleton Row, en vindlande tvärgata till Park Street. Här köar Calcuttas hemlösa proletariat och fattiga från landsbygden för gratis behandling av allt från tbc och lepra till diffusa psykosomatiska besvär. Många patienter har trängts i dygn på bussar och färjor för att söka hjälp i staden och har sedan med olika svepskäl avvisats från överbelagda sjukhus.

Otaliga turister har spärrat upp ögonen, när de stött på gatukliniken ett stenkast från fashionabla Park Street. Några har blivit så fascinerade och gripna att de stannat kvar som volontärer. Det gäller också de svenskar som nu startat HJÄLP CALCUTTA.

— Jag har jobbat hos dr Preger en månad i augusti 1989 och tre månader våren 1990, och det var en otrolig upplevelse. Då fick jag med mig en lista på svenskar som varit i kontakt med dr Preger eller jobbat hos honom som volontärer, och det är kärnan i

föreningen. Vi har ett tjugotal medlemmar spridda över hela landet, berättar ekonomen Karin Gregow i Arvika.

— Vi hoppas med olika aktiviteter kunna sprida information om Jack Pregers arbete. Vi kommer att samla in medel till verksamheten i Calcutta men hoppas också kunna inspirera volontärer. Det är framför allt läkare, sjuksköterskor och apotekare som behövs.

Jack Preger har själv berättat om sitt arbete i SYDASIENS Calcutta-nummer (nr 1/86). Han har nu varit verksam i Calcutta i tio år och har under större delen av tiden haft ett utvisningshot hängande över sig, ett hot som bl a lett till en fängelsevistelse under lika primitiva förhållanden som hans patienter drabbas av. Pregers egen förklaring till detta är att han varit politiskt obekvämt sedan han avslöjade en adoptionsskandal i Bangladesh. Det senaste året lär dock delstaten Västbengalen ha lagt ner sitt åtal mot honom. Preger har t o m öppnat en andra gatuklinik på en ghat strax norr om Howrah-bron.

Medlem i stödföreningen blir man för en årsavgift av 50:-. Man kommer i kontakt med föreningen via kassören Eva Dahlin, Harpsundsvägen 63 (nedre boten), 124 40 Bandhagen. Tel 08/99 47 62. Postgiro 54 15 09-6.

Nuru Wangchu Sherpa

FOTO: HM

Sherpa offer för trekking-industrin

Nuru Wangchu Sherpa är död. De senaste fyra åren var Nuru ordförande i den nepalesiska fackföreningen Nepal Trekking Workers Association (NTWA), och det var som sådan han intervjuades i SYDASIEN nr 3, 1986. I intervjun beskrevs Nepals trekking-"industri" och mödan att organisera dess arbetare. Nuru poängterade då hur farligt arbetet kunde vara. Bland annat sade han att arbetet på bergsbestigningsexpeditionerna var farligare för sherpas än för bergsklättrarna: "Bördorna är tunga och väldigt få av oss behärskar teknisk klättring. Och så går vi fram och tillbaka många gånger. Faran blir på så vis mångdubblad". Och för vad? År 1986 fick sherpas sju kronor extra om de bar en last på Everest från Lager I till lager II på en dag. Sju kronor!

Nuru förolyckades i december under en amerikansk bestigning av Dhaula Giri. Orsaken till olyckan antas ha varit varit ett snöskred. Även två amerikaner dödades. Driven av fattigdom ("jag är tvungen att resonera som så: do or die") gav sig Nuru ut på äventyr som varken var meningsfulla eller intressanta för honom.

Nuru Wangchu Sherpa efterlämnar fru och två barn - det ena föddes efter hans död. Han kommer att saknas inte bara av familj och vänner utan även av sina kamrater i NTWA.

SYDASIEN har inte lyckats reda ut alla omständigheter kring Nurus död. Men en sak står klart: så länge rika utlänningar har lust att utföra riskabla klättringar, desto längre blir kön av utblottade änkor och barn. Nu har Shanti, Nurus fru, sällt sig till denna skara.

Hammett Murphy

Tribunal för Bhopals offer söker stöd

En av världshistoriens värsta industrikatastrofer - gasläckan i Union Carbides giftfabrik i Bhopal utgjorde en mänsklig tragedi med döda i tusental och kroniskt skadade i tiotusental. Nu sex år efter katastrofen hotar dessutom en juridisk katastrof som ytterligare drabbar de överlevande offren: Union Carbide befrias från ansvar för olyckan efter att ha betalt ett engångsbelopp som i sammanhanget är skamligt lågt och ej tillnärmelsevis kompenserar de drabbade.

En tribunal, sammansatt av 58 internationellt kända jurister, läkare, författare, politiker mm kommer under hösten att granska Bhopalkatastrofen och dess efterspel och därefter lämna förslag som kan bidra till att förhindra motsvarande tragedier i framtiden.

Tribunalen arrangeras av de organisationer i Indien och utomlands som arbetar för gasoffren i Bhopal (se f.ö. artikel i SYDASIEN 4/89). Permanent Peoples Tribunal, fortsättningen på den sk Russeltribunalen planerar att hålla fyra hearings mellan oktober och december 1990. De två

första hålls i Indien (Bhopal resp Delhi), nästa i USA och den avslutande i England. Följande frågor kommer att behandlas:

- Union Carbide och den indiska statens agerande före och efter olyckan

- Generella normer för transnationella företags ansvar vid upprättande och drift av hälsofarliga industrier, liksom vid olyckor i dessa. Fler och fler företag placerar miljöfarlig och hälsofarlig industri i tredje världen.

Syftet med denna, liksom med tidigare tribunaler, är dels att ge offren för allvarigare brott mot mänskliga rättigheter och deras fall en offentlig plattform att höras ifrån, dels att bidra till utvecklingen av internationella lagar och förordningar.

Bland tribunalens medlemmar återfinns bl a nobelpristagaren och författaren Gabriel Garcia Marquez samt journalisten och SYDASIEN-medarbetaren Ajit Roy.

De som ekonomiskt eller på annat sätt vill stödja tribunalen kan kontakta Svalorna c/o Eklöf & Johansson, Maria Prästgårds gata 15 A, 116 52 Stockholm, tel: 08-41 29 86.

Grass i Kalis grepp

Mitt vänstra ringfinger är krökt på ett sätt som får det att likna en bokstav: ett Y med ena grenen borta. Detta betydelsebärande tecken står för *lokaltåget Sealdah South-Lokkikhanthipur*. En dag blev trängseln på detta lokaltåg så stor att jag föll av och bröt fingret. Med detta krokiga finger har jag nu bläddrat i Günther Grass' dagbok från Calcutta, **Räcka ut tungan** (Bonniers, sv övers. Eva Liljegren).

Det har varit en läsning med blandade känslor, ty Grass och jag svettades dagligen på samma förbannade lokaltåg vid samma tid, nämligen hösten -87. Grass bodde i Baruiapur, jag i Subasgram. Vi räffades aldrig; hundratusentals människor måste ha passerat revy för mig på de ullpackade perrongerna, men jag såg aldrig en enda västerlänning.

I Calcutta grasserade Grass likt en fever. Den lokala pressen hängde ständigt i hans hälar och citerade minsta stavelse om föll ur den store mannens mun. Man var påtagligt smickrad över uppmärksamheten och utgick ifrån att det förkättrade Calcutta nu skulle få internationell uppmärksamhet. Ständigt överfölls jag av medresenärer som frågade:

— Sir, are you Günther Grass?

Jag sträckte ut ett finger och bröt det. Grass är djärvare. Han räcker ut tungan utan att få den avsliten. Efter att ha läst boken är jag dock övertygad om att Grass är den av oss som blivit mest lemlästad i Calcutta.

Den skamsna gudinnan

"Räcka ut tungan." Titeln låter så bekedlig på svenska. Hur annorlunda låter inte den tyska originaltiteln *Zunge zeigen*. Som en rikoschetterande gevärskula. Grass syftar på calcuttabornas favoritgudinna, den svarta Kali, en mordisk uppenbarelse ned avhuggna manshuvuden i halsbandet. Kali avbildas alltid med tungan utsträckt. Det är ett uttryck för skam. I sin kamp mot demonerna greps Kali av blodtörst och började rotera så snabbt att universum var nära att gå under. Hennes make, guden Shiva, lade sig då framför henne, så att hennes fötter snuddade vid honom. Detta fick Kali att nyktra till; hon skämdes också över sin förnedrande behandling av maken.

Räcka ut tungan består av tre delar: dagbok, teckningar och en lång diktsvit. I dagboken följer vi Günthers och hans huvud Utes strövtåg genom Indiens forna huvudstad. Men det är inte mycket vi ser av det förflutnas glans. Vi träffar inte heller Bengalens medelsvensson Mr Sen, Mr Chatterjee och Mr Chakravarti. Vi besöker

soptipparna, slummen, små mörka och primitiva fabriker. Naturliga strålkastare spelar över trottoarerna, där *pavement dwellers* ligger insvepta som mumier; nakna, groteskt stora fötter sticker ut ur bytlena. Vi sitter i de anhörigas kö till krematoriet, undersöker kanaler med trögflytande kloakvatten, matar feta kråkor på vittrande kolonialkyrkogårdar.

Diagnos med urinprov

Med koprofagisk envetenhet rotar Grass i Calcuttas urin och avföring. Det är knappast den metod jag själv skulle ha valt för att lära känna någon. I metoden finns vissa förutfattade meningar inbakade; vederbörande är sjuk och det gäller nu att ställa en diagnos.

Grass' äckelkänslor och raseri mot en i hans tycke ligkiltig och okänslig medel-

Omslaget till Grass bok om Calcutta

klass är legitima, en ärlig redovisning av hans egna reaktioner. Alla som någon gång besökt Calcutta kan också förstå dem — eller rättare sagt: alla som besökt Tredje Världens monsterstäder kan förstå. Möjligen ter sig Calcutta värre därför att dess centrum är så nedslitet och förslummat. Upprörda bengaliska intellektuella ropar nu "fy" och "skäms" till Grass, vilket är meningslöst när det handlar om en personlig bikt.

Förfallet och tiggarna kan aldrig och får aldrig bli pittoreskt turistgods. Men de får inte heller skymma alla andra sidor av en mångfacetterad metropol som Calcutta. Kali tycks dock ha förstenat Günther Grass. Han är på flykt, fast han inte gärna vill

medge det. Författaren till noga genomkomponerade tegelstensromaner nöjer sig den här gången med en dagbok fylld av strödda, föga genomarbetade impressioner.

Människor blir ting

Det finns en stark känsla av *Verfremdung* i dessa anteckningar. Gränsen mellan människa och ting utplånas; allt är avfall. En kvinna säljer gröna kokosnötter. Hon slår av toppen med en tung, krokig kniv. Denna fridfullt vardagliga scen kan beskådas i nästan varje gathörn. Men inför Günther Grass' ögon förvandlas kvinnan till en rasande Kali. Pyramiden av öppnade kokosnötter blir en hög avhuggna huvuden.

Ännu starkare gestaltas denna ångest i Grass' teckningar. Kvinnor med hållögda dödingansikten hukar som gamar. Med klooliknande fingrar gräver de girigt i avfallet. Tomma tjärtunnor poserar för en gruppbild, djävulskt flinande. Det krävs mycket svart bläck för att teckna Calcutta, konstaterar Grass; bilderna skulle kunna vara material från en psykiatrisk sjukjournal.

Var tog det andra Calcutta vägen? Var finns basareernas oförrötliga försäljare och grändernas stillsamma filosofer? Var är den bengaliske *babu* med sin lilla brevpportfölj och fladdrande vita kläder, denne beteltuggande indiske byråkrat med vilken Grass varje morgon trängdes på Lokkikhanthipurtaget? Var är alla poeterna och var gömmer de sina manuskript? Var är alla de små boklådorna? Var samlas de politiska koterierna för att äta *rasgulla* och lösa världsproblemen? Var är alla de värdiga herrar som gör morgon-yoga på Maidan? Och varifrån kommer alla de förstulna kärleksparen vid Victoria Memorial?

Men allt ljus dränks i det svarta bläcket. Günther Grass är på infernovandring genom stadens tarmar. Han har bestämt sig för att försöka se Calcutta från de hukande tiggarnas perspektiv. Hans dagbok är provokativ och kompromisslös och kommer att förstärka den klassiska föreställningen om Calcutta som en av denna planets värsta helveteshål. Det bästa man kan säga om den är att den tjänar som motvikt och tankeställare till researtiklarnas glättade bilder. Det sämsta man kan säga är att den alltför lätt sätter likhetstecken mellan den fysiska och den mänskliga miljön. Calcuttaborna älskar sin stad. Alla deras känslor kan inte bortförklaras som försvarsreaktioner.

Göran Frankel

Kriget flamar åter upp i nordöstra Sri Lanka:

Kamp till slutet

Det här är en kamp till slutet, sa den tuffe talesmannen för den lankesiska regeringen, vice försvarsminister Ranjan Wijeratne nyligen. Detta sen kriget i nordöst åter flamat upp efter 14 månaders vapenstillestånd mellan den tamilska Tigerrörelsen och regeringen i Colombo. Sydasiens *Thomas Bibin* råkade befinna sig i Colombo när kriget bröt ut.

Syner var nästan överklig. En kilometerlång kö av ungdomar, många tonåringar, ringlade sig ut från armékvartret nära strandpromenaden vid Galle Face. De hade kommit in till Colombo under natten mot onsdagen den 27 juni och en del fick köa i flera dagar för inskrivning. Alla hade de hörsammat regeringens bön om nytt folk att sätta in mot de tamilska 'terroristerna'.

- Jag är arbetslös och har försökt ta värvning tidigare, sa en yngling intervjuad i lokaltidningen. Nu ska det väl gå och jag är beredd att åka till Jaffna och slåss för mitt land redan idag om så behövs.

Varje dag rapporterade pressen om de stigande siffrorna för den Nationella Försvarsfonden som förmedlar pengar till kriget. En 11-åring rapporterade ha skickat in sin skolmatskupong, och på lyxhotellet Taj Samudra ordnades en "musical extravaganza" i slutet av juli till förmån för fonden.

- Nu slåss vi till slutet, säger regerings-talesmannen Ranjan Wijeratne till pressen. Och detta är en kamp mot LTTE-terroristerna (De Tamilska Befrielse-tigrarna) inte mot den tamilska befolkningen, försäkrar han.

Men notiser i Colombo-pressen ger

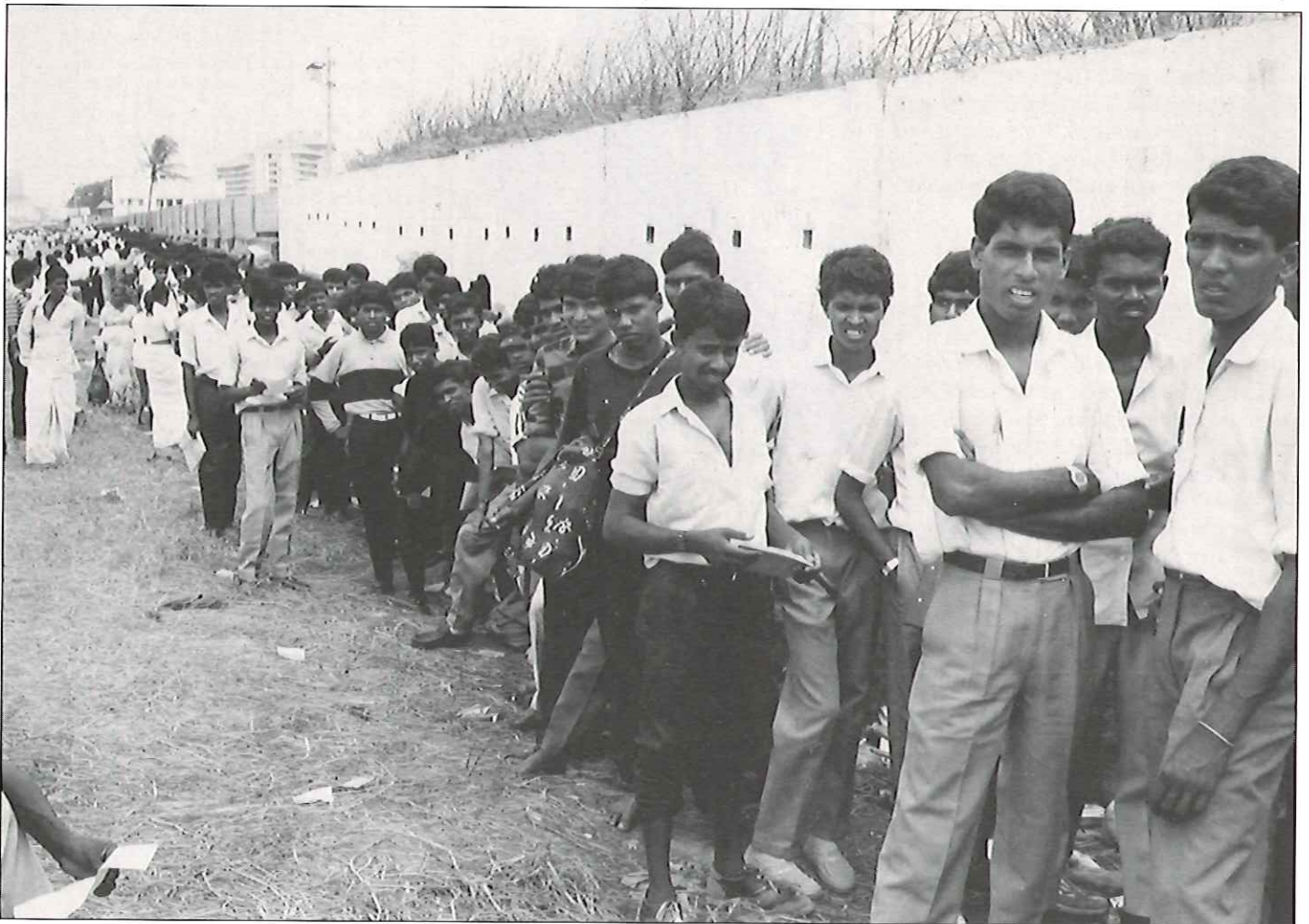
delvis en annan bild: tamilska ungdomar arresteras i hundratals efter hundratals i Colombo och på många andra håll utanför krigszonen.

- Massarresteringarna av tamiler i plantageområdena visar falskheten i regeringens påstående att kriget i nordöst inte är riktat mot den tamilska minoriteten. Så lydte ett uttalande av en regeringsmedlem, S Thondaman, den 21 juni. Regeringens fasad saknar inte sprickor.

Tigerattacker

Mycket tyder på att kriget den här gången inleddes av Tigergerillan. Efter ett bråk med polisen i Batticaloa den 10 juni inleddes dagen efter en offensiv och gerillan intog 17 polisstationer i östra provinsen. Snart utkämpades också häftiga strider runt arméförläggningarna i området.

Nya armédivisioner flögs snabbt in från Colombo och regeringssidan kunde snart ta formell kontroll över städerna Trincomalee och Batticaloa. Men djungelkriget fortsatte och i norr belägrades arméförläggningen i fortet i Jaffna av gerillan. Regeringssidan har svarat med massiva flygbombningar, förödelsen är omfattande och antalet civila offer stiger mycket snabbt. 2 000 döda bara i juni månad, de allra flesta civila.

Singalesiska ungdomar i kö för att ta värvning. "If you can't beat them, join them."

Shanmugathasan, tamil och känd vänsterledare: "Tigrarna slåss åt, men inte med tamilerna."

Anklagelserna om övergrepp kommer från båda håll. Gerillan anklagas för att ha avrättat över 100 av de tillfångatagna poliserna, för att ha tagit sig över till Madras och lönmördat 14 medlemmar ur en konkurrerande tamilsk gerillagrupp och för att ha använt gas i kriget. Regeringssi-

dan anklagas för dess urskiljningslösa massarresteringar, för bomberna och artilleriet mot civilbefolkningen på Jaffnahalvön och för massbeväpningen av singaleser i gränsområdena mot nordöst.

Redan i början av juli räknade man med över 350 000 flyktingar.

Varför krig?

Kriget kom bara några månader efter det att de indiska sk fredsstyrkorna lämnat Sri Lanka. I 14 månader fanns ett fredsavtal mellan regeringen och Tigrarna. Förhandlingar pågick och det var t o m ställt i utsikt att man skulle kunna hålla nyval till det tamilska provinsrådet i nordost. Så varför krig just nu?

- Kom ihåg att historien är full av avtal mellan tamilerna och regeringssidan, avtal som aldrig infriats, säger Mervyn de Silva, en av de mest kända journalisterna i landet och utgivare av den fristående 14-dagarstidskriften **Lanka Guardian**. Politikerna fick sin chans och nu tycks tigerledningen ha känt att historien upprepar sig och då tar dom till vapen. Det är fullt logiskt, säger de Silva. Det värsta är, säger han, att det inte heller finns något trovärdigt poli-

tiskt alternativ till den nuvarande regeringen. Och den har nu valt att låta kriget avgöra saken.

- Bekämpandet av den tamilska minoriteten har varit förödande för den lankesiska vänstern, säger N Sanmugathasan, tamil och känd vänsterledare. Idag har den lilla vänster som finns kvar samlats kring president Premadasa för att bekämpa Tigrarna. Dom säger att det inte är tamilerna dom bekämpar, men det är nonsens för Tigrarna står trots allt för det tamilerna vill, säger Sanmugathasan.

Men Sanmugathasan tillåter sig också att kritisera Tigrarna. LTTE är ingen vänsterrörelse, snarare en tamilsk massrörelse baserad på medelklassen men utan att tala eller analysera i klasstermer, menar han. Det har gjort att LTTE slagits åt och inte med tamilerna. De har sett sig som en elit och därför har deras beskattning ofta liknat utpressning; därför ser de sig själva som den enda tänkbara representanten för tamilerna; därför har de tagit sig rätten att döda dom som haft avvikande uppfattningar. Men så vinner man inte folket, säger Sanmugathasan.

Thomas Bibin
Text & bild

Sri Lanka

Svenska livvakter skyddar mordhotad advokat

Batty Weerakoon, välkänd advokat i Sri Lankas huvudstad Colombo, har hotats till livet för att han försöker få klarhet i vem som mördade Richard de Zoysa, författare, TV-man och rapportör för Tredje Världens nyhetsbyrå IPS. SYDASIEN:s **Thomas Bibin** har träffat Weerakoon som "vaktas" av bl a svenska fredsbrigadister.

Richard de Zoysa (32), journalist och författare, mördades den 18 februari i år. Klockan tre på morgonen hämtades han av sex beväpnade män, varav en var klädd i polisuniform. Ett dygn senare hittades hans sönderskjutna kropp ilandspolad på en strand i södra förorterna till Colombo. Kroppen hade spår av tortyr samt skottskaador i nacke och huvud.

De Zoysas brott var troligen att han rapporterat om de upprepade brotten mot de mänskliga rättigheterna i landet. Anklagelserna att mordet var beställt av regeringen och utfört av "vigilantes" har nått ända in i parlamentet. Regeringen nekar och den har lovat att göra en utredning.

De Zoysas mor, Mrs Saravanamuttu, bevittnade sonens bortförande och tog kontakt med advokat Batty Weerakoon för att få tag på de skyldiga. Mrs Saravanamuttu har senare också identifierat två av kidnapparna, den ene som överpolisintendent Ronnie Gunawardene.

Weerakoon upptäckte snart att de utredande poliserna brutit mot flera bestämmelser för brottsutredningar. Bl a rapporterade dom inte till domstol förrän efter tre månader, dvs sedan Weerakoon påtalat saken. Enligt lag skall avrapportering ske var 15:e dag.

-De har order från allra högsta politiska ort att sopa igen spåren, säger Weerakoon till Sydasiens. Men som väl är så tycks utredningsdomaren vara en rakryggad person som kräver korrekt behandling i fallet. Rättsväsendet är ett av de få områden som landets styrande politiker ännu inte kunnat korrumpdera helt och hållet, enligt Weerakoon.

Weerakoon har hotats till livet för sitt engagemang i fallet de Zoysa. När president Jayewardene fick veta det erbjöd han

Weerakoon polisskydd.

-Det är en ironi att polisen ska skydda mig mot polisen, säger han. Men om jag tackar nej så ökar risken att dom dödar mig. Det hände en kollega för inte så länge sedan.

Batty Weerakoon ler bistert och gör en gest ut mot de två beväpnade poliserna på loftet utanför hans arbetsrum. Nere på gården eller på gatan finns ytterligare två vakter, två civilklädda poliser som också följer advokaten när han rör sig utanför hemmet.

Men i ett rum intill finns ytterligare en "vakt" fast med blygsammare utrustning: en kamera och ett anteckningsblock. Det är Henrik Frykberg, medlem i den svenska avdelningen av Internationella Fredsbrigaderna (PBI). Tillsammans med ytterligare några fredsbrigadister "eskorterar" dom Weerakoon i skift. Eskorten innebär att finnas till hands, att synas och därmed möjligen avskräcka eventuella attentatsmän och att anteckna och fotografera om något inträffar.

-Men inget våld från vår sida, säger Frykberg. Vi arbetar helt öppet och hoppas genom vår närvaro bidra till att allt går lagligt till för Battys vidkommande. Vi ser oss som en garant för de mänskliga rättigheter som Sri Lanka lovat bl a FN att följa, menar Frykberg.

Thomas Bibin

Notiser från Sydasiens Maj - Augusti 1990

KUWAIT-KRISEN

Reaktion i Sydasiens

FN-bojkotten mot Irak och USA:s agerande i Kuwait-krisen får endast helhjärtat stöd av Pakistan och Bangladesh, som redan sânt trupper till Saudiarabien för att hjälpa till att försvara landet. Alla de sydasiatiska länderna är oroliga för sina gästarbetare. Dessutom har de ekonomiska intressen i Sri Lanka exporterar stora delar av sitt té till Irak, och fick nyligen löfte om militära leveranser.

Indiens inställning

Diplomatiska bedömare menar att Indien vacklar i sin uppbäckning av FN-bojkotten mot Irak. Anledningarna är flera. Dels är man orolig för de cirka 200 000 indiska gästarbetarna i Irak och Kuwait. Irak har också stött Indien i Kasmir-konflikten. Far Eastern Economic Review avslöjar den 6 september att Indien också levererat stora mängder kemikalier till Irak, och på flera sätt bidragit till att bygga upp landets förmåga till kemisk krigföring.

Asiatiska flyktingar värst utsatta

200 lankesiska kvinnor blev de första som fick flyga hem när flera luftbroar upprättades av FN för att ta hem asiatiska flyktingar som fastnat i de jordanska flyktinglägren. En annan luftbro förde bangladeshiska flyktingar till hemlandet.

De asiatiska gästarbetarna i Kuwait har drabbats värst av alla av konflikten i Mellanöstern. Många av dem kom från välordnade förhållanden till olidliga omständigheter i de jordanska flyktinglägren. Bortåt 100.000 flyktingar från i första hand Sri Lanka, Bangladesh och Filippinerna måste vanligen allt de arbetat för.

Kostnaden för hemtransporten av de asiatiska flyktingarna uppskattades till 20-30 miljoner dollar.

Afghanistan

Stoppad opieodling

I maj månad skördades som vanligt opium i Afghanistan. Skörden av råopium har fyrdubblats

under krigsåren. 40% kommer från gerillakontrollerat område vid floden Helmand i södra delen av Afghanistan. Men sedan förra hösten finns det ett område i floddalen där det inte odlas opium.

Här styrde gerillaledaren Naseem Akhundzada. Han förbjöd all opieodling. Men den 25 mars besköts Naseem och hans livvakter, när de befann sig i ett fordon utanför Peshawar. Naseem och fyra andra personer dödades. Bakom gärningsmännen skulle en rivaliserande gerillaledare ha stått.

Rasool, Naseems äldre bror, har axlat rollen som gerillaledare och upprätthållit förbudet mot opieodling. Ett gräl har dock uppstått mellan Rasool och tjänstemän på amerikanska ambassaden i Pakistan. Enligt Rasool skulle den amerikanske ambassadören Robert Oakley ha lovat Naseem flera miljoner dollar i bistånd för att avstå från opiehandeln. Detta bestrids av amerikanerna. Därför hotar nu Rasool att återuppta odlingen. "Vi kommer att bli tvingade till det av ekonomiska realiteter", säger Rasool.

Riksinsamling

I höst genomförs den första stora riksinsamlingen för Afghanistan. De fem svenska organisationer som bedriver hjälparbete i Afghanistan - Diakonia, Lutherhjälpen, Rädda Barnen, Röda korset och Svenska Afghanistankommittén - har samlats kring ett gemensamt projekt.

Insamlingen inleds med en gemensam kampanjdag den 22 september och fortstätter till den sista november.

Första insamlingsdagen ska åtminstone en miljon kronor samlas in till ett gemensamt vaccinationsprojekt i Hazarajat, ett av landets mest eftersatta områden.

Idag har landet den högsta barnadödligheten i världen. Världshälsoorganisationen (WHO) rekommenderar massvaccination mot de sex sjukdomar som orsakat flest dödsfall för att snabbt bringa ned barnadödligheten: mässling, kikhosta, polio, difteri, tbc och stelkramp.

Vaccinationerna beräknas kunna rädda 35 000 kvinnor och barn.

Bangladesh

Utspel av Ershad

Bangladeshs president H M Ershad, som kom till makten genom en militärkupp 1982, har överraskat alla genom att meddela att han inom tolv månader kommer att ställa upp i presidentval för en ny regeringsperiod. Förutom att sprida förvirring inom oppositionen antas Ershad också på det här sättet upplösa motsättningar inom sitt eget parti, Jatiya Party.

Khaleda Zia i Bangladesh Nationalist Party kräver att sådana val hålls under överinseende av en neutral regering. BNP kallar Ershads utspel för en bluff. Man vill att val till parlamentet först av allt skall anordnas. Sådana skall annars inte hållas förrän 1993.

Sheik Hasina i det andra stora oppositionspartiet, Awami League, kommer med liknande krav. Man utlyste också en generalstrejk den 17 juni med krav på regeringens avgång.

Nya telekommunikationer

Bangladeshs Televerk blir nu ett autonomt bolag under namnet Bangladesh Telecom Corp. Detta i förhoppningen att man på ett effektivare sätt skall kunna bygga ut telenätet. Ett femårigt utbyggnadsprogram för 10 miljarder kronor skall ge landet en miljon fler telefonlinjer. Sverige tillhör de länder som ger bistånd till programmet.

I Bangladesh finns det f n två telefoner per tusen invånare, vilket kan jämföras med 20 telefoner per tusen invånare i Indien och Pakistan.

Världsbanken åttlydd

M.A. Munim finansminister i Bangladesh meddelade i maj att regeringen skulle vidta de åtgärder Världsbanken rekommenderat för att stärka ekonomin. Landets valuta devalverades omedelbart med sex procent samt ytterligare nio procent vid årsskiftet. Regeringen planerade strama åt ekonomin ytterligare. Från 1 juli förväntades nedskurna statsutgifter och subsidier samt höjda skatter. (Liknande program har på andra håll i Trejde Världen lett till upplopp och statskupper, red:s anm.)

Läkarestrejken slut

Sedan 28 juli har 15 000 läkare strejkat med stöd av landets politiska opposition. Läkarna återgick till arbetet den 14 augusti. Det som utlöste strejken var president HM Ershads nya regler för statsanställda läkare som syftade till att tvinga läkarna att minska sina privata åtaganden och istället arbeta vid nya vårdcentraler för landsortsbe-

folkningen som ofta stått utan medicinsk vård. Under strejken lamslogs de tio statliga sjukhusen i landet och över 250 dödsoffer har krävts.

Såväl regering som opposition har fördömt Iraks ockupation av Kuwait och den 16 augusti beslöt president Ershad att skicka militära förband till Saudiarabien i "fredsbevarande syfte". I Kuwait och Irak finns hundratusentals gästarbetare från Bangladesh vars uteblivna inkomster redan drabbat hemlandets ekonomi märkbart.

Åtal mot miljöbrott

Inte mindre än 10 industrier i Bangladesh har stämts inför rätta för miljöbrott av olika slog. Underlag finns också för åtal mot ytterligare 24 företag. Bakom aktionen står landets miljödepartement som åberopar en tretton år gammal lag som förbjuder förorening av luft och vatten. Problemet är bara att det saknas juridiskt sakkunniga personer som kan driva de olika målen. Vidare förekommer det en rad kryphål i lagen som de utpekade industrierna gärna utnyttjar.

En undersökning för tre år sedan visade att sammanlagt 903 industrier och företag saknade tillfredsställande reningsanläggningar. Företagen ålades då av miljödepartementet att åtgärda dessa brister inom loppet av tre år. Men inte något enda företag hörsammade uppmaningen. Under tiden växte listan över miljöfarliga industrier ytterligare.

Den bristande laglydnaden antas bero på de lågt satta bötesbeloppen, maximalt 1000 kronor per förseelse. Många företag tar hellre dessa böter än investerar i dyrbara reningsanläggningar.

Hög tillväxt på 1980-talet

Många forskare är nu överens om att Indiens bruttonationalprodukt vuxit snabbare på 1980-talet än under tidigare decennier. Under 80-talet har ökningen varit i genomsnitt ca 4.5 % per år, mot ett tidigare genomsnitt på ca 3.5 % (vilket länge betraktades som "the Hindu Growth Rate"). Några tillförlitliga siffror på förändringen i levnadsstandard för olika grupper i befolkningen existerar ännu inte, men man tror att fattigdomen minskat relativt sett, även om antalet fattiga ökat något i absoluta tal. Framtiden för den indiska ekonomin är dock osäker med en växande utländsk och inhemsk skuldsättning som de största hoten mot en fortsatt tillväxt. Försvars-kostnaderna har återigen börjat öka, detta kan leda till att viktiga

investeringar blir eftersatta, och till en stigande inflation.

Biståndsgivarna håller igen

Den 18-19 juni möttes det s k Aid India Consortium i Paris. Givarländerna tvekade, när Indien begärde tio miljarder dollar i bistånd. De är missnöjda med att Indien haft svårt med att använda de biståndsmedel som landet redan fått. Dessutom vacklar förtroendet för V.P. Singh-regeringens förmåga att tackla den indiska ekonomins problem.

Indian Airlines har problem

I februari kraschade ett av det indiska inrikesbolagets Indian Airlines nya franska Airbus-plan. Nittio människor dödades. I början skulle flygbolaget på de franska leverantörerna. I efterhand har det visat sig att bolaget slarvat med pilotutbildningen. Olycksplanet flögs av en orutinerad pilot. Den mänskliga faktorn låg helt bakom olyckan.

Kravaller i indiska städer

New Delhi och flera andra indiska storstäder drabbades i augusti av kravaller. Anledningen var premiärminister V.P. Singhs meddelande att han ämnar höja de kvoter av statliga anställningar och utbildningsplatser som reserveras för medlemmar av oberörbara kaster, stamfolk och s.k. eftersatta kaster (backward castes). Bedömare menar att V.P. Singh förbereder sig för ett nyval, och försöker bryta sig in i grupper som traditionellt varit Kongress-vänliga.

Första kvinnan i HD

Meera Sahib Fathima Beevi (62) har utnämnts till ledamot av Indiens Högsta Domstol. Hon blir därmed en av de få kvinnorna i världen i en sådan domstol och den första muslimska kvinnan någonsin i det ämbetet.

Ölboom

Ölen är den vinnande drycken i Indien idag. Under 80-talets senare del har den årliga produktionen stigit med 12%. Det har helt enkelt blivit inne att dricka öl.

Allra tydligast märks ölexplosionen i Bangalore, där 250 brittiskinspirerade pubar vuxit upp i rekordfart.

För den som händelsevis skulle vara rädd för en växande ölmage finns redan flera dietöler på marknaden.

Nepal

Handelsblockaden över

Den 18 juni öppnades Nepals gräns åter för handel efter den 15

Benazir Bhutto avsatt

Den 6 augusti, endast 4 dagar efter Iraks invasion i Kuwait, upplöstes Pakistans parlament av landets president, Ghulam Ishaq Khan. Samtidigt avskedades premiärminister Benazir Bhutto och hennes kabinett. Som skäl angav presidenten korruption inom Bhuttos regering, en alltför stark federal maktutövning som inskränkte de provinsiella regeringarnas konstitutionella suveränitet, samtidigt som viktiga beslut för landets väl-

färd hade uppskjutits.

Oppositionsledaren i parlamentet, Ghulam Mustafa Jaoti, utsågs samtidigt som tillförordnad premiärminister fram till de allmänna val som enligt konstitutionen måste hållas inom 90 dagar. Under tiden kommer en domstol att pröva anklagelserna mot Benazir Bhutto och hennes kabinett

Pakistans överbefälhavare, general Mirza Aslam Beg, förklarade vid interimregeringens tillträde den 6 augusti att armén endast var till för att upprätthålla lag och ordning, och tillade: "Vi är inte inblandade i politiken. Vi har

månader långa handelsblockaden. Blockaden har kostat Nepal miljontals dollars; landet har få naturresurser. Ekonomer i Kathmandu hoppas på en snabb återhämtning. En ny ekonomisk politik har inletts med syfte att stimulera exportorienterade industrier. Under det fiskala årets första åtta månader uppgick Nepals totala import till 11,6 miljarder rupier medan exporten endast belöpte sig till 3,1 miljarder rupier. Med diverse skattelättnader hoppas man också kunna locka till sig utländska investerar. Det anses dock dröja länge innan Nepals ekonomiska politik inte påverkas av beslut fattade i New Delhi.

Pakistan

Hårda lånevillkor

En mäktig byråkrati, omfattande skattesmitning och ansvarslösa provinsregeringar har slagit Pakistans ekonomi i spillror. När Benazir Bhutto bildade regering tog landet ett IMF-lån på mycket strikta villkor. Valutan skulle värderas mer realistiskt, räntan på besparingar sänkas och budgetunderskottet reduceras.

Detta är svårt att genomföra,

eftersom 78% av landets skatteintäkter går direkt till återbetalning av lån och till försvaret. I ett land där den offentliga sektorn är så viktig hotar IMF:s krav om åstramning i offentliga utgifter att leda till massarbetslöshet. Situationen förvärras dessutom av växande militära utgifter på grund av Kashmir-krisen.

Oro i Sindh

I maj sattes den pakistanska armén in för att kväsa oroligheter i provinsen Sindh sedan paramilitära styrkor misslyckats med uppgiften. För premiärminister Benazir Bhutto var situationen känslig, eftersom hennes makt vilar på stödet från sindhis. Dessa har spelat en politiskt och ekonomiskt underordnad roll jämfört med muhajirerna, invandrarna som kom från Indien vid delningen. Nu kräver unga, välutbildade sindhis sin del av kakan. Situationen ledde till spänningar även inom regeringspartiet Pakistan's People's Party. Vissa parlamentsledamöter i PPP anklagade sitt eget parti för inkompetens.

Oro i pakistanska Kashmir

Premiärministern i Azad Kashmir, den pakistanska delen av

aldrig lagt oss i politiken. Vi kommer aldrig att lägga oss i politiken." Det finns alltså starka skäl att tro att det är militären som ligger bakom Benazirs fall - landet har ju varit en militärdiktatur under 25 av de 43 år som landet varit självständigt. Med de starka motsättningarna inom landet mellan olika grupper, samtidigt som vapen, narkotika och massor av pengar strömmat in i landet under 80-talet från olika källor (främst USA och Gulf-staterna) är Pakistan stätt i snabb förändring. Den upptrappade konflikten med Indien över Kashmirs framtid har också skapat ett mycket känsligt läge. Det är i denna situation som man kan misstänka att den militära eliten och konservativa oppositionen gjort gemensam sak. I skuggan av Kuwaitkrisen har det också varit ovanligt tyst utanför landet om vad som hänt i Pakistan. Uttalande från USA tyder på att man inte vill bryta enheten i blockaden mot Irak genom kritik av vad man kallar interna angelägenheter.

Enligt obekräftade uppgifter berodde Bhuttos fall på hennes negativa svar på en amerikansk förfrågan om att sända pakistanska trupper till Saudiarabien. Nu har den pakistanska presidenten sänt 5000 s.k. "islams kämpar" till Gulfen. SL

Kashmir, har beordrat alla pakistanska banker att lämna territoriet, och meddelat att han tänker bilda en kashmirisk nationalbank. Premiärministern M.H. Rathore tillhör Benazir Bhutto parti, Pakistan Popular Party. Han ligger i hård strid med Azad Kashmirs guvernör S.A. Qayum Khan vars sympatier ligger nära de nya härskaparna i Islamabad. Pakistans egna problem i Kashmir kan vara en del av orsaken till att konflikten mellan Indien och Pakistan om den indiska delen av Kashmir på senare tid tonats ner av båda parter.

Sri Lanka

Över 9000 politiska fångar

Enligt en rapport som den lankesiska regeringen avlämnade före sommarens krig mot Tigerörelsen fanns då ca 6750 människor fängslade misstänkta för subversiv verksamhet. Ytterligare 2500 satt i s k återanpassningsläger. Tidningsuppgifter har dessutom gjort gällande att 400 skolbarn fanns bland

Sammanställning:

TA, EJ, GD, GF, SL, TB

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

POSTTIDNING

BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen på baksidan

Här skulle ditt namn stått om du hade
prenumererat. Ett år (= 4 nummer)
kostar 100:-. Institutioner och utland
125:- Postgiro Sydasien 79 54 96-9

FOTO: ABBAS/MAGNUM

SYDASIEN 3/90